

**T.C.  
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ  
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ  
RESİM ANASANAT DALI**

**19.YÜZYILDAN GÜNÜMÜZE TÜRK RESİM SANATINDA  
MİMARİ İLLÜSTRASYON**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**ESMA TATAR**

**BALIKESİR, 2024**



**T.C.  
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ  
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ  
RESİM ANASANAT DALI**

**19.YÜZYILDAN GÜNÜMÜZE TÜRK RESİM SANATINDA  
MİMARİ İLLÜSTRASYON**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**ESMA TATAR**

**TEZ DANIŞMANI**

**PROF. DR. SERDAR YILMAZ**

**BALIKESİR, 2024**

**T.C.**  
**BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ**  
**SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**TEZ ONAYI**

Enstitümüzün Resim Anabilim Dalı'nda 201312543003 numaralı Esmâ Tatar'ın hazırladığı 19.Yüzyıldan Günümüze Türk Resim Sanatında Mimari İllüstrasyon konulu YÜKSEK LİSANS tezi ile ilgili TEZ SAVUNMA SINAVI, Lisansüstü Eğitim Öğretim ve Sınav Yönetmeliği uyarınca ..... tarihinde yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda tezin onayına OY BİRLİĞİ/OY ÇOKLUĞU ile karar verilmiştir.

Üye(Başkan) Doç.Dr.Emel Güray

İmza

Üye(Danışman) Prof.Dr.Serdar Yılmaz

İmza

Üye Dr.Öğr.Üyesi Esra Aydın

İmza

Enstitü Müdürü

## ETİK BEYAN

Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde ve ortaya çıkan sonuçlarda herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim

..../..../2024

İmza

Esmâ Tatar

## ÖNSÖZ

Resim sanatının en çağdaş ve etkili ifade biçimlerinden biri mimari illüstrasyondur. Tarihin başlangıcından günümüze mimarinin gelişimi ve yapıların estetik olarak nasıl resim sanatına ilham verdiği incelenmektedir. İllüstrasyonun türleri arasında olan mimari illüstrasyon birçok sanatçının eserlerinde yer almaktadır. Sanatçıların kendi dönemleriyle ilgili üslupsal özellikler, çalışmalarına da yansımıştır. Mimari yapılardaki form ve biçim özellikleri, tasarım kurallarıyla birleşerek sanatçıların elinde etkili illüstrasyonlara dönüşmüştür. Mimari yapılarda uygulanan bütün işçilik ve detaycılığın aynı estetik bütünlükle resim sanatında ya da diğer plastik sanatlarda da gösterildiği görülmektedir. Mimari illüstrasyonun konu alındığı araştırma özellikle 19.yüzyıldan günümüze Türk ressamlarının eserlerini konu edinmiştir. Bu araştırmanın kapsamında mimari illüstrasyonun literatüre katkı sağlaması amaçlanmaktadır.

Tez sürecimde bana rehberlik eden ve araştırmamı hayal ettiğim şekilde yürütmemi sağlayan kıymetli danışmanım Prof. Dr. Serdar Yılmaz'a, ayrıca bana hayatım boyunca destek olan sevgili babam Ethem Tatar'a ve annem Lutfiye Tatar'a teşekkür ederim.

**BALIKESİR, 2024**

**ESMA TATAR**

## ÖZET

### 19.YÜZYILDAN GÜNÜMÜZE TÜRK RESİM SANATINDA MİMARİ İLLÜSTRASYON

**TATAR, Esmâ**

**Yüksek Lisans Tezi, Resim Anasanat Dalı**

**Tez Danışmanı: Prof. Dr. Serdar YILMAZ**

**2024, 119 Sayfa**

Resim sanatının ifade biçimlerinden birisi olan illüstrasyonun kendi içinde alt türleri bulunmaktadır ve bunlardan biri mimari illüstrasyondur. Mimari illüstrasyon, görsel imgeyi ve inşa edilmiş yapıları birçok açıdan resimleme biçimidir ve bu sayede sanatçının duygu ve düşünce biçimini en etkili şekilde ifade etmesine olanak sağlar. Tarihin ilk barınma amaçlı kullanım alanları mağaralardır. Mağaralar, insanın doğal yerleşim yerleri olarak bir nevi mimari yaşam alanlarıyla ilişkisinin başlangıcıdır. İnsan ve barınma zorunluluğu, mimarinin tarih boyunca en çok önem verdiği konulardan biri olmuştur. İnşa edilen yapılar bazen sadece basit bir yaşam alanı sağlarken, bazen de etkileyici ve süslü saraylara dönüşmüştür. Mimari eserler, dinsel ya da siyasi hangi amaç için inşa edilirse edilsin, son derece görkemli ve yüzyıllara meydan okuyan yapılardır. İnsanın tarihsel gelişimi üzerinde son derece etkili olan mimari eserler, sanat anlayışı içinde birçok sanatçıya esin kaynağı olmuştur. Türk sanatçıları ve illüstratörler eserlerinde sıkça mimari illüstrasyon kullanmışlardır. Endüstri devriminin yaşanmasıyla birlikte, tüm dünyada sanatçılar eserlerinde farklı tekniklerin ve farklı düşüncelerin gelişme göstermesiyle yeni anlatım biçimleri geliştirmiştir. Oluşturulan yeni bakış açıları daha cesur ve yenilikçi yaklaşımlarla çalışmaya olanak tanımıştır. Mimari illüstrasyon, ister düşsel ister gerçekçi bir bakış açısıyla üretilsin her dönemin ihtiyaçlarına, imgelerine farklı perspektifler getirerek sanat anlayışına katkı sağlamıştır.

**Anahtar Kelimeler:** 19.yüzyıl Sanatı, İllüstrasyon, Mimari İllüstrasyon

## **ABSTRACT**

### **ARCHITECTURAL ILLUSTRATION IN TURKISH ART OF PAINTING FROM 19TH CENTURY TO PRESENT DAY**

**TATAR, Esma**

**Master Thesis, Department of Painting**

**Advisor: Prof. Dr. Serdar YILMAZ**

**2024, 119 Pages**

Illustration which is one of the ways of expression for the art of painting has subgenres within itself and one of these is architectural illustration. Architectural illustration is the way to paint visual image and built construction from various perspectives and it helps the artist to express his/her emotion and thinking in the most effective way. The first areas of usage as shelter in the history are caves. Caves are, in a sense, the beginning of humanity's relationship with architectural living spaces as natural dwellings. People and the necessity to sheltering are one of the subjects that have been very significant for architecture throughout the history. The structures that were built sometimes provided just a simple living space, while at other times they transformed into impressive and ornamented palaces. Regardless of whether they are built for religious or political purposes, architectural works are constructions that have been extremely magnificent and have defied centuries. Architectural works that are quite effective on the historical development of humanity, have been the sources of inspiration for many artists within the artistic perspective. Turkish artists and illustrators often use architectural illustration in their works. With the occurrence of the Industrial Revolution, artists worldwide developed new forms of expression in their works through the advancement of different techniques and ideas. The new perspectives that were formed have allowed for bolder and more innovative approaches to work. Whether produced with an imaginative or realistic perspectives, architectural illustration contributes to the understanding of art by offering different perspectives on the needs and imagery of each era.

**Key Words:** 19<sup>th</sup> Century, Illustration, Architectural Illustration



# İÇİNDEKİLER

|  | <b>Sayfa</b> |
|--|--------------|
| ÖNSÖZ.....                             | iii          |
| ÖZET.....                              | iv           |
| ABSTRACT.....                          | v            |
| İÇİNDEKİLER.....                       | vi           |
| GÖRSELLER LİSTESİ.....                 | x            |
| KISALTMALAR LİSTESİ.....               | xiii         |
| <b>1.GİRİŞ.....</b>                    | <b>1</b>     |
| 1.1. Araştırmanın Problemi.....        | 3            |
| 1.2. Araştırmanın Amacı.....           | 4            |
| 1.3. Araştırmanın Önemi.....           | 5            |
| 1.4. Araştırmanın Varsayımları.....    | 5            |
| 1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları.....  | 5            |
| 1.6. Tanımlar.....                     | 6            |
| <b>2. İLGİLİ ALANYAZIN.....</b>        | <b>8</b>     |
| 2.1. Kuramsal Çerçeve .....            | 8            |
| 2.1.1. İllüstrasyon Nedir?.....        | 8            |
| 2.1.2. İllüstrasyon Tarihçesi.....     | 19           |
| 2.1.3.İllüstrasyonTeknikleri.....      | 30           |
| 2.1.3.1. Kurşun Kalem Tekniği.....     | 30           |
| 2.1.3.2. Mürekkep ve Lavi Tekniği..... | 30           |
| 2.1.3.3.Sulu Boya Tekniği.....         | 31           |

|  |    |
|--|----|
| 2.1.3.4. Ekolin Boya Tekniği.....  | 31 |
| 2.1.3.5. Guaj Boya Tekniği.....  | 32 |
| 2.1.3.6. Akrilik Boya Tekniği.....   | 32 |
| 2.1.3.7. Kolaj Tekniği.....  | 33 |
| 2.1.3.8. Dijital İllüstrasyon.....   | 33 |
| 2.1.3.9. Karışık Teknik.....   | 33 |
| 2.1.4 İllüstrasyon Çeşitleri.....  | 34 |
| 2.1.4.1. Tıp İllüstrasyonları.....   | 34 |
| 2.1.4.2. Teknik İllüstrasyonlar .....  | 35 |
| 2.1.4.3. Moda İllüstrasyonları.....  | 37 |
| 2.1.4.4. Kitap ve Dergi İllüstrasyonları .....   | 38 |
| 2.1.4.5. Fantastik İllüstrasyonlar .....   | 39 |
| 2.1.4.6. Doğa İllüstrasyonları .....   | 41 |
| 2.1.4.7. Mimari İllüstrasyonlar .....  | 42 |
| 2.2. İlgili Araştırmalar.....  | 44 |
| 2.2.1. 19. ve 20. Yüzyılda Mimari İllüstrasyonun Gelişİ.....                             | 44 |
| 2.2.2. 20.Yüzyıl ve Sonrası Mimari İllüstrasyon Çalışan Sanatçıların<br>İncelenmesi..... | 51 |
| 2.2.3. Güncel Sanat Ortamında İllüstrasyon - Resim Etkileşimi.....                       | 57 |
| 2.2.4. Mimari İllüstrasyon Çalışan Türk Sanatçılar ve Eserleri.....                      | 67 |
| 2.2.4.1. Münif Fehim.....  | 67 |
| 2.2.4.2. İhap Hulusi Görey.....  | 69 |
| 2.2.4.3. Mengü Ertel.....  | 70 |

|   |           |
|---|-----------|
| 2.2.4.4. Said Maden .....                 | 71        |
| 2.2.4.5. Sabiha Bozcalı.....              | 73        |
| 2.2.4.6. Aydın Erkmen.....                | 74        |
| 2.2.4.7. Nazan Erkmen.....                | 75        |
| 2.2.4.8. Gürbüz Doğan Ekşioğlu.....       | 76        |
| 2.2.4.9. Necati Çatak.....                | 77        |
| 2.2.4.10. Mesut Manioğlu.....             | 78        |
| 2.2.4.11.Şahin Karakoç.....               | 79        |
| 2.2.4.12. Ratip Tahir Burak.....          | 80        |
| 2.2.4.13. Mustafa Delioğlu.....           | 81        |
| 2.2.4.14. Feridun Oral.....               | 82        |
| 2.2.4.15. Firuz Aşkın.....                | 83        |
| 2.2.4.16. Selçuk Demirel.....             | 84        |
| 2.2.4.17. Faruk Geç.....                  | 85        |
| 2.2.4.18. Gürcan Özkan.....               | 86        |
| 2.2.4.19. Kerem Beyit.....                | 87        |
| 2.2.4.20. Emrah Elmaslı.....              | 88        |
| 2.2.4.21. Sadi Tekin .....                | 89        |
| <b>3.YÖNTEM.....</b>                      | <b>91</b> |
| 3.1. Araştırma Modeli .....               | 91        |
| 3.2. Evren ve Örneklem .....              | 91        |
| 3.3. Veri Toplama Araç ve Teknikleri..... | 91        |
| 3.4. Veri Toplama Süreci.....             | 91        |

|   |            |
|---|------------|
| 3.5. Verilerin Analizi.....   | 92         |
| <b>4. BULGULAR VE YORUMLAR.....</b>                                     | <b>93</b>  |
| 4.1. Elde Edilen Sonularım ve Yaratıcı Süreç Hakkında İncelenmesi..... | 96         |
| <b>5.SONUÇ VE ÖNERİLER.....</b>   | <b>103</b> |
| 5.1. Sonuçlar.....  | 103        |
| 5.2. Öneriler.....  | 104        |
| <b>KAYNAKA.....</b>  | <b>105</b> |

## GÖRSELLERLER LİSTESİ

### Sayfa

|   |    |
|---|----|
| <b><u>Görsel 1:</u></b> Deniz Kızı Eftelya, Nazan Erkmen. ....  | 10 |
| <b><u>Görsel 2:</u></b> Dergi İllüstrasyonu Sedat Girgin.....   | 11 |
| <b><u>Görsel 3:</u></b> Dergi İllüstrasyonu Sedat Girgin.....   | 11 |
| <b><u>Görsel 4:</u></b> İllüstrasyon, Mustafa Delioğlu .....  | 13 |
| <b><u>Görsel 5:</u></b> Panteon Roma .....  | 16 |
| <b><u>Görsel 6:</u></b> Krital Saray .....  | 17 |
| <b><u>Görsel 7:</u></b> Afiş, Henri De Toulouse-Lautrec.....  | 18 |
| <b><u>Görsel 8:</u></b> Moulin Rouge'da: Dans, Henri De Toulouse-Lautrec.....   | 18 |
| <b><u>Görsel 9:</u></b> Mağara Duvar Resmi, Lascaux Mağarası, Fransa.....   | 20 |
| <b><u>Görsel 10:</u></b> Mağara Duvar Resmi, Altamira Mağarası, İspanya .....   | 20 |
| <b><u>Görsel 11:</u></b> Platon'un Mağara Alegorisi .....   | 21 |
| <b><u>Görsel 12:</u></b> Mısır Ölüler Kitabı, Ani Papirüsü'nden 17. Tılsım .....  | 22 |
| <b><u>Görsel 13:</u></b> Milano İliadası.....   | 22 |
| <b><u>Görsel 14:</u></b> Vatikan Virgili.....   | 23 |
| <b><u>Görsel 15:</u></b> Elmas Sutra .....  | 24 |
| <b><u>Görsel 16:</u></b> Hypnerotomachia Poliphili.....   | 25 |
| <b><u>Görsel 17:</u></b> Albrecht Dürer Baskı .....   | 25 |
| <b><u>Görsel 18:</u></b> Atina Okulu , Raffaello Sanzio .....   | 26 |
| <b><u>Görsel 19:</u></b> Brunelleschi Çizimi. ....  | 28 |
| <b><u>Görsel 20:</u></b> Dijital İllüstrasyon.....  | 29 |
| <b><u>Görsel 21:</u></b> Tıbbi İllüstrasyon .....   | 35 |
| <b><u>Görsel 22:</u></b> Teknik İllüstrasyon Örneği.....  | 36 |
| <b><u>Görsel 23:</u></b> Moda İllüstrasyon Örneği.....  | 37 |
| <b><u>Görsel 24:</u></b> The Day The Stones Walked-William Low .....  | 38 |
| <b><u>Görsel 25:</u></b> Isabelle Arsenault, Kitap İllüstrasyonu,2015 .....   | 39 |
| <b><u>Görsel 26:</u></b> Hidetaka Miyazaki Oyun İllüstrasyonu.....  | 40 |
| <b><u>Görsel 27:</u></b> Giovanni Battista Piranesi'nin 1749-50 Yıllarında Yaptığı Carceri<br>D'Invenzione Gravürlerinden Birinde Bir Labirent Mekan..... | 41 |
| <b><u>Görsel 28:</u></b> Doğa İllüstrasyonu Örnekleri .....   | 42 |
| <b><u>Görsel 29:</u></b> Doğa İllüstrasyonu Örnekleri .....   | 42 |

|   |  |
|---|--|
| <b><u>Görsel 30:</u></b> Anna Gibb, 'İzolasyondan Kaçışlar', Mevcut Küresel Salgın Nedeniyle Kendimizi İçinde Bulduğumuz Karantinaya Yanıt Olarak Yapılmış Bir Çizimdir... 43 |  |
| <b><u>Görsel 31:</u></b> Federico Babina..... 44  |  |
| <b><u>Görsel 32:</u></b> Delfi Dağları..... 45  |  |
| <b><u>Görsel 33:</u></b> “Üçüncü Enternasyonal Anıtı” Vladimir Tatlin..... 46   |  |
| <b><u>Görsel 34:</u></b> Bauhaus Okulu Binası, Mimar Gropius ..... 47   |  |
| <b><u>Görsel 35:</u></b> Osman Hamdi Bey ..... 50   |  |
| <b><u>Görsel 36:</u></b> Theo Van Doesburg-Cornelis Van Easternern Tarafından Üniversite Konser Salonu İçin Renkli Perspektif Çizimi ..... 52                                 |  |
| <b><u>Görsel 37:</u></b> Jean Rene, Floransa ..... 53   |  |
| <b><u>Görsel 38:</u></b> Jean Rene, Havana ..... 54   |  |
| <b><u>Görsel 39:</u></b> Jean Rene, İstanbul ..... 55   |  |
| <b><u>Görsel 40:</u></b> Refik Anadol, İstanbul ..... 56  |  |
| <b><u>Görsel 41:</u></b> Refik Anadol Nft New York'ta..... 57   |  |
| <b><u>Görsel 42:</u></b> Refik Anadol , Casa Batlló..... 57   |  |
| <b><u>Görsel 43:</u></b> Morgana Wallace, Kağıt Kesme..... 58   |  |
| <b><u>Görsel 44:</u></b> Jeremy Irons, Dergi Kapağı Tasarımı, Hazır Nesne Kullanımı ..... 59  |  |
| <b><u>Görsel 45:</u></b> Gabriel Moreno, Kitap Kapağı İllüstrasyonu Yapım Aşaması, ..... 59   |  |
| <b><u>Görsel 46:</u></b> Robert Romanowicz, Sihirli Flüt Konser Afişi, Tünel Tekniği ..... 63   |  |
| <b><u>Görsel 47:</u></b> Eiko Ojala, Ewert And The Two Dragons Albüm Kapağı, Kağıt Kesme ..... 63   |  |
| <b><u>Görsel 48:</u></b> Ana Frois'un Mimari İllüstrasyon Çizimleri..... 62   |  |
| <b><u>Görsel 49:</u></b> Ana Frois'un Mimari İllüstrasyon Çizimleri..... 62   |  |
| <b><u>Görsel 50:</u></b> Dionisio Gonzáles'in Doğa Ve Mimarlık Etkileşimi ..... 63  |  |
| <b><u>Görsel 51:</u></b> Dionisio Gonzáles'in Doğa Ve Mimarlık Etkileşimi ..... 63  |  |
| <b><u>Görsel 52:</u></b> Dionisio Gonzáles'in Doğa Ve Mimarlık Etkileşimi ..... 63  |  |
| <b><u>Görsel 53:</u></b> Mimari İllüstrasyon Örneği ..... 64  |  |
| <b><u>Görsel 54:</u></b> Mimari İllüstrasyon Örneği ..... 65  |  |
| <b><u>Görsel 55:</u></b> Mimari İllüstrasyon Örneği ..... 65  |  |
| <b><u>Görsel 56:</u></b> Aydın Apaydın'ın Mimari İllüstrasyonu ..... 65   |  |
| <b><u>Görsel 57:</u></b> Aydın Apaydın'ın Mimari İllüstrasyonu ..... 65   |  |
| <b><u>Görsel 58:</u></b> Mustafa Alcan'ın “Minimal İstanbul” ..... 63   |  |
| <b><u>Görsel 59:</u></b> Sevda Kaçtı'nın “ Kalbim İstanbul” ..... 63  |  |
| <b><u>Görsel 60:</u></b> Münif Fehim Özerman İllüstrasyonu ..... 68   |  |

|   |     |
|---|-----|
| <b><u>Görsel 61:</u></b> İhap Hulusi Görey Afiş .....                                     | 70  |
| <b><u>Görsel 62:</u></b> Mengü Ertel Afiş .....   | 71  |
| <b><u>Görsel 63:</u></b> Sait Maden Kitap Kapağı Tasarımı .....                           | 73  |
| <b><u>Görsel 64:</u></b> Sabiha Bozcalı İllüstrasyonları.....                             | 74  |
| <b><u>Görsel 65:</u></b> Sabiha Bozcalı İllüstrasyonları.....                             | 74  |
| <b><u>Görsel 66:</u></b> Aydın Erkmen İllüstrasyonu Kapalı Çarşı Romanı .....             | 75  |
| <b><u>Görsel 67:</u></b> Nazan Erkmen İllüstrasyonu .....                                 | 76  |
| <b><u>Görsel 68:</u></b> Gürbüz Doğan Ekşioğlu İllüstrasyonu .....                        | 77  |
| <b><u>Görsel 69:</u></b> Necdet Çatak İllüstrasyonu .....                                 | 78  |
| <b><u>Görsel 70:</u></b> Mesut Manioğlu Cami İllüstrasyonu.....                           | 79  |
| <b><u>Görsel 71:</u></b> Şahin Karakoç Terk Edilmiş Boyama , .....                        | 80  |
| <b><u>Görsel 72:</u></b> Ratip Tahir Burak ‘Ergenekeon II’ .....                          | 81  |
| <b><u>Görsel 73:</u></b> Mustafa Delioğlu İllüstrasyonu .....                             | 82  |
| <b><u>Görsel 74:</u></b> Feridun Oral Kitap Kapağı İllüstrasyonu .....                    | 83  |
| <b><u>Görsel 75:</u></b> Firuz Aşkın Skeç „Lisbon“.....                                   | 84  |
| <b><u>Görsel 76:</u></b> Selçuk Demirel İllüstrasyonu .....                               | 85  |
| <b><u>Görsel 77:</u></b> Faruk Geç Karakter İllüstrasyonu .....                           | 86  |
| <b><u>Görsel 78:</u></b> Gürcan Özkan İllüstrasyonu.....                                  | 87  |
| <b><u>Görsel 79:</u></b> Kerem Beyit Fantastik İllüstrasyonu.....                         | 88  |
| <b><u>Görsel 80:</u></b> Emrah Elmaslı İyun İllüstrasyonu.....                            | 89  |
| <b><u>Görsel 81:</u></b> Sadi Tekin İllüstrasyonu.....                                    | 89  |
| <b><u>Görsel 82:</u></b> Esmâ Tatar, Galata İllüstrasyonu .....                           | 97  |
| <b><u>Görsel 83:</u></b> Esmâ Tatar, Aİ İllüstrasyonu .....                               | 98  |
| <b><u>Görsel 84:</u></b> Esmâ Tatar, Zaman Şablon Baskı 50x70, 2016 .....                 | 99  |
| <b><u>Görsel 85:</u></b> Esmâ Tatar, Zaman Çarkları, Şablon Baskı 50x70, 2017 .....       | 100 |
| <b><u>Görsel 86:</u></b> Esmâ Tatar, Zaman Çarkları Triptik, Şablon Baskı 6x10, 2016..... | 100 |
| <b><u>Görsel 87:</u></b> Esmâ Tatar, İsimsiz, Dijital Baskı 42x30, 2019.....              | 101 |
| <b><u>Görsel 88:</u></b> Esmâ Tatar, İsimsiz, Dijital Baskı 14x21, 2023.....              | 101 |

## KISALTMALAR LİSTESİ

**C.** : Cilt Çev.: : Çeviren Hzl. : Hazırlayan

**M.Ö.** : Milattan Önce

**M.S.** : Milattan Sonra

**S.** : Sayı

**S.** : Sayfa

**Tbmm** : Türkiye Büyük Millet Meclisi

**T.C.** : Türkiye Cumhuriyeti

**Ttk** : Türk Tarih Kurumu

**Vb.** : Ve Benzerleri

**Yüzyıl.** : Yüzyıl



# 1. GİRİŞ

Mimari, geçmişten günümüze kadar insanların yaşam biçimlerini ve çevrelerini şekillendiren önemli bir sanat disiplini. Resim sanatında birçok akımdan etkilenen sanatçılar her yüzyılda dönemin mimarisini eserlerinde resmetmişlerdir.

İnsanoğlunun mağaradan çıkıp yerleşik düzene geçmesiyle kerpiçle inşa edilen yapılar ortaya çıkmıştır. Ancak zamanla ahşap, tuğla, çimento, cam ve çelik gibi yeni malzemelerin kullanımıyla yapılar gelişmiş ve günümüze ulaşmıştır. Her yeni yüzyılın mimari özelliklerini içinde barındıran binalardan dini yapılar, hastaneler, okullar, kamuya açık alanlar ve müzeler gibi birçok yapı inşa edilmiştir. Barınma ihtiyacı, yeni teknolojilerin ve mühendislik çalışmalarının bir araya gelmesiyle çok amaçlı akıllı yapılar olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu yapılar, mühendisler, mimarlar, peyzaj mimarları, şehir ve bölge planlamacıları ile iç mimarlar tarafından ihtiyaca yönelik olarak tasarlanmaktadır. Günümüzde bu yapılar sadece işlevsellikleri ile değil aynı zamanda estetik ve sanat anlayışıyla da dikkat çekmektedir. İnşa edilen binalar aynı zamanda sanatçılar tarafından birçok eserde kullanılmaktadır. Şehirleri inşa eden mimarlar, şehir planlamacılar, peyzaj mimarları özel ve anıtsal yapılar tasarlarlarken kamu kullanımını göz önünde bulundurmışlardır. Farklı malzemeler ve ihtiyaçlara yönelik tasarlanan binalar çok amaçlı kullanıma uygun hale getirilmiştir. İnsanoğlu günümüzde içindeki yaratıcılığı dışavurumcu yaklaşımıyla birleştirerek mimari yapılar oluşturmak için çağın olanaklarını kullanmaktadır.

Barınma, geçmişten günümüze temel bir ihtiyaç olmuştur. Mühendislik ve mimari bu ihtiyaca yönelik olarak ortaya çıkmıştır. Ayrıca, mimari yapılar insanların sosyal etkileşimlerini artırmak, kültürel bağları güçlendirmek ve toplumsal yapıyı şekillendirmek için de kullanılmaktadır. Mimari, sadece bir yapı inşa etme süreci değil, aynı zamanda bir sanat ve kültür ifadesidir.

Sanatçılar, bu eşsiz mimari yapıları eserlerine yansıtıırken teknik olarak her yüzyılda yeni arayışlara girmektedirler. Sanatçılar, kullandıkları malzemeler ve perspektif kuralları konusunda dikkatli bir araştırmaya yer verirler. Rönesans döneminde gelişen perspektif kuralları, günümüz mimari programlarına da ilham kaynağı olmaktadır. Sanatçılar eserlerini oluştururken kompozisyonun kurallarına bağlı kalmaktadır. Özellikle her yüzyılda öne çıkan akımlarda bu uygulamalar kendini göstermektedir. Son yüzyılın modern uygulamaları özellikle teknolojik alanda sanat eserlerinde çığır açmış durumdadır.

Rönesans döneminin önemli bir ressamı olan Raffaello Sanzio (1483-1520), perspektif kurallarının gelişmesinde etkili rol oynamıştır. Sanatçının bilinen eserlerinden Görsel 18'de Atina Okulu tam bir mimari harikasıdır. Bir duvar resmi olan Atina Okulu çalışması, okulun tek kaçışlı perspektif kullanılarak kompozisyona yerleştirildiği görülmektedir. Eserde birçok felsefeci ve bilim adamına yer veren ressam, okulun mimarisini tüm ayrıntılarıyla resmetmiştir. Okulun yüksek tavanları ve dönemin kubbeleri, okulun yüksek bilgi seviyesini hissettirmektedir. Okulun duvarlarındaki heykeller ve resimler, ilham oluşturacak şekilde yerleştirilmiştir. Bu eserde Atina okul mimarisinin ihtişamı ve estetik değerleri son derece ayrıntılı hissettirilmiştir.

Günümüzde, bilgisayar teknolojisinin gelişimiyle pek çok bilgisayarlı tasarım programı kullanılmaktadır. Bu geliştirilen programlar sayesinde mimari tasarımların çoğu dijital ortamda gerçekleştirilebilmekte ve dijital mimari illüstrasyonlar oluşturulabilmektedir. Bu sayede mimari yapıların dış görünüşünden iç mekanına, çevre peyzaj algısından yüzey ve mekan tasarımlarına kadar çok ayrıntılı 3 boyutlu programlar aracılığıyla incelenmesine ve geliştirilmesine olanak sunmaktadır. Özellikle yapıların cephe duvar yüzeylerinde kullanılacak doku ve renk uygulamalarının programlar aracılığıyla kolayca uygulanabilmesi, illüstratörlerin sonsuz kombinasyonlar oluşturmasına olanak tanımaktadır. Bu durum, mimari yapıların tasarım sürecinin daha verimli bir şekilde yürütülmesine ve farklı tasarım seçeneklerinin değerlendirilmesine olanak sağlamaktadır. Günümüzde mimari yapılar dış yüzeylerine uygulanan dijital enstalasyonlar ile karşımıza çıkmaktadır. Görsel 37 ve 40'da ki Jean Rene ve Refik Anadol'un devasa duvar resimleri de oldukça etkili mimari illüstrasyon örnekleri arasında yer almaktadır. Bu ve benzeri

çağdaş örnekler illüstrasyonun, son yüzyılda, genç sanatçılar tarafından yeni yöntemlerle geleceğe taşınacağını göstermektedir.

### **1.1 Araştırmanın Problemi**

Bu araştırmanın problemi, resim sanatında 19.yüzyıl'dan günümüze kadar önemli bir ifade biçimi olan mimari illüstrasyonun nasıl ve ne şekilde gelişim sağladığı ve sanata olan katkısının ne olduğudur. Bu konu araştırılırken 19.yüzyıl'dan günümüze kadar gelen Türk sanatçılarından örneklerle yer verilmiştir. Ele alınan sanatçıların eserlerindeki farklı yaklaşım ve yorumlamalar mimari illüstrasyonun gelişim sürecini de ortaya koymaktadır. Başlangıcından günümüze kadar sanatçıların eserlerinde farklı yorum ve konularla mimarinin nasıl işlendiği araştırmaktadır. Dönemin sosyal, ekonomik, siyasi ve teknik şartlarını kullanarak eserlerin nasıl oluşturulduğunu konu almaktadır. Her yüzyılda değişen mimari koşullar o yüzyılın yapısal özelliklerini taşımakta ve sanatçılar da bu özellikleri çalışmalarına yansıtmaktadırlar. 19.yüzyıldaki gelişmeler ile birlikte oluşan farklılıklar sanatçılara çok geniş bir ifade seçeneği sunmaktadır. Örneğin, günümüze doğru gelindiğinde geleneksel yöntemlerin azalarak artık tasarımların dijital ortamda gerçekleştirilmeye başlandığı görülmektedir. Ayrıca İllüstrasyonun kendi türleri içinde de zenginleştiği ve farklı bakış açılarına sahip sanatçıların da ortaya çıktığını söylemek mümkündür.

Araştırmada 19.yüzyıldan günümüze illüstrasyon konusunun içerisinde yer alan mimari illüstrasyon çalışan sanatçıları konu almaktadır. Sanatçıların eserlerinde kullanmış oldukları yeni deneysel ve teknolojik destekli ifade biçimleri çalışmalarda görülmektedir. Araştırma 19.yüzyıl başlangıcından itibaren günümüze uzanan ve özellikle son dönemi kapsayan mimari illüstrasyon çalışmalarına teknik ve yeni bakış açılarıyla katkı sağlamayı hedeflemektedir.

Bu çalışma, 19.yüzyıldan günümüze Türk Resim Sanatında mimari illüstrasyonun konusu, plastik değeri, teknik ve teknolojik gelişmelerin nasıl katkı sağladığı üzerine bir araştırmadır.

Araştırmanın temel soruları;

- İllüstrasyon nedir ve nasıl kullanılır? Hangi teknik ve türleri vardır?
- 19.yüzyılda Türk Resim Sanatında mimari unsurların sanatçıların eserlerine ne şekilde yansıdığı incelenmektedir.

- Sanatçıların eserlerinde hangi konu ve tekniklere yer verdikleri araştırılmakta ve aynı zamanda karşılaştırmalı eserler incelenmektedir.
- İllüstrasyonun içerisinde farklı teknik ve türlerin yeterince incelenmediği gözlenmektedir. Bu bağlamda 19. yüzyıldan günümüze resim sanatı içerisindeki mimari illüstrasyon incelenmektedir.
- Araştırmada yer alan sanatçıların eserlerinin, birbirleriyle ilişkileri bağlamında mimari unsurların eserlere yansımaları incelenmekte ve karşılaştırmaları araştırmanın problemini oluşturmaktadır.

## 1.2 Araştırmanın Amacı

Ülkemizde illüstrasyon çalışmalarıyla eserler bırakmış birçok değerli mimar, ressam, grafiker ve farklı disiplinlerden sanatçılar bulunmaktadır. Bu araştırmada, 19.yüzyıl'ın başlangıcından günümüze kadar Türkiye'de mimari illüstrasyon alanında çalışan çeşitli sanatçıların eserlerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Belirlenen mimari çalışmalar ve illüstrasyonlar, sanatçıların yaklaşımları, üslupları ve etkileşimleri hakkında bilgi vermektedir. Ayrıca, yapılan araştırmayla bu alanda üretimde bulunan sanatçılar, tasarımcılar ve illüstratörlere bir birikim sunmayı hedefleyen bir araştırma yapılmaktadır. Türk Resim Sanatının mimari yönlerini yapı, üslup, teknik ve perspektif gibi resim ve illüstrasyon üzerinden etkileşimi incelemektedir. Metin, sanatçının dönemsal akımların ve kullanılan tekniklerin birleşimini araştırmaktadır. Ayrıca, dönemin teknolojiyle gerçekleştirilen eserlerinin değişimini ve gelişimini göstermeyi hedeflemektedir. Mimarinin perspektif ve mekan kullanım biçimlerini de ele almaktadır. Çalışma resim ve mimari illüstrasyonun biçim, form, şekil ve estetik yönlerini detaylı bir şekilde incelemektedir. Araştırma tam anlamıyla mimarinin yapılış biçimini dönemin sanatçılarının teknikleri ve yorumlarıyla birlikte incelemeyi amaçlamaktadır.

- 19.yüzyıl'dan günümüze resim sanatı ve illüstrasyon ilişkisi nasıl oluşmuştur?
- Mimari illüstrasyon çalışan sanatçıların eserlerinde yapıların işleniş biçimi ve yorumları nasıl gerçekleşmektedir?
- Bu çalışmayla beraber 19.yüzyıl'dan günümüze kadar çeşitli Türk resim sanatçılarının eserleri üzerinden mimari illüstrasyonun özelliklerinin araştırılması ve literatüre kaynaklık oluşturulması hedeflenmektedir.

### **1.3 Araştırmanın Önemi**

Bu araştırma, Türk Resim Sanatının başlangıcından itibaren günümüze kadar gelen illüstrasyon çalışmalarının genel tarihini içerirken, aynı zamanda özellikle 19. yüzyıldan itibaren bu alanda çalışan Türk sanatçılara odaklanmaktadır. Mimari illüstrasyon sanatçıları nokta, çizgi, renk, düzlem, doku, boyut, biçim, hacim, yüzey, ışık, gölge, form, biçim gibi unsurlarla çalışırken aynı zamanda perspektif ve diğer plastik değer ölçütlerini de kullanırlar. Bu sayede birçok alanda araştırmacılara ilham verecek eserler oluştururlar. Mimari perspektif, her dönemde eserlerin nasıl resmedildiğini gösteren ve sürekli yenilenen bir bakış açısını ifade etmektedir. Son yüzyılın sınır tanımaz çok boyutluluğunu teknolojinin yeni programları yeni uygulamalarla gözler önüne sermektedir. Bu araştırma, sayesinde resim ve mimari illüstrasyon çalışmalarının genel bakışına çok daha derin ve kapsamlı bir yaklaşım sunmayı amaçlamaktadır.

### **1.4 Araştırmanın Varsayımları**

Bu araştırma, resim sanatı içinde yer alan mimari illüstrasyonun ilişkisiyle konu, teknik ve teknolojik ilerlemenin sanatçılara ve eserlere nasıl etki ettiğini incelemektedir. Bu sayede eserlerde yeni ifade biçimlerini ortaya çıkarmak için kullanılmaktadır. Sanatın yeni yüzyıl mekan algısıyla kent mimarisine yansıdığı görülmektedir. Kavramsal sanat, her tür teknikte ve mekanda özgürlük sunarak farklı deneysel yaklaşımlar ortaya koymaktadır.

### **1.5 Araştırmanın Sınırlılıkları**

Bu çalışma kapsamında konuyla ilgili bölümler, kitaplardan, kütüphanelerden, dergilerden ve internetten edinilen bilgilerle ilişkilendirilerek yapılmış bir literatür taraması ile oluşturulmuştur. Bu durum, araştırmanın bütününde ve erişilebilir kaynakların belirli bir alan içinde olmasını sağlayarak sınırlamaktadır.

Araştırma içerisindeki konu başlıklarının tarihi oluşumu araştırılırken, teknolojik katkısı ve değişimi son yüzyılda daha çok yer almaktadır. Teknoloji kullanılarak sayısal ekranda oluşturulan mimari çalışmalar bu araştırmada yer almaktadır.

## 1.6 Tanımlar

**Bauhaus:** “Almanya'nın Weimar kentinde, 1919 yılında Alman mimar Walter Gropius tarafından kurulan bir sanat okuludur. Bauhaus'un temel amacı, sanat yaratılarını bir araya getirerek bir bütün oluşturmak ve atölye çalışmalarını disipline etmektir. Okulun bazı temel ilkeleri vardı; sanatın öğretilmeyeceği ancak zanaatın öğretilebileceği, yeni deneylere açık olmaktır. Bu bakış açısı sanat ve tasarım eğitiminin temellerini atmak açısından çok önemli olmuştur. Bauhaus eğitim sistemi tüm dünyadaki eğitim sistemlerinde önemli etkiler yaratarak günümüz sanatının gelişmesinde büyük bir yeri bulunmaktadır. Bauhaus, "bütün plastik sanat etkinliklerinin son amacı yapıdır", "hepimiz zanaata dönmeliyiz", "sanatçı zanaatçının bir yüksek derecesidir" gibi felsefi sözler ileri sürmüştür. Bauhaus, Ressam-Yazar Paul Klee, Sahne Tasarımcısı-Ressam Oscar Schlemmer, ressam Wassily Kandinsky, grafik sanatçısı ve fotoğrafçı Moholy-Nagy gibi önemli isimlerin katılımıyla genişlemiştir. Ancak 1932 yılında siyasi baskılar nedeniyle Bauhaus Berlin'e taşınmış ve 1933 yılında iktidara gelen Naziler tarafından kapatılmıştır. (Eroğlu,2003,s.38)”

**Dönem:** Sanatçıların farklı zamanlarda oluşturdukları eserlerin ortak zamanını kapsayan sürece denmektedir. Dönem olarak nitelendirilen sanat etkinlikleri, farklı coğrafyalardaki sanatçıları ve tasarımcıları veya farklı sanat disiplinlerini de kapsayabilmektedir.

**Enstelasyon:** Belli bir süre içinde mekanla ilişkilendirilerek eserlerin sergileme şekline verilen isimdir. Sanatta kullanılan sergileme yöntemlerinden biridir. Mekân ile birlikte ve mekanı kullanarak yapılan izleyici ya da ziyaretçi katılımı bu sanat türünde ön plandadır. Mekân ve nesne ilişkisi içerisinde olduğu sürece kapalı veya açık alanlarda yapılabilir. Bazı mimari enstalasyonlar bir binayı ya da bina cephesini işaret ederken diğerleri ise iç mekanlarda farklı deneyimler yaratmayı amaçlar. (Kaynak:http-1)

**Estetik:** Adnan Turani estetiğin anlamını şu cümleyle tanımlar. Güzelliğin insan aklı ve duyguları üzerindeki etkilerini konu olarak ele alan felsefe dalı. “İnsanların gerçeği algılama ve güzellikleri anlama sürecini inceleyen felsefi bir bilim dalıdır. Estetiğin ana konularından biri, görsel ve biçimsel öğeleriyle "estetik

deneyim"dir. Estetik, toplumsal bilincin ve etkinliğin özel bir şekli olarak, sanatın genel prensiplerini ve sanat eserinin temel yapısını da araştırır. (Eroğlu,2003,s.73)”

**Fantastik Resim:** Gerçek üstü anlatımın farklı mimari ve karakterlerle çizilmesine verilen isimdir. “Yaşam biçimleri tasarımı gücünden koparak, gerçeklikte var olmayan, gerçekdışı biçim ve yapılandırmalara ilişkin düşünce ve tasarımları dile getiren resimlerdir. İmgelem itibariyle ve kullanılan teknikler sayesinde resmi gerçekçi olandan uzaklaştıran resim üsluplarından da biridir. İdealist açılımın yoğun görüldüğü bu resimlerde kimi zaman gerçeküstücü yaklaşımların da sezisi alınabilir. (Eroğlu,2003,s.76)”

**İç Mimarlık (İç Dekorasyon):** İçmimarlık, var olan bir yapının döşenmesi, donatılması, bezenmesi ve süslenmesi gibi bölümlerin tümünü kapsayan, iç mekanın düzenlenmesi eylemidir. Mimarlığın, hem iç hem de dış dünyayı düzenleyen bir etkinlik alanı olmasına rağmen, içmimarlık bu süreçte yalnızca iç mekanın düzenlenmesiyle ilgilenir. (Sözen ve Tanyeli,2011,s.142)

## 2. İLGİLİ ALANYAZIN

### 2.1. Kuramsal Çerçeve

Bu bölümde illüstrasyonun tanımı, resim sanatıyla olan ilişkisi ve kuramsal çerçevesi incelenecektir. Türk Resim Sanatının farklı dönemlerdeki gelişimi ve sanatçıların bu konudaki illüstrasyona yaklaşımları yorumlanacaktır. Türk Resim Sanatı ile resim, mimari ve grafik sanat disiplinlerinden oluşan mimari illüstrasyonun nasıl bir etkileşim içerisinde olduğu anlatılacaktır.

#### 2.1.1. İllüstrasyon Nedir?

Öncül illüstrasyonu şu şekilde tanımlamaktadır. “İllüstrasyon belli bir temanın plastik veya pratik açıdan dile getirilişi olarak tanımlanır. Bir konunun bir fikrin ya da bir olayın resmini yapma ya da fotoğrafını çekme yoluyla resimlenmesidir(Öncül,1989,s.6.)” Yaratıcılık, sanatçının yaşadığı dönemin fiziksel, sosyolojik, politik, siyasi ve psikolojik şartlarından etkilenerek tüm algısını oluşturur. Bu durum, sanatçının kendi ruhunu eserine yansıtarak düşüncesini aktarmasını sağlar. Bu aktarım, resim tekniklerinden herhangi biri kullanılarak gerçekleştirilebilir. Sanat, mimari, heykel, resim, seramik, grafik gibi birçok alanda kendini gösterir. Plastik sanatların tüm bölümlerinde ise özgün sanat eserlerine ulaşmak hedeflenmektedir. İllüstrasyon da bu alanlarda yer almaktadır.

İllüstrasyon Latince kökenli bir kelime olup, anlamı "anlaşılır olmak" şeklindedir. İllüstrasyonlar genellikle metinlerde ya da belli yerlere de görsel imgelere verilen isimdir ve temel amaç düşüncenin daha güçlü bir şekilde aktarılmasıdır. Bunlar genellikle açık bir şekilde bir şeyi gizlemeden, örneğin bir harita veya diyagram gibi, bilgileri görsel olarak aktarmak için kullanılır. Ayrıca illüstrasyonlar sayesinde daha ayrıntılı bir anlam katmak için içeriğin kapsadığı materyal hakkında açıklamalar ve betimlemeler yapılabilir.

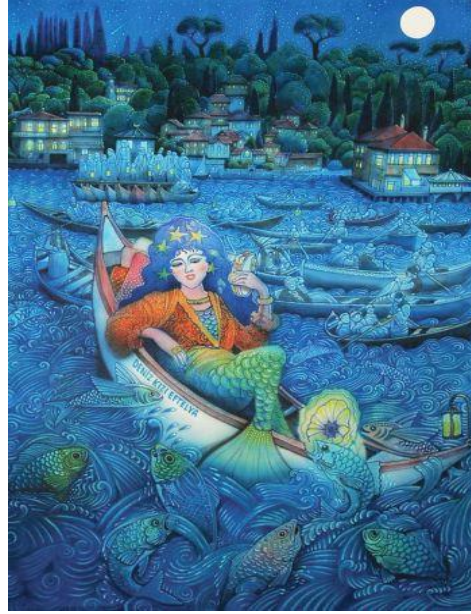
Sanat tarihçi Tunalı “Estetik” kitabında sanatta yaratıcı olmayı şu cümlelerle anlatmıştır. “Sanat yapıtı, Doğa gerçekliği içinde rastladığımız, taşlar,



ağaçlar ve hayvanlar gibi, var olanlar arasında herhangi bir var olan değildir. Sanat varlıklarını, ya da sanat yapıtlarını insan, doğal varlıklarını önünde hazır bulduğu gibi hazır olarak bulmaz. Sanat yapıtı ya da sanat varlığı özel bir etkinlik işidir. Bu etkinliğe sanat etkinliği, sanat yaratması dendiği gibi, bu yaratma işinde bulunan kişiye de, sanatçı adı verilir. Yaratma özel bir etkinliği gösterir, yaratma sıradan bir süje-obje ilişkisi değildir. (Tunalı,2008, s. 79)”

Çeşitli reklamlarda, görsel çekicilik ve farklılık yaratmak amacıyla illüstrasyonlara başvurulmaktadır. Bu durum genellikle renk ve perspektif farklılıklarının vurgulanması, detayların belirginleştirilmesi ya da fotoğraf kadrajında olamayacak konuların görselleştirilmesi için tercih edilmektedir. İllüstrasyonlar, insanların duygularına daha fazla hitap edebilir ve reklamın izleyiciler üzerinde daha güçlü bir etki bırakmasını sağlayabilir. İllüstrasyonlar, konunun abartılması veya daha çarpıcı hale getirilmesi gerektiğinde de kullanılabilir. İllüstratörler, reklamlarda kullanılan illüstrasyonları daha etkileyici hale getirmek için renk ve biçimlemelerde çeşitli düzenlemeler yapmaktadır. Bu düzenlemeler sayesinde reklamın izleyiciler üzerinde daha kalıcı bir etki bırakması ve markanın daha akılda kalıcı olması sağlanabilir. İllüstrasyonlar, reklamın temel mesajını daha iyi aktarmak için de kullanılır ve izleyiciye ürün veya hizmet hakkında daha net bir fikir verme konusunda yardımcı olmaktadır.

Sonuç olarak, illüstrasyonlar reklam dünyasında önemli bir yere sahiptir ve görsel iletişimde dikkat çekici bir rol oynar. Renk, perspektif ve detayların vurgulanması gibi unsurlarla, reklamların daha dikkat çekici ve etkileyici olmasını sağlamaktadır. İllüstratörlerin konuya uygun renk ve biçimlemelerde yapacakları düzenlemeler, reklamın hedef kitlesine daha etkili bir şekilde ulaşmasını sağlayabilir ve markanın tanınırlığını büyük ölçüde arttırmaktadır (Pektaş,1988, s. 46).



**Görsel 1: Deniz Kızı Eftelya, Nazan Erkmen**

Kaynak: <http-2>

Erkmen'in Deniz Kızı Eftelya adlı illüstrasyon çalışması gece temasıyla anlatılmıştır. Kayık üzerindeki deniz kızı kompozisyonun ön bölümünde yer almaktadır. Deniz ve balıkların mekanla uyumu renk, biçim ve formu ustalıkla gerçekleştirilmektedir. Mavi ve turkuazın tüm tonları gece karanlığıyla birlikte gösterilmektedir. Deniz kızının arka bölümü birçok farklı balıkçıya ev sahipliği yapmaktadır. Arka planda ise gece saatlerinde kıyıda ağaçlık alanın önünde duran yalı, diğer binalar ve iskelede bekleyen fenerli kadınlar teması içinde ışıkları yanık olarak resmedilmektedir. Tek kaçışlı perspektif tekniğinden yararlanılan illüstrasyon Erkmen'in kıymetli çalışmalarındandır.

İllüstrasyon gerçek dünya ve üst gerçekliği tüm form ve yapıları sanatçının hayal gücü ile sınırlamaktadır. İllüstrasyon sınırsız bir ifade özgürlüğü sunarken istenilen çalışmanın farklı tekniklerde daha etkili çalışılmasına olanak tanımaktadır. Sadece geleneksel sanatların konuları ile değil günümüz dijital dünyasından farklı çizim araçlarını da kullanarak alternatif bakış açılarıyla çok etkili işler oluşturulmaktadır. Mimari illüstrasyonun en etkili örnekleri günümüzde farklı sanat mecralarında görülmektedir, bu farklı bakış açıları çağdaş sanat ve grafik tasarım dünyasına büyük katkılar sağlamaktadır. Dijital dünyada en çok kullanılan sayısal

tabanlı çizim araçları ve programlar sanatçılara fonksiyonellik ve çeşitlilik sunan filtrelerle teknik anlamda önemli katkı sağlamaktadır.



**Görsel 2:Dergi İllüstrasyonu Sedat Girgin**

**Görsel 3:Dergi İllüstrasyonu Sedat Girgin**

Kaynak:http-3

Kaynak:http-4

Girgin, farklı açılarla yorumladığı İstanbul mimarisi ile değişik bitki türleri ve sarmaşıkların iç içe geçtiği Görsel 2'deki illüstrasyonunda farklı bir dünya tasvir etmektedir. Ayrıca çalışmada tek kaçıslı perspektifle yalılar ve apartmanlar ön cepheden (fasat) çalışılmıştır. Görsel 3'teki Galata kulesi resmedilirken etrafındaki binalar ona doğru yükselirken betimlenmiştir. Ayrıca tüm binaların içinde ve etrafında bulunan renkli çiçekler ve yapraklar mekanın bir unsuru olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu çalışma şehrin çiçeklerle ve bitkilerle süslediği etkili bir mimari illüstrasyon örneğidir.

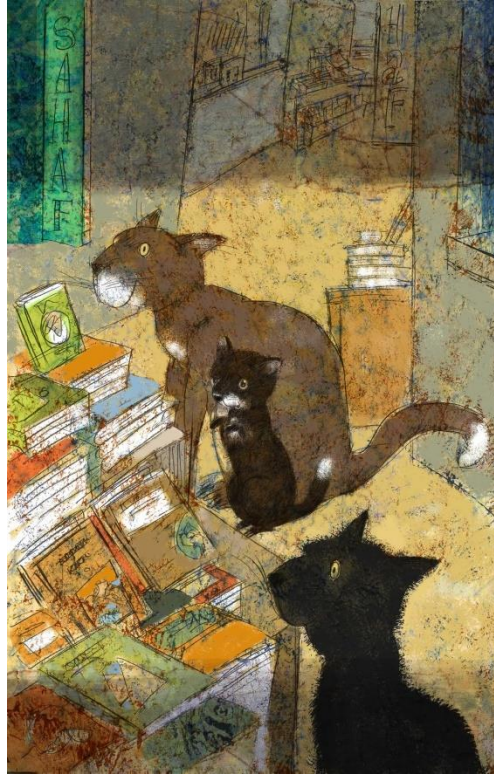
Bilgi aktarımının önemli bir parçası olan görsellerin, yazıya göre daha hızlı ve etkili olduğu belirtilmektedir. Bu sebeple, bilginin açıklanması ve anlaşılması sürecinde görsellerin kullanımı giderek artmaktadır. Ayrıca, illüstrasyonun evrenselliği sayesinde farklı dillerdeki insanlara ulaşmanın daha kolay olduğu ve iletişimde engellerin aşılmasına yardımcı olduğu ifade edilmektedir.

Sanat tarihçi Tunalı “Modern Resim” kitabında sanatçının obje ve süje ilişkisini şu cümlelerle anlatmıştır. “İşte sanatçı da, bir süje varlığı olarak bir objeler dünyası karşısında bulunur; yöneldiği objeyi kavramak, onu tuval üzerinde yorumlamak ister. Her sanat bu bakımda bir varlık yorumudur. sanatçı, objeyi, tıpkı bilgi objesinde olduğu gibi, ya bir var olan olarak kavrar ve onu, rational mantıksal şemalarla, yani geometrik matematik figürlerle tuvale çevirir: ya da onu bir fenomen olarak kavrar ve bu fenomeni, onu bildiren duyulardan aldığı duyumlarla, impressionlara dayanarak tuvale renk ve ışık impressionları halinde işler, onu resmeder. (Tunalı,2011, s.91)”

Kitle iletişiminde kullanılan illüstrasyonlar, çeşitli ürünlerde ve alanlarda kullanılmaktadır. Afişlerden broşürlere, kitaplardan kullanım kılavuzlarına, TV reklamlarından ambalajlara kadar pek çok alanda betimleyici, eğitici, bilgilendirici ve tanıtıcı olarak kullanılmaktadır. Örneğin hava alanlarında ve metrolardaki piktogramlar da günlük hayatta karşılaştığımız illüstrasyon örneklerindedir. Bununla birlikte, illüstrasyonlar sadece kitle iletişiminde değil, teknik ya da mekanik çizimde önemli bir rol oynamaktadır. Mühendislik ve mimarlık tasarımlarının genişletilmesi amacıyla kullanılan bu çizimler, sanat değeri taşımalarına karşın oldukça işlevseldir. Özellikle karmaşık sistemleri anlatmak için kullanılan teknik resimler, görsel olarak illüstrasyonların içeriğini değiştirir ve bağlantısını güçlendirir. Bu özellikleri, hem sanatsal hem de teknik açıdan illüstrasyonda önemli bir yere sahiptir. Sanatsal illüstrasyonlar, estetik bir görünüm sağlayan ürünleri veya hizmetleri daha çekici hale getirmektedir. Teknik açıdan karmaşık durumdaki bilginin ve verilmek istenen mesaj, illüstrasyon yoluyla basitleştirilerek hafızada kalan ve daha kolay anlaşılabilir hale gelebilmektedir. Bu nedenle illüstrasyonlar, kitle iletişiminde ve teknik çizimlerde yaygın bir şekilde kullanılan ve görsel iletişimde önemli bir araç olarak değerlendirilmektedir. (Eczacıbaşı, 1993, s. 841)

Sanat tarihçi Tunalı “Modern Resim” kitabında rationalist estetiği şu cümlelerle anlatmıştır. “Rationalist bir estetik için, güzelliği belirleyen duyular değil, sadece ratio dur; Çünkü, her güzellik anlayışının dayandığı ‘çoklukta birlik’, ‘simetri’, ‘denge’ gibi temel elemanlar ancak ve ancak rational olarak kavranabilir. Bu anlamdadır ki rationalist estetik, bu adı geçen kavramlara dayanır ve güzelliği, duygusal olarak değil, düşünsel olarak kavrar. Düşünce gerçek anlamda hayatın ve sanatın da merkezini oluşturmaktadır. Gerçek bir güzelliği ortaya çıkarmak için aklın ölçülerine ihtiyaç vardır. Sanat özgün bir varoluşu sadece temel ölçütleri kullanarak illüstrasyon da ortaya koyabilir. (Tunalı,2011, s.97)”

İllüstrasyonlar genellikle bir ürünü tanıtmak, bir hikayeyi canlandırmak veya bir mesajın vurgulanmasını ifade etmek için kullanılır. Başarısızlığı veya başarıyı, iletmek istedikleri mesajın netliği ve etkileyciliği ile doğrudan ilişkilidir. Örneğin, bir çizimin, bir ürünün satışını artırması için tüketicilere ürün hakkında net ve etkili bir şekilde bilgi aktarması gerekmektedir. Buna benzer ticari bir yaklaşımla yapılan illüstrasyonlar genellikle çizerler, grafik tasarımcılar veya illüstratörler tarafından yapılandırılan görsel geliştirmelerdir. Buna benzer görsel ilişkilerin, metinler ve içerikle ilişkisinin yaratıcı bir platformda kurulması, konuların içeriğinin ilgi çekici olarak kolaylaştırarak, bilgiyi aktarmaya yardımcı olmaktadır. Bu nedenle, illüstrasyonların iletmek istediği mesajın çoğaltılması ve hedef kitleye daha etkili bir şekilde ulaştırmak isteyen kişiler veya kurumlar için önemli bir iletişim aracıdır. (Gikow, 1991, s.10)



**Görsel 4: İllüstrasyon, Mustafa Delioğlu**

Kaynak: <http-5>

Delioğlu'nun Görsel 4'de sokak temalı illüstrasyonunda kitaplar ve kediler ile tasvir edilmiştir. Ön planda farklı renk ve boyutta kitapları sıralanmış olduğu standın, arka tarafında şehrin sokak detayları tek kaçışlı perspektif kullanılarak işlenmiştir.

Mekandaki derinlik algısı ön arka ilişkisi bağlamında verilmeye çalışılmıştır. Sanatçı eserde kullandığı renklerde sıcak ve soğuk dengesini kurarken daha çok sarı ve turuncu tonlarını kullanarak sıcak bir renk paleti seçmiştir. Çalışma sanatçının mimariyi kullanımı açısından sokağı, dükkanları ve kedileri konu almaktadır.

Tansuğ "Resim Kılavuzu" kitabında ilk insan çizimlerine şu şekilde yer vermiştir. "İnsanlar yazmadan önce çizmeye ve boyamaya başlamış, ilk sanat yapıtlarını Buzul Çağı'nda mağaralarda yaratmışlardır. Mağara duvarlarında ve kaya üzerinde bulunan resimler, insanların yıllar önce fikirlerini nasıl ifade ettiklerinin göstergesidir. En erken örnekleri, Fransa'da Lascaux ve İspanya'da Altamira Mağarası'nda bulunan resimlerdir. Grafik sanatlar tarihine baktığımızda, mağarada bulunan resimler ve heykeller, insan duygularını, düşüncelerini o çağda olanları somut biçimde anlatan ilk görsel iletişim aracı ve illüstrasyonlar olarak kabul edilmektedir. (Tansuğ, 1973, s. 25)"

İllüstrasyonlara ilham kaynağı olan mimari yapılar tarihe ışık tutmaktadır. Mimari yapılar yapılış amaçları doğrultusunda bulunduğu dönemi yansıtmaktadırlar. Dönemin içerisinde siyasi veya dinsel olarak inşa edilen yapılardaki tüm özellikler sanatçıların eserlerinde bulunmaktadır. Mimari; resim sanatının farklı dönemlerinde ve akımların etkisinde yepyeni bir yorumla resim ve illüstrasyon çalışmalarında karşımıza çıkmaktadır.

Dalley kitabı "The Complete Guide To Illustration And Design Technique And Metarials" da mimaride ki beğeniyi şu cümlelerle anlatmıştır. "Mimariyi ele alırsak, bu ayrımı daha iyi anlatırız. Hepimizin bildiği gibi çok güzel yapılar vardır ve bunlardan bazıları, gerçek anlamda birer sanat yapıtıdır. Ne var ki, dünyada, belirli amaçla dikilmemiş tek bir yapı gösteremezsiniz. Bu yapıları tapınma yeri, eğlence yeri veya konut olarak kullanan kimseler, onları özellikle işe yararlılık ölçülerine göre değerlendirirler. Bunun dışında, ayrıca yapının tasarımını veya oranlarını kendi beğenilerine az çok uygun bulabilirler ve yapıyı, yalnız kullanma açısından değil, aynı zamanda onu 'doğru' hale getiren başarılı mimarın çabaları bakımından da değerlendirebilirler. (Dalley, 1990, s. 10)"

İllüstrasyon sanatında mağara resimlerinden sonra günümüze kadar ulaşmış ilk illüstrasyon örnekleri "Ramessum Papyrus" ve "The Egyptian Boks of The Dead" rulolarıdır. İlk dönemlerde başlayan bu çizimler yüzyıllar içinde gelişerek günümüzün kitap sayfalarını ve daha birçok yeni uygulamada kendini göstermektedir. (Dalley, 1990, s. 10)

Kitap sanatı, Hristiyanlık döneminde bilgiyi netleştirmek için süsleme ve bezeme yapılmasıyla gerçekleşir. Metinlerin yanı sıra açıklayıcı görseller ve dinsel öyküler bir kitabın daha iyi bir şekilde anlaşılmasını sağlamaktadır. Bu eserler, dönemin anlayışıyla oluşturulmuş olsa da, kitap şekli ve resimlenme biçimleriyle Bizans etkisi taşımaktadır. Ortaçağ Avrupası'nda, değişik ülkelerde aynı konuda yapılan kitap resimleri birbirinden farklılık göstermektedir. Bu dönemde renkli olan kitap resimlerinde en çok kırmızı rengin kullanıldığı bilinmektedir. Ancak bu renkli ve detaylı resimlemelerin maliyeti artırdığı için alım gücünü düşürmektedir. Bu durumdan dolayı, 13.yüzyılda kitap resimlerinde illüstrasyon yapılma ihtiyacı zorunlu olmuştur. Bunun sonucunda resimler tek renk çizilip, daha sonra içleri sade bir şekilde boyanmaktadır. Böylece maliyeti azaltmış ve dini kitapların yanı sıra öğretici ve eğlendirici kitaplar da yayınlanmaya başlamıştır. Kitap tasarımı, Ortaçağ Avrupası'nda farklı ülkelerde, farklı yaklaşımlarla yapılmıştır. Bu sayede dini kitapların yanı sıra öğretici ve eğlendirici kitapların da daha geniş kitlelere ulaşması mümkün olmuştur. Kitap sanatı içerisinde yer alan illüstrasyonların daha fazla kullanılmasına imkan sağlamıştır.

Kitap resimlerindeki teknik değişikliklerle birlikte, kitap tasarımı yeni bir döneme girmiştir. Bu dönemde kitap resimleri daha basit ve ekonomik bir şekilde yapılmış, ancak yine de estetik açıdan önemli eserler ortaya çıkmıştır. Bu dönemde kitap resimlerinin yaygınlaşmasıyla, kitaplar sadece dini değil, aynı zamanda farklı konulardaki öğretici ve eğlendirici kitaplar da daha geniş kitlelere ulaşmıştır. Bu süreçte kitap resimleri, toplumun kültürel ve dini yaşamına önemli bir katkı sağlamış ve kitap tasarımı, Avrupa'da önemli bir yere sahip olmuştur. (Asher, 1986, s. 25)

Kitap baskılarında kullanılan çeşitli yapılar farklı kültürlerin inşa çeşitli mimarilerden esinlenilerek oluşturulmuştur. Özellikle Romalılar dönemine ait bir yapı olan Pantheon, tapınağı önemli örnekler arasında yer almaktadır. Romalılar, tonozla tavan örtüsü tasarımı konusunda uzmanlaşmış ve çeşitli dönemlerden yararlanmışlardır. Bu yapıların en önemlilerinden biri olan Pantheon ya da 'Tüm Tanrıların Tapınağı', günümüzde hala dini uygulamalarla kullanılmakta ve klasik dünyadan kalan tek tapınak olma özelliği taşımaktadır. Pantheon, mimari açıdan oldukça etkileyici bir yapı olup, Romalılar'ın tonozlu tavan örtüsü yapımındaki ustalıklarını en iyi şekilde sergilemektedir. Pantheon'un dini ve tarihi önemi, günlük yönetim tarafından ilgiyle karşılanmakta ve yapısı, antik dünyanın benzersiz bir

depolaması olarak korunmaktadır. Pantheon, Romalıların tonozla tavan örtüsü yapımındaki uzmanlığı ve mimari gözlerin önüne seren en önemli yapılar arasında yer almaktadır. Hıristiyanlığın ilk yıllarında kiliseye dönüştürülerek dönüştürülen Pantheon, günümüzde tarihi ve dini önemiyle izleyenleri yönetilmesini etkilemeye devam etmektedir. İç mekan da ki geniş ve kubbeli salonuyla görenleri büyüleyen Pantheon, yapısındaki detaylar ve mimari özellikleriyle dikkat çekmektedir. (Gombrich, 2022, s.121)



**Görsel 5: Panteon Roma, M.Ö.27**

Kaynak:http-6

Dalley'e göre 15.yüzyıl.da ağaç baskıyla başlayan illüstrasyon kullanımının 16. ve 17.yüzyıl.da ki gelişimi şu şekildedir. “Kitaplarda illüstrasyonun yaygın kullanımı, 15. yüzyılda ağaç baskının gelişimi ve kitapların bu yöntemle basımından kaynaklanmaktadır. Bu yöntemle basılmış ilk illüstrasyon milattan önce 868’de Çinliler’e ait “Chines Diamod Sutra of AD 868”dir. Erken görülen örneklerine karşın, illüstrasyon ve metnin birlikte daha seri olarak üretilmesi 15. yüzyılın sonlarında baskının icadı (matbaanın) ile mümkün olmuştur. 16. ve 17. yüzyıllarda yeni yöntemler olarak gravür ve metal baskı teknikleri ile kitaplar üretilmiştir. Aynı dönemde Japon “Ukiyo-e okulu” renkli ağaç baskı tekniğini geliştirmiştir. ( Dalley,2019 s. 10)”

Dağ, yazısında “İllüstrasyonun Altın Çağından” şu satırlarla bahseder.“1880’li yıllarda baskı tekniklerinin gelişmesi ile resim, seri ve ucuz biçimde çoğaltılmaya başlamıştır. Ağaç baskı ve gravürden sonra gelişen taşbaskı ve matbaa teknolojisi ile kitap ve dergi tasarımlarında illüstrasyonlara yer vermeye başlanmıştır. Genç okurlar başta olmak üzere, büyük bir kitleden resimli dergi ve kitap talebi artmaya başlamıştır. Dönemin illüstratörleri, sadece metni açıklama olan düz bir anlayışı benimsemenin çok ötesine geçerek, bordürleriyle, özel tasarım fontlarıyla son derece



üstün ve kaliteli işlere imza atmışlardır. 19.yüzyıl sonlarıyla başlayıp hemen hemen II. dünya savaşına kadar uzanan bu dönem “İllüstrasyonun Altın Çağı” olarak da adlandırılmaktadır. (Dağ,2010,s.1)”



**Görsel 6:Kristal Saray, 1850**

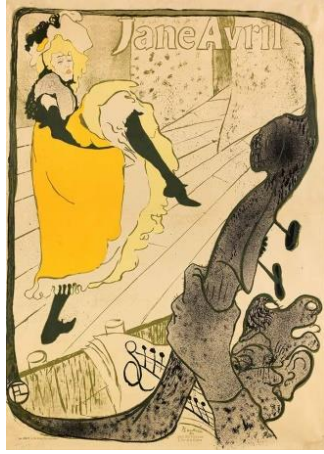
Kaynak:http-7

1849 yılında Büyük Britanya ve İrlanda Birleşik Krallığı Kraliçesi Victoria ve Kraliyet Sanatlar Derneği Başkanı olan eşi Prens Albert, dünya çapında büyük bir sergi düzenlemek amacıyla görkemli bir yapı inşa edilmesi fikrini ortaya atmışlardır. Londra Hyde Park'ta inşa edilen bu saray Görsel 6'da, Joseph Paxton'un tasarımıyla 1 Mayıs 1851 tarihinde “Great Exhibition (Büyük Sergi)” adı altında açılmıştır. Sergi, yurt içinden ve yurt dışından büyük ilgi görmüş ve dünya genelinde tanınan bir etkinlik haline getirilmiştir. “Great Exhibition”, o dönemde dünya çapında sanat, endüstri ve bilim alanlarında önemli bir etkinlik olarak tarihe geçmiş ve birçok insanı etkilemiştir. Serginin başarısı, Victoria ve Albert'ın vizyoner liderliği ve serginin düzenlenmesi için harcanan çaba ile ilişkilendirilmiştir. “Great Exhibition”, 1851 yılında kapanmasının ardından, sergilendiği Crystal Palace'ın satılmasıyla sona ermiştir. Büyük Britanya ve İrlanda Birleşik Krallığı Kraliçesi Victoria ve Kraliyet Sanatlar Derneği Başkanının olan eşi Prens Albert'ın bu girişimi, dünya çapında tanınan bir etkinliğin başlangıcını işaret etmiştir. (Kaynak:http-8)

Kristal saray görkemli yapısıyla dönemin ressamlarına konu olurken günümüzde hala muhteşem mimarisi ile adından söz ettirmektedir. Mimari yapısının tamamen cam bir akvaryumu andırması saraya olan ilgiyi daha da arttırmaktadır.

Sanayi devriminin sonuçlarından doğan bu saray mimarisi resim ve illüstrasyon çalışmalarına ilham vermiştir. 1866'da zarar gören ve onarılan bir yapı, 1936'daki yangında tamamen yok olmuştur. Bu yapı, İkinci Dünya Savaşı sırasında Alman uçaklarının hedefi haline gelmesi nedeniyle 1941'de kalan kuleleri de sökülmüştür. (Kaynak:http-9)

20. yüzyıl boyunca baskı teknolojilerinde yaşanan ilerlemeler sayesinde, illüstratörlerin çalışmalarını daha kolay basma imkanına sahip olmuşlardır. Ancak, fotoğraf malzemeleri ve fotoğraf baskı işlemlerindeki gelişmeler, illüstratörleri yeni arayışlara yöneltmiştir. Bu gelişmeler, illüstrasyonun evriminde önemli bir rol oynamış ve sanatçıları farklı teknikler denemeye teşvik etmiştir.



**Görsel 7: Afiş, Henri de Toulouse-Lautrec. 1893**

Kaynak:http-10

**Görsel 8:Moulin Rouge'da:Dans, Henri de Toulouse-Lautrec.1889 Philadelphia Museum of Art.**

Kaynak:http-11

Loutrec (1864-1901) eserlerinde seçtiği konularda genellikle salon kültürünün yanında tiyatro, dans afişleri de çalışmıştır. Özellikle Moulin Rouge ile ilgili birçok illüstrasyonu bulunmaktadır. İllüstrasyon ve resim sanatının tarihsel süreçteki ilişkisi bağlamından baktığımızda Loutrec'in Moulin Rouge temalı çalışmaları hem resim, hem de illüstrasyon olarak tanımlanmaktadır. Pek çok çağdaş resim müzesinde gördüğümüz bu işler bilgi ve içerik verme özelliği noktasında illüstrasyonun ilk örneklerinden sayılmaktadır. Görsel 8'de görülen Loutrec'in resminde Figürler mekanın içinde büyükten küçüğe farklı hiyerarşik yapıda

konumlandırılırken ön arka ilişkisi oluşturulmuştur. Yüksek tavanlar ve mimari yapıdaki özgün unsurlar çok etkili ışık tasarımıyla dikkat çekmektedir. Dönemin kültürünü süslü ve şatafatlı eğlence anlayışını aktarmaktadır. Ayakta durağan halde resmettiği figürler arasındaki kırmızı çoraplı dansçı izleyiciyi resmin en göz alıcı noktasında toplamaktadır. Özellikle ön plana almaya çalıştığı hareketli dansçı ve şapkalı pembe giysili kadın renk olarak en çok dikkat çeken figürlerdendir. Diğer tüm mekan ve figürler ise daha mat tonlarda kullanılmaktadır. Mekanın zemini ahşap dokusunu hissettirecek biçimdedir.

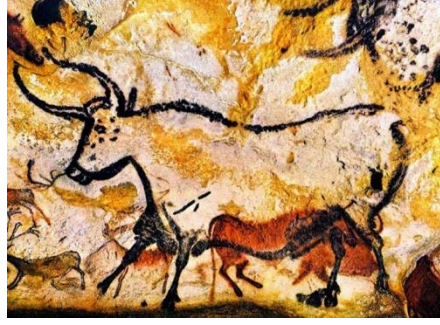
Tuna “İlk Okuma ve Yazma Öğretiminde İllüstrasyondan Faydalanma” isimli tezinde günümüz insanının illüstrasyonla en çok karşılaştığı zamanları şu şekilde anlatmaktadır. “Afişlerin sanat eseri sayılmasındaki en büyük öncülerden biri Lautrec’tir. O dönemlerde duyuru amaçlı çizdiği afiş görselleri metin görsel ilişkisi içinde değerlendirildiğinde günümüz illüstrasyon tanımına uyan bir örnektir. Görsel imgelerle dolu bir dünyada yaşayan insanoğlu, günlük yaşantısının büyük bir bölümünü bu imgelerle geçirmektedir. Günümüz insanı gazete, dergi, afiş, TV ve sinema araçları tarafından sürekli olarak üretilen görüntülerle birlikte yaşamaktadır. 19. Yüzyılda büyük ölçüde söz ve yazının egemen olduğu kültürel ortamın, günümüzde yerini görselliğe dayanan bir kitle kültürüne bıraktığı görülmektedir. Bu değişim beraberinde görsel okuryazarlığı getirmiştir. (Tuna,1997, s. 32)”

### **2.1.2. İllüstrasyonun Tarihçesi**

İllüstrasyon, insanlık tarihinde uzun bir geçmişe sahip olan bir sanat formudur. Bu sanat formunun kökenleri, mağara duvar resimleri gibi çok eski zamanlara kadar uzanmaktadır. Mağara resimlerinden en ünlüleri arasında Lascaux Mağarası (Fransa) ve Altamira Mağarası (İspanya) duvarlarındaki resimleri sayabiliriz.

Hollingsworth “Dünya Sanat Tarihi” kitabında insanlık tarihine ışık tutan Altamira mağarasına dair bilgileri şu satırlarla anlatmaktadır. “Duvar resmi kısmen daha geç bir dönemde gelişmiştir ve yaratıcılarının daha yerleşik bir yaşamı sürdürdükleri anlaşılmaktadır. İronik bir şekilde, 19 yüzyılda Altamira’daki paleolitik mağara resimleri keşfedildiğinde bunların tarih öncesine ait olamayacak kadar iyi oldukları düşünülmüş ve sahte kabul edilmişlerdi. ağara resimleri çoğunlukla hayvan resimlerinden oluşuyordu. Bunların arasında at, bizon, boğa, geyik, ayı ve nadiren balık

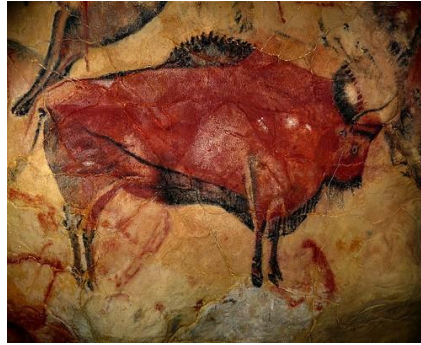
sunumları yer almaktadır. Taş Devri mağara resimleri sadece Avrupa'da değil Orta Amerika, Avustralya ve Afrika'da bulunmuştur. Afrika'daki resimler gergedan ve zebra tasvirlerini de içermektedir. En sık betimlenen hayvanların genellikle bölgenin en iri hayvanları olması kuşkusuz tasvirlerin fiziksel gücün birer ifadesi olduklarına işaret etmektedir. İnsan figürü resmedildiğinde çoğunlukla şematik olarak sunulmuştur. (Hollingsworth,2010, s.22-24)”



**Görsel 9:Mağara Duvar Resmi, Lascaux Mağarası, Fransa**

Kaynak:http-12

Kaptan “Afişte İllüstrasyonun Yeri ve Önemi” isimli tezinde illüstrasyon tarihinin başlangıcı ile ilgili farklı yorumların olmasını şu yazıyla anlatır. “Fakat bazı sanat tarihçileri ise illüstrasyon tarihinin başlangıcı olarak resimli kitapların başlangıcını savunurlar. Bunun sebebi günümüzde illüstrasyon kelimesinin tanımlanmasından kaynaklanmaktadır. (Kaptan , 1996, s. 56)”



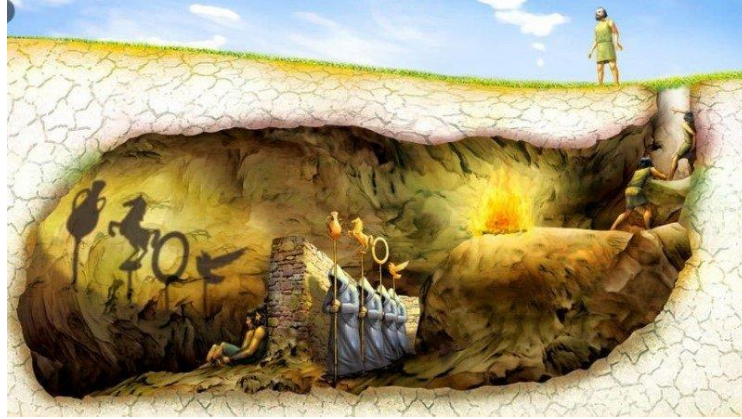
**Görsel 10:Mağara Duvar Resmi, Altamira Mağarası, İspanya**

Kaynak:http-13

Mağara resmi dendiği zaman sanat ve felsefede sıkça rastladığımız Platon'un ünlü Mağara Alegorisi akıllara gelmektedir. Platon'un Mağara alegorisinde gün ışığını alan bir yer altı mağarasında zincire vurulmuş insanlar hakkında anlatılmaktadır. Mağaradaki insanlar, sadece karşılarında bulunan duvara

bakabilmektedir ve ellerinde tahtadan veya taştan yapılmış heykelcikler bulunmaktadır. İnsanlar duvar boyunca yürüyerek, konuşarak ya da susarak ilerlemekte ve arkalarındaki gölgeleri izlemektedirler. Esirler dışarıdan gelen seslerin yankılanmasıyla gölgelerin konuştuğunu sanıyolar ve tek gerçek olarak gölgeleri algılamaktadırlar.

Esirlerin sadece gölgeleri gördüğü ve gün ışığına alışkın olmadığını metinde anlatmakta, bir esirin mağaradan çıkarılarak güneşin aydınlattığı yere götürülmesini anlatmaktadır. Esirin gözleri kamaşarak, gün ışığına alışmaya başladığı sırada mutlu olduğu ve mağarada kalan eski arkadaşlarına acıdığı belirtilmektedir. Gün ışığına yaklaştıkça gözleri daha çok kamaşan esir, mağarada geçirdiği zaman boyunca sadece gölgelerle yaşadığını fark etmeye ve gerçek dünyayı keşfetmeye başlamaktadır. Metinde, esirlerin sadece gölgelerle yaşadığı ve gerçek dünyadan habersiz oldukları vurgulanmaktadır. Gün ışığının ve gerçeklikle karşılaşmanın esirler üzerindeki etkisi anlatılırken, insanların alışkanlıklarına ve korkularına nasıl bağlı kaldıkları da gözler önüne serilmektedir. Esirlerin gölgelerle olan bağımlılıklarının nasıl kırıldığı ve gerçek dünyayı keşfetmeye başladıkları noktada yaşadıkları duygular ve değişimler detaylı bir şekilde anlatılmaktadır. (Kaynak:http-14)



**Görsel 11:Platon'un Mağara Alegorisi**

Kaynak:http-15

Kaptan “Afişte İllüstrasyonun Yeri ve Önemi” isimli tezinde illüstrasyonun tarihçesini şöyle sözlerle ifade etmektedir. “Genel olarak problem illüstrasyon ve resim arasındaki farkın tam olarak belirlenememesinden

kaynaklanmaktadır. Ancak illüstrasyon kelimesine “açıklamak, örneklemek” gibi anlamlar üzerinden baktığımızda resim ile arasındaki fark kendiliğinden oluşmaktadır. Bu bağlamda illüstrasyon tarihini mağara resimlerine dayandırmak mümkündür. Çağdaş illüstrasyonun kökleri, resimli kitabın da kökleridir. Bu ilk eserler, renkli resimler ve harflerle bezenmiş ve el yazmalarıyla hazırlanmış antik rulo parçalarıdır. “Mısır’ın Ölüler Kitabı” korunabilmiş en iyi örnektir. “Milano İliadası” ve “ Vatikan Virgili” hariç; Klasik Roma’dan bugüne pek az örnek kalabilmiştir. Her iki klasik metnin nüshası M.S.IV. Yüzyıla aittir. O tarihten sonra illüstrasyon stilleri büyük gelişme göstermiştir. (Kaptan,1996, s. 56)”



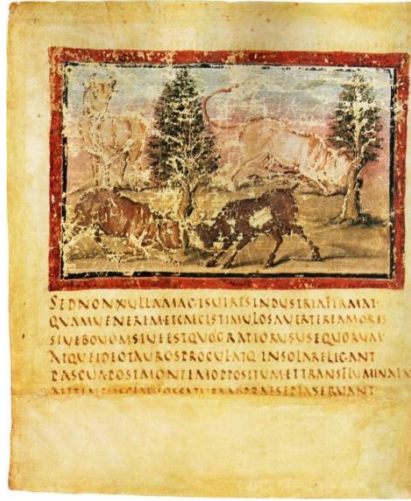
**Görsel 12:Mısır Ölüler Kitabı, Ani Papirüsü’nden 17. Tılsım. M.Ö.125 British Museum**

Kaynak:http-16



**Görsel 13:Milano İliadası, 5.yüzyıl**

Kaynak:http-17



**Görsel 14: Vatikan Virgili**

Kaynak: <http-18>

Sarı “Çocuk Kitapları İllüstrasyonları Üzerine Bir Araştırma ve Bir Örnekleme” isimli tezinde illüstrasyondaki biçimselliği şu satırlarla anlatmaktadır. “Ortaçağ kitap resimlemesinin ortaya çıkmasında iki nedenin var olduğunu görmekteyiz. Bunlardan birincisi, kitapları okuyucuya daha çekici hale getirmek için illüstratörler süsleyici unsurlara gerek duyuyorlardı. Doğaldır ki matbaanın icat edildiği yıllarda kitaplarda başlık bilinmediği için ilk sayfa ve insiyal (kitaplarda başlık yerine kullanılan paragrafın ilk büyük harfine verilen ad, ya da baş harf) denilen ilk büyük harflere büyük önem verilirdi. İlk harf ve ilk sayfa özellikle zengin bir şekilde süslenirdi. İkinci neden ise metnin kolay anlaşılabilmesi için illüstrasyon yapılırdı. Bununla birlikte okuma yazma bilmeyenlere bile metin arasına serpiştirilmiş resimlerle olay anlatılabilmekteydi. (Sarı, 2006, s. 10-11)”

Yüzyıllar boyunca din, toplumlar üzerinde büyük bir etkiye sahip olmuştur. Okuma yazma bilmeyen ve teknolojik cihazların olmadığı dönemlerde, insanların kontrol altında tutulması genellikle dini bilgilerin hedef kitleye ulaştırılmasıyla mümkün olmaktadır. Bu nedenle, bilgilerin hedef kitleye aktarılması için resimler ve süslemeler kullanılmaktaydı. Her yüzyılda illüstrasyonun güçlü görsel imgesinin kullanımı kitleleri yönlendirmektedir.



**Görsel 15:Elmas Sutra. M.S.868, British Library**

Kaynak:http-19

Keş “Görsel İletişimde İllüstrasyonun Kullanım Alanlarına Kuramsal Bir Yaklaşım” tezinde özgün baskı tekniklerinin gelişiminin illüstrasyona etkisini şu sözlerle anlatmıştır. “Özellikle “baskı” tekniklerinin gelişmesi, illüstrasyonun belki de “özel ve özerk” oluşunu sağlayan bir nedendir. Kitap illüstrasyonlarının gelişimi, ağaç baskının kullanıldığı kitapların basımına yani 15.yüzyıl’a denk gelir. Ama ilk basılmış illüstrasyon M.Ö.868’de basılan Çinlilere ait ağaç baskı kitap “Elmas Sutra” (Chines Diamond Sutra of AD 868) adlı eserdir. Bu erken baskı örneklerine rağmen, metin ve illüstrasyonların üretilmesi için büyük bir faaliyet alanı sağlayan, hareketli kullanılabilen baskının icadı (matbaanın) 15.yüzyıl’ın sonundaydı. 16. ve 17.yüzyıl’da ise gravür ve metal baskı tekniklerde işler üretiliyordu. Aynı yüzyıllarda “Ukiyo-e okulu” renkli baskı tekniğini geliştirmiştir. (Keş, 2001, s. 38)”

10. yüzyılda doğudan Avrupa’ya gelerek önemli bir uygulama olan ağaç oyma tekniği 15. yüzyılda kitap basımında kullanılmaya başlamıştır. Bu sayede sadece elle uzun ve zahmetli olan kitap çoğaltımı yerini baskıya bırakmıştır. Böylece baskı ile birlikte gelişen çeşitli çoğaltım metotları kitaba ulaşımı kolaylaştırmıştır.

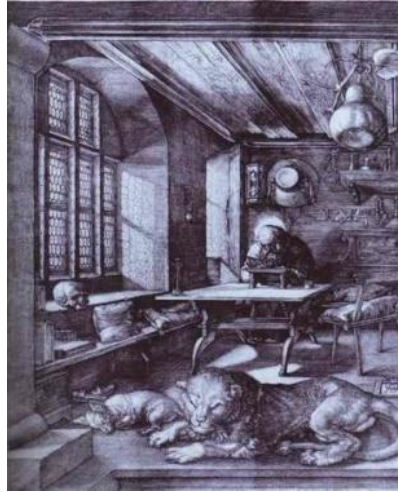




Görsel 16:Hypnerotomachia Poliphili, 1450-1515

Kaynak:http-20

Kaptan “Afişte İllüstrasyonun Yeri ve Önemi” isimli tezin de ağaç oyma tekniğinin Dürer tarafından kullanımını şu şekilde anlatmaktadır. “Tahta baskı tekniği daha sonraları renkli kullanılarak Almanya ve İtalya’da birçok kitabın basılıp yayınlanması sağlandı. Albrecht Dürer’in anlatımdaki biçimleme zenginliği ve üstün oyma tekniği o dönemin ilkleri arasında yer almasını sağlamıştı. (Kaptan, 1996 s. 58)”



Görsel 17:Albrecht Dürer. Aziz Jerome Çalışma Odasında, 1514 .Metropolitan Sanat Müzesi.

Kaynak:http-21

Rönesans, 14. yüzyıldan 17. yüzyıla kadar süren bir dönemi kapsamakta ve Avrupa’da bilimsel, kültürel ve sanatsal değişimi temsil etmektedir. Bu dönemde, insanlar Antik Yunan ve Roma kültürlerine olan ilgilerini yeniden keşfetmiş ve bu

kültürlerin entelektüel ve sanatsal mirasını canlandırmışlardır. Rönesans'ın başlangıcı genellikle İtalya'da, özellikle de Floransa, Venedik ve Roma gibi şehirlerde gerçekleşmiştir.



**Görsel 18:Atina Okulu , Raffaello Sanzio. 1509-1512, Apostolik Sarayı, Vatikan**

Kaynak:<http-22>

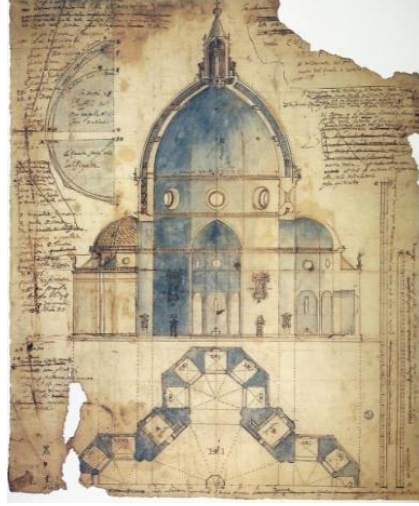
Rönesans dönemi, resim, heykel ve mimari alanlarında büyük bir ilerleme ve yenilik getirmiştir. Sanatçılar, insan vücudunu ve doğayı daha gerçekçi bir şekilde gözlemlemeye ve tasvir etmeye başlamışlardır. Bu dönemde ortaya çıkan eserler, perspektifin kullanımı, ışık ve gölge oyunları ile detaylı figürler içermesiyle dikkat çekmektedir.

Leonardo da Vinci, Michelangelo, Rafael ve Donatello gibi sanatçılar Rönesans dönemine en çok katkı sağlayan isimlerdendir. Bu dönem sanatta olduğu kadar diğer bilim dallarında da önemli gelişmeler göstermiştir. Özellikle felsefe ve edebiyat en çok öne çıkan bilim dallarıdır. Bu dönemde insanlar, dünyayı daha rasyonel bir şekilde anlamaya çalışmış ve Antik Yunan felsefesine olan ilgilerini yeniden canlandırmışlardır. Rönesans'ın etkileri, Avrupa'da sanat ve düşünce alanlarında uzun vadeli değişimlere yol açmış ve modern dünyanın temellerini atmış bulunmaktadır. (Farthing ,2020,s.150)

Platon'a göre güzellik, salt geometrik formlardır ve içerik değil, formların kendisidir. Bu anlayış, Pythagorasçı bir anlayışı yansıtır unk form güzelliği, sayı ve sayıların orantısından doğan matematiksel bir güzelliktir. Formun düzeni, bir tür orduyu temsil eder. Platon'un bu sözleri çağımızın insanı olarak üzerinde düşünmeye sevk etmektedir. Dualar, sanat eserleri veya diğer güzelliklerin temelinde yatan Şey içerik değil, formdur. Bu formlar genellikle dörtgen veya çember gibi geometrik Őekillerdir. Dolayısıyla, bütün güzelliklerin temel belirleyicisi, sayılar arası orantı olan, tamamen formel bir eleman olan sayılardır. Platon'un düşüncesi, güzellik kavramının matematiksel bir temele dayandığını ve sayıların düzenli bir Şekilde ilişkilendirilmesiyle ortaya çıktığını vurgular. Platon'un bu sözleri, güzellik kavramının özünde matematiksel bir düzenin olduğunu ve bu düzenin sayılar arasındaki orantıdan kaynaklandığını gösterir. (Tunalı, 2008, s.210)

1400'lerin başlarında Floransa'da yaşanan eşsiz sanatsal gelişim ve çeşitliliğin nedenleri arasında Brunelleschi'nin mimari alışmaları, Donatello'nun heykelleri ve Masaccio'nun resimleri ne çıkmaktadır. Özellikle Brunelleschi'nin çizgisel perspektif prensiplerini ortaya koyması ve perspektifin geometri ile ilişkisini belirlemesi, resim sanatında derinlik hissini veren çizgisel perspektif tekniğinin gelişmesine katkı sağlamıştır. Masaccio ise, Brunelleschi'nin teorilerini pratiğe dökerek perspektif oyunlarını keşfetmiş ve resim sanatında yeni bir boyut açmıştır. (Farthing, 2020, s.151)

Rönesans dönemi birçok konuda gelişmelerin yaşandığı bir süreçtir. Bilimden sanata birçok konuda yeni buluşlar ve eserler meydana getirilmiştir. Sanat eserlerinde özellikle mimari yapıların doğru Şekilde çizilmesinde kompozisyon kullanılarak çalışmaların yapıldığı ve bu konuda önemli ilerlemelerin kaydedildiği görülmektedir.



**Görsel 19: Brunelleschi Çizimi, 1420-1436**

Kaynak: http-23

Çam “İllüstrasyon” adlı kitabında renkli baskının ustalarından şu şekilde bahsetmektedir. “1457’deki renkli baskılı “Mainz Psalter” ve 1499’da basılan Aldus’un “Hypnerotomachia Poliphili” adlı kitapları unutulamaz güzellikte örneklerdir. Bundan sonra, bakır kazıma gravürün ortaya çıkması ve gravür ustalarının, sanatçıların tasarımlarına göre çalışmaların etkisiyle; “Dürer” ve “Holbein” gibi 16. Yüzyılın büyük Ressam-İllüstratörlerin yolu açıldı. (Çam, 2012, s. 14)”

17. yüzyılda, bakır gravürün yaygınlaşmasıyla birlikte, ağaç oyma sanatında gerileme başlamıştır. Bu dönemde, bakır oyma süs eşyaları ve metal eşyalar üzerine yapılan oymaların yaygınlaşmasında kuyumcuların etkisi büyüktür. İlk bakır gravürle resimlenmiş kitap ise 1477 yılında Venedik’te görülmüştür. Bu dönemden sonra, bakır gravürün yerini çinko ve çelik gibi diğer metallerin üzerine elle ya da asitle oyma teknikleri almıştır. Bu yeni teknikler sayesinde, oyma sanatı daha karmaşık ve detaylı hale gelmiştir. Özellikle çinko ve çelik üzerine yapılan oymalar, daha dayanıklı ve uzun ömürlü olmasıyla tercih edilmiştir. Bu dönemde, oyma sanatı ustaları yeni malzemeler ve teknikler kullanarak daha yaratıcı ve estetik eserler ortaya çıkarmışlardır. Bakır gravürün gerilemesiyle birlikte, oyma sanatı yeni bir döneme girmiş ve gelişmeye devam etmiştir. Ağaç oyma sanatının gerilemesine rağmen, yeni teknikler ve malzemelerle oyma sanatı daha da ilerlemiştir. (Keş, s. 39)

Çam “İllüstrasyon” adlı kitabında özgün baskıda fotomekanik yöntemin gelişiminden şu şekilde bahseder. “Bakır-kazıma gravürle birlikte; litografi baskı, fotomekanik yöntemler ve matbaacılık büyük gelişmeler kaydetti.

Fransa, Almanya, İngiltere, ABD, Rusya, Çekoslovakya, Polonya ve Uzakdoğu ülkeleri illüstrasyonun çeşitli tekniklerini saptayarak temellerini attılar. (Çam, 2012, s. 14)”

Farklı özgün baskı tekniklerinin bulunmasıyla birlikte edinilen tecrübeler yeni tekniklere zemin oluşturmuştur. Özellikle birçok kalıp hazırlama yönteminden biri olan fotografi tekniğinin bulunmasına ön hazırlık olmuştur.

Kaptan “Afişte İllüstrasyonun Yeri ve Önemi” adlı tezinde sanatçının sınırlarını geliştirmesinin teknik imkanlarını şu satırlarla anlatır. “19. yüzyılın sonlarında ise fotografi tekniğinin bulunması, ofset ve klişelerin teknik olarak ilerlemesi, basım araçlarındaki çoğalma ve sınırsız reproduksiyon olanakları, sanatçının daha da özgürleşmesini, illüstrasyonda sınırsız teknik ve boyama imkânlarını kullanmasını sağladı. (Kaptan,1996, s. 58)”

Geleneksel boyama tekniklerinin etkilerinin yakalanabilmesinin yanı sıra illüstratörlerin kendi üsluplarını oluşturabildiği geniş bir uygulama seçeneği sunan bilgisayar destekli yapılan illüstrasyonlar ihtiyaç duyulan her alanda kullanılabilir. Görsel 19 da geri alabilme ve yeniden işleme gibi illüstratöre zaman kazandırabilecek özellikler kullanımını yaygınlaştırmaktadır. Dijital illüstrasyon olarak adlandırılan bu teknik sağlamış olduğu kolaylıklar nedeniyle günümüz illüstratörlerinin vazgeçilmez bir aracı haline gelmiştir.



**Görsel 20:Dijital İllüstrasyon, 2019**

Kaynak:<http://24>

Çam “İllüstrasyon” kitabında illüstrasyonda bilgisayar kullanımının sanatçıya sağladığı imkanları şöyle anlatır.“1893 yılında airbrush tekniğinin bir illüstrasyon tekniği olarak kullanılmaya başlanması ve daha sonra endüstriyel toplumun vazgeçilmez bir aracı olan bilgisayarın sayısız konuda olduğu gibi, illüstrasyon üretimlerinde hayal edilemeyecek kadar etkili olmuşlardır.

Bilgisayarın kullanımı çok tartışmalara neden olsa da bir illüstrasyon aracı olarak bilgisayarın kullanımı gün geçtikçe yaygınlaşmaktadır. (Çam,2012, s. 14)”

### **2.1.3. İllüstrasyon Teknikleri**

Resim sanatı ve illüstrasyon ilişkisinde en önemli ilişki, kullanılan tekniklerle ortaya çıkmaktadır. İllüstrasyon sanatçıları eserlerinde oluşturmak istediği etkilere ve vermek istedikleri bilgiye yönelik olarak farklı teknikleri kullanmaktadır. Bu teknikler kurşun kalem, suluboyaya, dijital çizimden laviye kadar çeşitlilik göstermektedir. Mimari illüstrasyonda kullanılan farklı illüstrasyon tekniklerinin ayrıntılı olarak anlatılacağı bu bölümde uygulamalar ve teknikler sanatçıları ve eserlerinin incelenmesi ile değerlendirilecektir.

#### **2.1.3.1. Kurşun Kalem Tekniği**

İllüstratörler ilk kez Avrupa’da başlanan Grafit kalemleri kullanmaktadır. Genellikle tasarımlarını görselleştirmek için ilk eskizlerinde kurşun kalem kullanmayı tercih etmişlerdir. Bu kalem türü, detaylı çizimlerin ve gölgelerin oluşturulmasında oldukça kullanılmışlardır. Farklı sertlik derecelerinde bulunan kurşun kalemler, H-sert ve B-yumuşak olarak sınıflandırılmaktadır. HB ve F grubu ise orta sertlikte olan kalemlerdir. Kalemlerin sertliği, kömürün içindeki karbon oranının azaltılmasıyla artmaktadır. Bu nedenle, kurşun kalemlerin pratik ve kullanışlı yapısı sayesinde, farklı alanlarda tasarım sürecinde geniş bir kullanım alanına sahip oldukları söylenebilir.

#### **2.1.3.2. Mürekkep ve Lavi Tekniği**

İllüstrasyon tekniklerinden biri olan Lavi Tekniği; mürekkep ve suyun birlikte tonlanmasıyla elde edilerek genellikle tek renk olarak kullanılan resim oluşturma tekniğidir.

Çini mürekkebinin kullanımının suyla ilişkisi şu şekildedir. “Çin mürekkep resimleri, geleneksel Çin resimlerinin temsilcisi olarak kabul edilir. Yalnızca su ve mürekkeple yapılan Çin mürekkep resimleri, üç temel özellik taşır: saflık, soyutluk ve doğallık. Çin mürekkep resimlerinde su ve mürekkepten başka bir şey kullanılmaz; dolayısıyla bu tarz resimlerde yalnızca siyah ve beyaz tonları vardır. Çin

mürekkep resimleri genellikle manzara, insan figürü, çiçek, böcek ve kuşları konu alır.  
(Kaynak:http-25)”

Tek renk mürekkep tekniği, tek renk mürekkep ya da boya kullanılarak su ile seyreltilerek uygulanan bir tekniktir. Bu tekniğin en önemli özelliği, boyanın inceltildikçe şeffaflaşması ve farklı tonlar elde etmek için su ile karıştırılmasıdır. Kâğıt seçimi de bu tekniğin başarılı bir şekilde uygulanabilmesi için oldukça önemlidir. Su tutuculuğu fazla olan kâğıt veya kartonlar, boyanın daha iyi yayılmasına ve farklı tonların oluşturulmasına yardımcı olabilir.

### **2.1.3.3. Sulu Boya Tekniği**

İllüstrasyonun tarihsel sürecine baktığımızda en eski tekniklerden biri Sulu boya tekniğidir. Sulu boya, renklerin tonlarını ayarlamak için boyanın sulandırılarak inceltmesini gerektirir ve genellikle koyu tonlar en sona bırakılır. Bazı sanatçılar, ıslak kâğıt da tesadüfi boya dağılmalarını kullanarak bu sırayı tersine çevirebilirler.

Sulu boyanın oluşumu ve kullanımı şu şekildedir. “Sulu boya, içeriğinde renk pigmentleri ve zamk (arapzamkı) olan ve adından anlaşıldığı gibi su esaslı boyadır. Saydam veya örtücü olarak kullanılabilir. Sulu boya tekniğinin en belirgin özelliği renklerin saydam ve canlı kullanılmasıdır. Sulu boya tekniğinde resim yapmak için çok fazla malzemeye ihtiyaç olmamasına karşın malzemelerin tekniğin özelliklerini ortaya çıkaracak kalitede olması önemlidir. Piyasada sulu boyalar tüpte ve kavanozda, sıvı ve küçük tabletler halinde katı olarak bulunmaktadır. (Kaynak:http-26)”

Sulu boya, yüzeye uygulanmadan önce palette çalışmaya imkan tanır. Kâğıtların su emiciliğinin iyi olması gerektiği için genellikle pamuk içeriği yüksek olanlar tercih edilir. Sulu boya tekniği, suyun dağılma özelliği nedeniyle kontrol gerektiren bir teknik olmasına rağmen, doğru şekilde kullanıldığında ışığın yarattığı renkleri yakalamak konusunda oldukça etkileyici sonuçlar ortaya çıkarabilir. Transparan olan boya oldukça etkili sonuçlar göstermektedir.

### **2.1.3.4. Ecolin Boya Tekniği**

Ecolin (ecoline) adıyla bilinen su bazlı boyalar sıkça tercih edilen bir malzemedir. Bu boyalar da su ile karıştırılarak kullanılabilirdiği için farklı tonlar elde etmek mümkündür. Genellikle çeşitli resim tekniklerinde kullanılan ecolin boyalar,

sanatçılara renkli ve canlı eserler oluşturma imkanı sunar. Su bazlı olmaları sayesinde kolayca karıştırılabilir ve farklı yüzeylerde kullanılabilirler.

Sıvı bir boya olan ecoline kullanımı. “Ecoline, sıvı sulu boyalardır. Bu boyalar küçük plastik veya cam şişelerde bulunurlar. Renkleri çok canlıdır ve sulu boyalara kıyasla daha çok grafik ve illüstrasyon çalışmalarında kullanılır. Sıvı sulu boyaların sulandırılması gerekmez, renk karışımına uygun değildir. (Kaynak:http-27)“

### **2.1.3.5. Guaj Boya Tekniği**

Guaj boya tekniği, suyla inceltiilerek uygulandığı halde boya ışık geçirgenliği kazanmaz ve yüzey üzerinde opak bir katman oluşturur. Bu teknikle çalışan sanatçılar fırça etkilerini belirgin şekilde kullanarak eserlerini oluştururlar. Bu teknik, illüstrasyon sanatçılarının kendilerini ifade etmeleri için ideal bir ortam sunar. Guaj boya tekniği, uzun bir süre boyunca afiş illüstrasyonlarında en çok tercih edilen teknik olmuştur ve mat ve parlak renklerin elde edilmesini sağlar. Guaj boya tekniği, renk geçişlerinde ve tonların harmonisinde de büyük önem taşır ve sanatçıların farklı tekniklerle yaratıcılıklarını ortaya koymalarını sağlar.

### **2.1.3.6. Akrilik Boya Tekniği**

İllüstrasyon sanatçılarının en çok kullandığı tekniklerden biri biri akrilik boyadır. Su bazlı, örtücü ve çabuk kurumasının yanı sıra birçok yüzeyde tercih edilen bir boya türüdür.

“Akrilik boyalar, su bazlı, pratik ve dayanıklı bir boya türüdür ve çok çabuk kurur. Ağaç Metal, kağıt, karton, seramik ve daha birçok yüzeyde rahatlıkla kullanılabilir. Özellikle soyut çalışmalara son derece uyumludur. Zemin kapatıcı ve örtücü bir özelliğe sahiptir. En ideal kuruma süresi (tam kuruma) 1 gündür. Renkler birbirine karıştırılabilir. Ayrıca astar kullanmaksızın zemin boyamada ve tüm tekniklerde kullanılabilir. İllüstratörler tarafından yaygın olarak kullanılan akrilik (polimer emülsiyon) boyalar, diğer su esaslı boyalara göre bazı üstünlüklere sahiptir: Çabuk kurur ve kuruduğunda sudan etkilenmezler. Bu nedenle üzerine başka bir su esaslı boya ile çalışabilir. Suluboya gibi saydam, guaj gibi örtücü ya da yağlıboya gibi kalın tabakalar halinde kullanılabilir. Akrilik boya, tüp ya da cam şişe içinde satılır. (Kaynak:http-28)“



### **2.1.3.7. Kolaj Tekniği**

Kolaj tekniği birçok farklı malzemenin bir araya gelerek yüzey üzerinde oluşturduğu kompozisyona verilen isimdir. Kullanılan malzemeler genellikle kağıt, plastik, ahşap, seramik ve daha birçok malzeme ile birlikte kullanılmaktadır. Bu teknikte amaç, kompozisyonda istenen etkiyi elde etmektir. Kolaj tekniğinin kbizim ile ilişkilendirilerek sanat tarihine girdiği kabul edilir. Kolajın doğal veya yapay malzemelerle üç boyutlu olarak uygulanmasına ise asamblaj adı verilir.

### **2.1.3.8. Dijital İllüstrasyon**

Sanatçılar ve illüstratörler artık bilgisayar ortamında eserlerini oluştururken, dijital tekniklerin sunduğu imkanlardan yararlanmaktadırlar. Dijital illüstrasyonlar, daha kolay düzenleme, kopyalama ve paylaşma imkanı sunmaktadır. Aynı zamanda renk, ışık ve gölgelendirme gibi detayları daha kolay kontrol etme olanağı da sağlamaktadır. Bilgisayar destekli illüstrasyonlar sayesinde sanatçılar, kendi yaratıcılıklarını daha özgürce ifade edebilmektedirler. Sanatçıya sınırsız renk ve fırça imkanı sunarken mimari çalışmalar için 3d boyutlu çalışmalar da yapılmaktadır. Bir çok yeni yüzey oluşturma imkanı bulunmaktadır.

### **2.1.3.9. Karışık Teknik**

Karışık teknikte illüstratör, farklı teknik ve malzemeleri bir araya getirerek yaratıcılığını serbestçe ifade edebilir. Sınırları olmayan bu teknikte, illüstratörün hayal gücü ve görsel etkinin gücü ön plandadır. İllüstratör, kolaj, dijital tasarım, yağlı boya, akrilik, pastel, sulu boya ve kuru boya gibi birçok tekniği bir arada kullanabilir. Bu sayede ortaya çıkan eserlerde farklılık ve zenginlik sağlanır.

### **2.1.4. İllüstrasyon eşitleri**

Resim sanatı ve illüstrasyon ilişkisi içerisinde karşımıza çıkan illüstrasyon türleri farklı alanlarda sanatçılar tarafından uygulanmaktadır. Tarihi gelişiminden günümüze gelişme gösteren illüstrasyon özellikle teknoloji gelişimiyle bu türlerin oluşturulmasına büyük katkı sağlamıştır. İllüstrasyon türleri günümüzde tıpta, doğada, , mühendislik alanlarında, kitap ve dergilerde, mimari illüstrasyonlar olarak

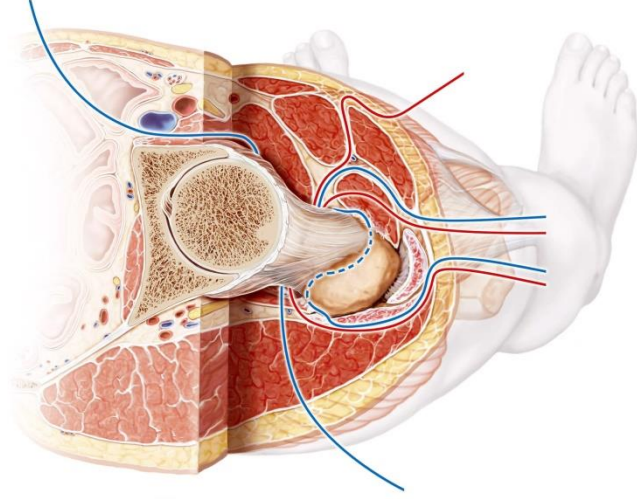
karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca günümüzde teknolojiyle birlikte ortaya çıkan oyunların karakter ve görsel illüstrasyonların da kullanıldığı görülmektedir

İllüstrasyon çeşitleri; yeni konuların yanı sıra günümüz dünyasının ihtiyaçlarına göre farklı tekniklerden oluşan uygulamalarla sanatçılara özgün çalışma olanağı da sunmaktadır. Gelişen boya ve baskı teknolojileri daha fazla renk ve dokuyu illüstrasyonlarda kullanılmasına imkan vermektedir.4 renk bilinen ofset baskı en çok kullanılan baskı olmasına rağmen günümüzde 5 veya 6 farklı renkte baskı yapılabilmektedir.

İllüstratörlere duyulan ihtiyaç farklı sektörlerde arttıkça ekonomik olarak da oldukça zengin bir pazarın oluşmasına da olanak sağlamaktadır. Ekonomik olarak bu kalkınma ulusal ve uluslararası çalışmalarda farkını ortaya koymaktadır. Ülkemizdeki birçok genç sanatçı uluslararası platformlarda çalışmalarını sunma şansı bulmakta ve ilgi görmektedir.

#### **2.1.4.1. Tıp İllüstrasyonları**

Bu illüstrasyonlar genellikle tıp, biyoloji, zooloji, botanik, mekanik ve jeoloji gibi uzmanlık alanlarında gerçekleştirilen detaylı illüstrasyonlardır ve bilimsel keşifler ve akademik araştırmalar için eğitici, açıklayıcı ve tanımlayıcı bir amaç taşımaktadır. İllüstrasyon sanatçılarının resim yeteneği ve deneyimi, bu alanlarda ürün vermek isteyenler için oldukça önemlidir. Çünkü objenin veya konunun doğru bir şekilde resmedilmesi, gerekli yetenek ve deneyimleri gerektirir ve bu da yapılan çalışmanın kalitesi açısından kritik öneme sahiptir. İllüstrasyon sanatçıları, görüntüleme tekniklerini kullanarak gerçekliği koruyarak sadeleştirme veya abartma gibi farklı yaklaşımlarla çalışmalarını yapabilirler. Tıp ve biyoloji illüstrasyonları genellikle bilimsel illüstrasyonlar kategorisi altında incelenmektedir. Ancak bu alanlarda çok sayıda örnek bulunduğundan, kaynaklar her bir illüstratif üretimi kendi türü olarak adlandırmaktadır. Bu illüstrasyonlar, doktorlar, biyologlar, araştırmacılar tarafından kullanılarak karmaşık konuların anlaşılmasına yardımcı olmaktadır. Bu nedenle, bu alanlarda çalışan illüstrasyon sanatçıları büyük bir öneme sahiptir.



**Görsel 21:Tıbbi İllüstrasyon, 2019**

Kaynak:http-29

#### **2.1.4.2. Teknik İllüstrasyonlar**

Teknik illüstrasyonlar bilimsel alanda destekleyici olarak konunun görselleştirilerek daha iyi anlaşılmasını sağlamaktadır. Yeni geliştirilen ve prototip yapımı öncesi grafik ve dijital çizimler kullanılarak oluşturulan illüstrasyonlar bilimsel alanda çok daha kolay anlaşılabilirliği sağlamaktadır. Farklı bilim dallarında olmak üzere özellikle mühendisliğin yeni geliştirdiği modeller, makinalar, otomobil ve motor teknolojilerinde teknik illüstrasyonlar kullanılmaktadır. Özellikle yeni nesil hibrit otomobillerin teknolojilerinin anlaşılmasında kullanılmaktadır.

Teknik illüstrasyonlar, araştırmacıların konuyu daha iyi anlamasına ve görsel bir şekilde kavramasına yardımcı olabilir. İllüstratörler, gerçekliği etkilemeden, gerektiğinde detayları vurgulamak veya basitleştirmek için çeşitli teknikler kullanabilirler.



**Görsel 22: Teknik İllüstrasyon Örneği, 2023**

Kaynak:http-30

Geleneksel ve dijital görsel üretim yöntemleri, 20.yüzyılın sonlarına doğru oldukça tartışmalı bir konu olmasına rağmen, 21.yüzyılda artık bir tartışma konusu değildir. Bu durumun temel nedeni, tüm teknik ve uygulamaların kullanım tercihinin tasarımcıya ait olmasıdır. Bu da yeni tasarım programlarının geliştirilmesiyle birlikte farklı deneyimler kazanılmasını ve görsellerde çeşitlilik oluşturulmasını sağlamaktadır. Çünkü her program farklı görsel efektler ve teknik özelliklere sahiptir. Dijital ortamda hazırlanan illüstrasyonlar genellikle vektör ve Bitmap tabanlı olmak üzere iki türe ayrılmaktadır. Vektör program olarak Adobe Illustrator ve Bitmap program olarak ise Adobe Photoshop en popüler programlardır ve tasarımcılar tarafından en çok tercih edilenlerdir. Tasarımcılar, bu programları kullanırken tablet ve tarayıcı gibi teknolojik araçlardan da yararlanmaya başlamışlardır. Ancak bu programlar neredeyse her gün yenilenmektedir ve yaşanan bu yenilikler, tasarım sürecini kolaylaştırmak için yeni özellikler getirmektedir.

S. Caplin, A. Banks ve N. Holmes, ‘un “The Complete Guide To Digital Illustration” kitabında dijital illüstrasyonu şöyle bahseder. göre “Bitmap tabanlı programlara dönmek gerekirse, Bitmap programlarla üretilen illüstrasyonlar, görüntünün en küçük parçasını ifade eden piksellerin alt alta ve yan yana dizilmesi ile meydana gelmektedir. Piksellerin yapısı ise kare şeklindedir ve her bir kare bir renkten meydana gelmektedir. Ancak Bitmap tabanlı illüstrasyonlar büyütülmek istendiğinde pikseller bozulduğundan orijinallikten uzaklaşabilmektedir. (S. Caplin, A. Banks ve N. Holmes, , 2003, s.18)”

S. Caplin, A. Banks ve N. Holmes 'a göre "Diğer yandan illüstratörlerin Adobe Photoshop kullanma nedenlerinden bahsetmek gerekirse, bu program tasarımcılara kalem, silgi ve fırça gibi araçlar sağlayarak onların kağıt kullanma kolaylığına ulaşmasını sağlamaktadır. Üstelik bu programın özellik seti geniştir ve çıkartılan her bir versiyon da etkili, geniş düzeni ve güçlü imkanlar ile geliştirilmektedir. İllüstratörlerin kullandıkları diğer programlar Auto Desk Sketchbook, Corel Painter, Particle Shop'dur. (Caplin, Banks ve Holmes, s. 18)"

### 2.1.4.3. Moda İllüstrasyonları

Moda sektöründe yeni tarz ve trendlerin belirlenmesinde, renklendirilmesinde kullanılan önemli illüstrasyon türlerinden biri de Moda illüstrasyonudur. Tekstil sektörünün sonbahar-kış ve ilkbahar-yaz sezonlarında modacılar tarafından kreasyonları oluşturulurken moda illüstrasyonları kullanılmaktadır. Modaya özgü dokuma, baskı, örme gibi tüm kumaş dokularının yanı sıra farklı aksesuarlar da kullanılmaktadır. Figürler ince uzun mankenlerden esinlenerek illüstrasyonların oluşmasını sağlamaktadır. Mankenlerin çanta, ayakkabı, saat ve gözlük gibi bütün aksesuarları bu illüstrasyon çizimleriyle tasarlanmaktadır. Tekstil sektöründeki modacılar, desinatörler, varyantçılar ve üretici firmalar özgün tasarlanmış bu çizimlerden tüm üretim bandını yönlendirmektedirler. Tekstil dünyasının yaratıcılık ve yenilik açısından en çok ihtiyaç duyduğu çizimler moda illüstrasyonlarıdır. Gerçek anlamda doğru kurgulanmış bir moda illüstrasyonu üretime katkı sağlamasında en büyük desteği veren yaratıcı çizimlerdir.



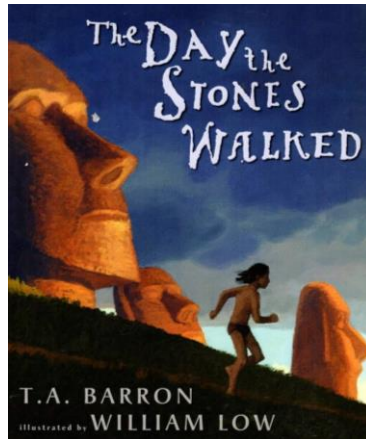
Görsel 23 :Moda İllüstrasyonu Örneği

Kaynak:http-31

#### 2.1.4.4. Kitap ve Dergi İllüstrasyonları

Kitap ve dergi illüstrasyonları verilecek olan bilginin anlatılması için en etkili yöntemlerden birisidir. Bu bağlamda kitap ve dergilerde kitap kapağı ve içerik akışında kullanılan görseller bir bütün olarak okuyucuyu içine çekerek içeriğin kavranmasında çok etkili olmaktadır. Bu da kullanılan bilginin en çok yer aldığı kitaplar kendi anlatımları içinde kitap kapağı ve içerik akışında konuyla ilgili kullanılan görseller konusudur. Yazarın öyküsü hakkında özellikle ayrıntılı yapılan çizimler kitabın tüm karakterlerini görünür ve çok daha anlaşılır hale getirmektedir. Kitaplar kendi içinde farklı türlere ayrılırken hangi alanda yazıldıysa illüstrasyonlar bilgi verici olarak kitabın metin ve içerik dünyasını görsel olarak görünür kılmaktadır. Kitap ve dergilerdeki illüstrasyonlar okuyucuda heyecan yaratan nitelikte siyah&beyaz yada renkli olabilirken, kitabın kapağı, tüm tipografi unsurları ve tüm kitap sayfalarının bir bütün olarak tasarlanmasında çok önemli bir tasarım öğelerindedir.

S. Caplin, A. Banks ve N.Holmes'a göre "1Bitmap tabanlı illüstrasyonların ilk örneğini veren kişi William Low'dur. "The Day The Stones Walked" gerçekleştirdiği kitap kapağı illüstrasyonu Photoshop 3.0 programıyla yapılmıştır. Low'un yaptığı bu kitap kapağının öncü olarak kabul edilmesinin nedeni ise hem renk ve fırça ayarlarını başarılı şekilde kullanması hem de seçmiş olduğu renkler ile yağlıboya izlenimi sağlayan illüstrasyon yaratmış olmasıdır. (Caplin, Banks ve Holmes, s.18)"



Görsel 24 : The Day the Stones Walked- William Low

Kaynak:http-32

Isabelle Arsenault, uluslararası illüstrasyon camiasının da tanınan bir çocuk kitabı illüstratörüdür. üne sahip çalışmaları birçok ödül ve eleştirmenlerden övgü alan. Kitapları arasında Fanny Britt'in Jane, the Fox and Me ve Louis Undercover adlı grafik romanları, Kyo Maclear'ın Spork and Virginia Wolf'u, Amy Novesky'nin Cloth Lullaby'si (BolognaRagazzi Ödülü 2017) ve yazar olarak ilk çıkışını yaptığı Colette's Lost Pet yer almaktadır.

Son olarak günümüz tasarımcıları yapılanların bozulmadan çoğaltılabilmesi, düzenlenmesi ve saklanabilmesi konularında oldukça kolay hareket edebilmektedir. Yani tasarımcılar artık dijital ve geleneksel ayrımı gözetmeksizin hem geleneksel malzemeleri hem de teknolojik araçları bir arada kullanarak görsel ürünlerini daha da zengin hale getirmektedir Bu sayede kitap illüstrasyonları etkili ve dikkat çekici hale getirmektedirler.



Görsel 25: Isabelle Arsenault, Kitap İllüstrasyonu, 2015

Kaynak:http-33

#### 2.1.4.5. Fantastik İllüstrasyonlar

Fantastik illüstrasyon insan yaşamında bilinmez ve gizem yaratan bir çok mekan ve kişi kurgusunu içinde bulunduran bir illüstrasyon türüdür. Mekanların ayrıntılı olarak işlendiği konulara ve kurgulara sahiptir.

“Fantazi(fantasy) kelimesinin kökleri Antik Yunan’a kadar gitmektedir. Eski Fransızca’da “fantasie”(fantasy) kelimesi, Latince’de “hayalgücü”(imagination) anlamına gelen ‘phantasia’ kelimesine dayanmaktadır. Bu kelime ise Latince’ye

Antik Yunan dilindeki “görüntü, görünüm” anlamına gelen “phantasia” kelimesinden geçmiştir. Antik Yunan dilinde ‘phantasia’ kelimesinin kökü ise “phantazo” kelimesine aittir. “Phantazo” kelimesi; “zihinde veya gözde belirlemek, şekillenmek veya oluşmak” gibi anlamlara sahiptir. Bu kelime de, “gün ışığına çıkmak” anlamına gelen phanio kelimesinden gelmektedir. Kelimenin asıl kökünün Antik Yunan dilinde, “ışık” anlamına gelen “fos” kelimesine kadar dayandığı düşünülmektedir.” (Kaynak:http-34)



**Görsel 26:Hidetaka Miyazaki Oyun İllüstrasyonu, 2023**

Kaynak:http-35





**Görsel 27: Giovanni Battista Piranesi'nin 1749-50 yıllarında yaptığı Carceri d'invenzione gravürlerinden birinde bir labirent mekan**

Kaynak: [http-36](http://36)

Giovanni Battista Piranesi'nin Görsel 27'deki labirenti, sanatçının iç dünyasını mekan kavramıyla özdeşleştirerek yarattığı bir eserdir. İtalyan bir kont tarafından Giovanni Battista Piranesi'den kendisine fantastik bir şato yapmasını istemiştir. Şato özellikle çıkmazlar, geçilmesi zor yerler, dönüp dolaşıp aynı yere çıkan koridorlarla evinin bir labirente dönüştürmesini istemiştir. Bunun sonucunda uşaklar kendisine çok güç ulaştığı için odasında günler sonra ölüsünün bulunduğu söylenmektedir. Labirent kavramını mimariyle oldukça farklı yorumlayan sanatçı özellikle gravür tekniğinden yararlanarak siyahın birçok tonunu eserine yansıtmıştır.

#### **2.1.4.6. Doğa İllüstrasyonları**

Doğa illüstrasyonlarının daha çok eğitim, araştırma ve akademik bilgilerin görselleştirilmesinde kullanıldığı görülmektedir. Arkeoloji, botanik, eczacılık, tarih, zooloji ve fen bilimleri gibi birçok bilim dalının görselleştirilme ihtiyaçları doğa illüstrasyonları ile sağlanmaktadır. Bilimsel araştırma programları, bilimsel içerikli web siteleri, bilimsel araştırma kitapları, dergiler, ansiklopediler, atlaslar, ders

kitapları, eğitim materyalleri gibi birçok alanda doğa illüstrasyonlarından yararlanılmaktadır.



**Görsel 28:Doğa İllüstrasyonu Örnekleri**

Kaynak:http-37

**Görsel 29:Doğa İllüstrasyonu Örnekleri**

Kaynak:http-38

Botanik bilimi bitkilerin tıbbi özellikleri ve sınıflandırılması çalışmalarında, zooloji bilimi doğada bulunan hayvanların yaşamı, beslenmesi, barınması, organik yapısı ve iletişimi ile ilgili görsel materyal ihtiyacında, arkeologlar kazı çalışmalarında bulunan eser ve kalıntıların görselleştirilmesinde eksik parça ve biçimlerin tamamlanmasında, tarih bilimi tarihi olayların görselleştirilmesinde doğa illüstrasyonlarından yararlanmaktadır. Bu bilimlerin doğa illüstrasyonları ile ilişkisi üzerine birçok örnek verilebilir. Bu bağlamda doğa illüstrasyonlarının birçok alt dalı içinde barındırdığı görülmektedir. İllüstratörler doğa illüstrasyonlarının alt dallarına ve alt dalın ihtiyaçlarına göre uzmanlaşmaktadır. Uzmanlaştıkları alt dalın teknik bilgileri üzerinde yeterlilik kazanmaktadırlar.

#### **2.1.4.7. Mimari İllüstrasyonlar**

İnsanlar doğa şartlarından korunmak, barınmak, yaşamlarını kolaylaştırmak, dinlenmek, eğlenmek, çalışmak, sosyal, psikolojik ve ekonomik gereksinimlerini gidermek için mekânlara ihtiyaç duymaktadırlar. Bu ihtiyaçlar doğrultusunda işlevsel gereksinimleri teknik ve estetikle birleştirerek mekânı kurma, tasarlama ve inşa etme işi mimarlığın içeriğini oluşturmaktadır. Her toplumun kendine özgü kültürü ve teknik olanakları bu tasarımların oluşturulmasında etkilidir. Mimari illüstrasyonlar,

tasarlanan mekân ile ilgili iki boyutu veya üç boyutlu görüntünün bilgi, teknik ve tanıtım ihtiyaçlarının karşılanması doğrultusunda görselleştiren illüstrasyonlardır.

Resim ve illüstrasyon ilişkisinde mimari üçüncü bir sanat disiplini olarak ressamı, grafik tasarımcıları, illüstratörleri etkileyerek mimari illüstrasyonun oluşmasını sağlamıştır. Resim, grafik ve mimarinin ilişkisinden meydana gelen mimari illüstrasyonlar birçok mimari yapının tarihi ve günümüz özelliklerini gösteren özelliklerini oluşturmaktadır. Ayrıca fantastik olarak çok daha farklı özelliklere sahip mimarilerde oyun ortamları için kurgulanmaktadır. Mimari illüstrasyon yapısal özelliklerinde yüzey, doku, perspektif ve malzeme gibi çeşitlilikleri sebebiyle illüstratörler tarafından oldukça ilgi çeken illüstrasyon türleri arasındadır. Özellikle yeni geliştirilen yüksek gerçeklik algılı programlar sanatçıların dijital ortamda mimari çalışmalarını seçmesine sebep olmaktadır. Illüstratörler tarafından dijital ortamda çizilen çalışmalar hiper gerçeklik algısı oluşturmaktadır.



**Görsel 30:Anna Gibb,'İzolasyondan Kaçışlar', Mevcut Küresel Salgın Nedeniyle Kendimizi İçinde Bulduğumuz Karantinaya Yanıt Olarak Yapılmış Bir Çizimdir. 2020**

Kaynak:[http-39](http://39)

Günümüzde mimari illüstrasyonuna kendine has tarzıyla farklı bir boyut kazandıran sanatçılardan biri de İtalyan mimar Federico Babina'dır. Sadelikten hoşlanan mimar illüstrasyonlarında stilize edilmiş bir tarzı benimsemiştir. Duygusal betimlemelerle eserlerini oluşturan mimar bizlere sadeliğin güzelliğini sunmaktadır.



**Görsel 31: Federico Babina. 2023 Concours Eiffel**

Kaynak: [http-40](http://40)

İllüstrasyonlarında özellikle çocukların gözünden yeniden dünyayı resmetmeye çalışmaktadır. Günümüzde yaşanan kentsel mimari sorunların dönüştürülmesi ve daha fazla çevre dostu binalar haline gelmesi için Paris'te mimarlara yönelik bir yarışma düzenlenmiştir. Concours Eiffel isimli Görsel 31'deki illüstrasyon 8.266 m<sup>2</sup> yüzey alanına sahip binanın yarışma projesi için duyuru illüstrasyonu olarak tasarlanmıştır. Binanın geometrik olarak farklı perspektiflerden görüntüsünün kullanıldığı görülmektedir. Sıcak tonların kullanıldığı illüstrasyon çalışmasında yarışmacılara ilham kaynağı olmaktadır.

## **2.2. İlgili Araştırmalar**

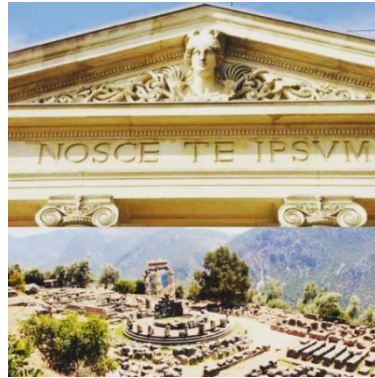
### **2.2.1. 19. ve 20. Yüzyılda Mimari İllüstrasyonun Gelişimi**

Kübist ve strüktür çalışan 19.yüzyıl sanatçı Vladimir Tatlin dönemin önde gelen fark yaratmış sanatçılarından. 20.yüzyıl yeniliğin ve özgür düşüncenin savunucusu olan bir diğer isimde mimar Gropius'dur. Bauhaus okulunun kurucusu olan Gropius bu yüzyılın mimari ve sanat anlayışına büyük katkı sağlamıştır. Türk Resim Sanatında 19.yüzyıl özellikle ressamların figür çalışmalarının çok daha önem kazandığı ve bunu eserlerine yansıttıkları bir dönemdir. Batı etkisindeki sanat anlayışı daha fazla Türk resminde kendini göstermektedir. Osmanlı kültürünün günlük yaşantısıyla birleşmiş kompozisyonlar mekan ve figürün çok daha etkili

olarak işlendiği eserlere dönüşmüştür. Türk Resim Sanatınının 19 ve 20.yüzyıl.da önde gelen ressamlarında biri Osman Hamdi Bey'dir. Özellikle mekanda çini işlerini özenle işleyen sanatçı bu alanda etkili eserler bırakmıştır.

Ray “Yaratma Cesareti” adlı kitabında “Kendini Bil” deyişinin nereden geldiğini şöyle anlatır. “DELFI DAĞLARINDA antik Yunan için yüzyıllar boyunca büyük önem taşıyan bir tapınak ayakta durmaktadır. Yunanlılar tapınaklarını güzel yerlere oturtmak konusunda dehaya sahiptirler, ancak Delfi, bir yanında sarp arazinin içinde uzanan upuzun bir vadi, diğer yanında Korent körfezinin koyu yeşil-mavisıyla özellikle göz kamaştırıcıdır. İnsan tapınağın doğasına pek uyan görkemlilik karşısında o anda azamet ve huşu duygusuna kapılıyor. Yunanlılar kaygılarını karşılamak üzere buradan yardım aldılar. Bu tapınakta Apollon, kaotik arkaik çağdan klasik zamanlara dek ayıncı kadınları yoluyla öğütler verdi. Sokrates de, o zamandan beri psikoterapinin mihenk taşı olagelen meşhur "Kendini bil" deyişini orada, tapınak girişinin hol duvarında kazınmış olarak bulmuştu. (Ray.2019, s.110)”

Ortaçağ kiliselerinin inşası için titizlikle uygulanan kuralların, galeri mekânlarının inşası için de aynı özene sahip olduğu belirtilmektedir. Bu kuralların temel ilkelere işaret ettiği ve iç mekânın dış dünyadan soyutlanması gerektiği vurgulanmaktadır. Bu nedenle pencereler genellikle yok edilmekte ve ışık kaynağının tavan olması gerektiği belirtilmektedir. Sanatın bu mekânlarda kendi dünyasında olduğu ifade edilerek, bu kurgunun dinsel yapılarla benzerlik taşıdığı ve zamanın etkilerinden korunduğu ifade edilmektedir. Galeri mimarisinde ışık kaynağının tavan olması ve sanatın bu mekânlarda kendini dünyasında olduğunu vurgulamaktadır. Bu kurgunun amacının dinsel yapılarla benzerlik gösterdiği ve zamanın etkilerinden korunmayı amaçladığı belirtilmektedir. (O’Doherty, 2019, s.23)



**Görsel 32: Delfi Dağları. Yunanistan'ın Parnassos Dağı'nda. M.Ö.6**

Kaynak: <http-41>

Tarihin en önemli mimari tapınaklarından biri olan Delfi Tapınağı içinde barındırdığı söz ile insanlığa bambaşka bir bakış açısı sunmaktadır. “Kendini Bil” sözü ile mimarın ve farklı disiplinlerden olan psikolojiyle ortak bir bakış sunmaktadır. Tapınaklar, kiliseler ve galeriler insanların din ve sanat yapıtlarını en üst seviyeye ulaştırdıkları mimari mekanlardır. Tarih boyunca insanoğlu değer verdiği tüm mekanları en iyi eserler ile donatmış ve tanrılara adanmışlardır.

Sanayi devrimin 19.yüzyıla en büyük katkısı gelişen sanayii ve teknolojinin çağa büyük katkı sağlamasıdır. İşçi sınıfı ile gelişen toplum sanat boyutunda da oldukça yenilikçi ilerlemelerde bulunmaktadır. Bu sanatçılardan bazıları Kurt Schwitter, Pablo Picasso, Piet Mondrian, Kazimir Malevich, Vladimir Tatlin’dir.



Görsel 33: “Üçüncü Enternasyonal Anıtı” Vladimir Tatlin, 1920

Kaynak: http-42

Cömert “Croce’nin Estetiği” isimli kitabında sezgi ve usun ilişkisini şu şekilde anlatır.

“Sezgisel bilginin günlük yaşamdaki bu büyük önemine karşın, sezgisel bilgiye kuram ve felsefe alanında eş bir önem tanınmamıştır. Ussal bilginin, Mantık gibi çok eski ve tartışmasızca benimsenen bir bilimi varken, sezgisel bilginin varlığı yarım yamalak, o da çok az kimsece, çekingenlikle kabul edilmektedir. Aslan payı hep mantıksal bilgiye tanınmış, sezginin kör olduğuna, onun görmesini ancak usun sağladığına inanılmıştır (Cömert,2006, s.28).”

Geçmişten günümüze inşa edilen yapılar matematiksel ve mühendislik hesapları ile gerçekleştirilmektedir. Bu yapıların eşsiz heykel ve duvar süslemeleri bu matematik ve sanatın birlikteki uyumunu gözler önüne sermektedir. İnsanın ussal yaklaşımlarının en önemli özelliği bu etkileyici mimari yapılarda görülebilmektedir. Mimarının bu eşsiz örnekleri pek çok ressam ve illüstratöre ilham olmuştur ve olacaktır.

Yılmaz “Moderninden Postmoderne Sanat” isimli kitabında önemli bir mimar olan Gropius’un modern mimariye olan bakışını şu satırlarla anlatır:

“Modern mimarlık, süslemeden ve tarihsel göndermelerden arınmış biçimlerden oluşuyordu. Gropius, modern mimarlığın yeni bir biçim yaratmaktan çok, olası bütün biçimleri aşması ve geçmişle bütün bağlantıyı koparması gerektiğine inanıyordu. Ona göre modern insan akli, mükemmel binalar, işyerleri, koltuklar ve diğer kullanım nesnelere (kısaca, mükemmel bir kent) tasarlayabilirdi. Le Corbusier de kentin verimli ve işlevsel bir makine gibi tasarlanabileceğini düşünüyordu (Yılmaz,2013, s.265).”



**Görsel 34: Bauhaus Okulu Binası, Mimar Gropius. Bauhaus, Dessau, 1993**

Kaynak: http-43

20.yüzyıl resim sanatı tarihsel etkileşimi önemli bir noktaya taşıyarak mimari alanında daha yaratıcı bir bakış açısına kavuşmuştur. Alman mimar Gropius bu alanda uzun süre etkisi devam edecek bir bakış açısı kazandırmıştır.

Bauhaus, yeni nesnelere yaratmanın ötesinde, bunları barındırabilecek yeni bir dünya ve şehir de yaratmayı hedefleyen bir okuldur. Bu hedefe ulaşabilmek için yeni bir insan tipi yaratılması gerektiği düşünülmüştür. Bauhaus, Modernizmin

sembollerinden biri haline gelmiş ve projektalizm fikrini benimsemiştir. Bu fikir, özgür insanın geleceğin alanına yansıtılması anlamına gelmektedir. Okulun adında da bu fikir vurgulanmıştır. Bauhaus, "yapım aşamasındaki ev" anlamına gelir. Gropius, sanatın muhteşem bir eserde kristal ifadesini bulması gerektiğini savunmuş ve bu eserin geleceğin katedrali olacağını belirtmiştir. Bauhaus, sadece sanat ve tasarımı düşünmekle kalmamış, aynı zamanda bu disiplinlerin toplum ve yaşamla nasıl etkileşime girebileceğini de araştırmıştır. Öğrenciler, sadece yaratıcı becerilerini geliştirmekle kalmayıp aynı zamanda toplumun ihtiyaçlarına odaklanmaları teşvik edilmiştir. Bauhaus'un etkisi, sanat ve tasarım dünyasının ötesinde mimari, mobilya tasarımı ve grafik tasarım gibi alanlarda da görülmektedir. Bauhaus felsefesi, günümüzde hala sanat ve tasarım dünyasını şekillendiren önemli bir etkiye sahiptir. Bauhaus'un vizyonu, sanat ve tasarımın sadece estetik bir amaç için değil aynı zamanda işlevsellik açısından da önemli olduğunu vurgulamıştır.(Kaynak:http-44)

Türk Resim Sanatı günümüz çağdaş sanatını meydana getirirken farklı süreçlerden geçmiştir. Resim sanatının ve illüstrasyonun etkileşim sürecinde Türk Minyatür Sanatının büyük katkısı görülmektedir.

“Günümüz illüstrasyon sanatının atası sayılan ve hemen hemen temelini oluşturan minyatür sanatından bahsetmeden geçmek olmaz. Minyatür sanatının tanımı, yapım aşamaları ve hazırlanması sırasındaki incelikler hakkında bilgi vermek sanırım illüstrasyon sanatının günümüzde ulaştığı noktaya hangi aşamalardan geçerek ulaştığını anlamamız açısından yararlı olacaktır. Bundan birkaç yüzyıl önce yazılan kitapların içeriğini pekiştirmek, görsel bir dünya kurarak anlatılan konunun algılanmasını kolaylaştırmak ve geleceğe canlı birer belge bırakılmak amacıyla yapılmaya başlanan minyatür sanatı şüphesiz günümüzde illüstrasyon olarak adlandırdığımız sanatın çıkış noktasıdır. (Başbuğ, 200, s.17)”

Türk Minyatür Sanatı, özellikle Selçuklu ve Osmanlı dönemlerinde gelişmiştir. Osmanlılar döneminde minyatürler, kitapları süslemek için kullanılmış ve bu sayede minyatür sanatı daha da popüler hale gelmiştir. Minyatürlerin sanatı, Türklerle 15.yüzyıla kadar ilerlemiştir. Büyük Selçuklu Devleti döneminde minyatürlü yazmaların sayısında artış yaşanmıştır ve Anadolu Selçuklu minyatürünün en bilinen örneği Varka ve Gülşah'tır. Türk minyatür sanatı, geçmişten günümüze kadar süregelen bir geleneği temsil etmektedir



Dr. Otto Donner, Klementz, Paul Pelliot, Grünwedel, C. Munch, Aurel Stein, Otani, ve A. Von le Cog gibi araştırmalar Orta Asya'daki sanat anlayışı ve Türk sanatının ilerlemesi hakkında bize yeni ufuklar açmaktadır. Araştırmacılar, Orta Asya'da yapılan kazılar ve araştırmalar sonucunda Türk sanatının tarihinde önemli bir dönüm noktası olduğunu belirtmektedir. Bu dönemde ortaya çıkan eserler, Türk sanatının gelişimine ışık tutmuş ve farklı bir tarzın benimsenmesine yol açmıştır. Türk sanatının evrimini anlamak ve değerlendirmek için önemli bir kaynak oluşturmaktadır.

Resimler, doğanın saf görüntülerini fotoğraf hassasiyetiyle yüzeye aktaran ve herhangi bir değerlendirme yapmayan eserlerdir. Bu görüntüler, ortak bir hassasiyeti yansıtarak tek bir ritimde ve aynı mat ışık altında sergilenmiştir. Resimlerde her şey, adeta sonsuza dek ilkbahar ışığında uykuya dalmış gibi bir hava oluşturur ve yeni bir başlangıcın habercisi olurlar. Bu tür resimlerde detaylar ön plandadır ve izleyicilere doğanın en küçük unsurlarını bile keşfetme fırsatı sunar. Sanatçılar, natürmortlar aracılığıyla zamansız bir güzelliği ve dinginliği resmetmeye çalışırlar. Bu tür resimler, doğanın sakinliği ve güzellikleriyle izleyicileri bakış açısı sunar. Doğa görüntülerinin bu resimlerde fotoğraf hassasiyetiyle yansıtılması, sanatçıların doğaya olan hayranlığını ve duyarlılığını gösterir. Bu resimlerde doğanın sakinliği ve güzelliği ön plana çıkarılırken, aynı zamanda doğanın gücü ve sonsuzluğu da vurgulanır. Natürmortlar ise, doğaya olan bağlılığın farklı bir şekilde ifade edilmesini sağlar. Sanatçılar, doğanın detaylarına odaklanarak ve özgürce fırça vuruşlarıyla doğanın güzelliklerini tuvale aktarıırken, aynı zamanda doğanın değişkenliğini ve canlılığını da yansıtırlar.



**Görsel 35:Osman Hamdi Bey. Sakıp Sabancı Müzesi. 1910**

Kaynak:http-45

Osman Hamdi'nin Görsel 35'de ki eserlerinde mekânın ön planda olduğu görülmektedir. Dönemin güncel bir karesini resmettiği çalışmasında figürler sokakta ve özenli işlenmiş camii duvarının yanında günlük yaşamdaki bir sahneyi göstermektedir. Kompozisyonda sanatçının dönemin farklı figürlerini ve sokak hayvanlarını detaylı bir şekilde resmettiği, karakterler arasında canlı diyalogun izleyiciyi bu sahneye tanıklık etmeye davet ettiği görülmektedir. Çini renk ve motiflerine tüm gerçekliği ile yer vermektedir.

Türk minyatürünün batı sanatına dönüşümü şu satırla anlatılmaktadır.

“Türk Minyatürü 19. yüzyılda önemini iyice yitirmiştir. Yerini yavaş yavaş batı tarzı resim anlayışına bırakmıştır. 19. Yüzyılın ardından perspektifin yanında renklerde ışığın etkilerinin ortaya çıkması sonucu Minyatür Sanatının önemi kaybolmaya başlamıştır. Ardından gelen süreçte ise Türk resminin temelleri de bu dönemde atılmaya başlanmıştır. (Kaynak:http-46)”

19. yüzyıl sonları Osmanlı'da kullanılan minyatür sanatı artık batı kültürünün etkisiyle yerini batı sanatına bırakmaktadır. Bu değişimin ve yeni akımların yüzyıldaki bu farklılaşmayı Boudelaire şu sözlerle tanımlar, “Her çağın kendi tavrı,

kendi bakışı ve duruşu” vardır. Bu bakış açısıyla farklı yüzyıllardaki sanat anlayışının özerk birer duruş içinde olduğu da söylenebilir.

### **2.2.2. 20. Yüzyıldan Günümüze Mimari İllüstrasyon Çalışan Sanatçıların İncelenmesi**

20.yüzyıl sanatını incelediğimizde pek çok farklı sanat akımının geliştiği görülmektedir. Yüzyılın başında tüm dünyayı etkileyen 1.Dünya Savaşı, hemen arkasından yüzyıl ortasına kadar süren 2.Dünya Savaşı hem toplumsal, hem kültürel olarak tüm dünya insanlarını ve dolayısıyla sanatçıları ve tasarımcıları derinden etkilemiştir.

“19.yüzyılda modernlik deneyimini tüm karmaşıklığıyla temsil etmeye soyunan sanatçılar, modern dünyanın görünümünün ötesinde, modernliğin ruh halini hissettirmeye çalışmışlar, yeni konular yanında yeni biçimsel ve teknik arayışlarla ‘güzel duyu’ nun ötesini amaçlayarak, izleyicinin görme biçimlerini ve algısını değişime uğratma çabası içinde olmuşlardır. 20.yüzyıl sanatı, işte bu çabaların birikimidir. (Antmen,2014,s.18)”

Theo Van Doesburg, Hollanda'da başlayıp savaş arası dönemin en önemli hareketlerinden biri haline gelen Piet Mondrian ile birlikte De Stijl'in kurucularından ve önde gelen teorisyenlerinden biriydi. Görsel sanatlarda basitleştirilmiş, geometrik ve indirgeyici bir estetiği anlattı ve resim, tasarım ve mimarinin tam olarak entegre olması gerektiğini savundu. Van Doesburg, De Stijl'in estetik teorilerini ve kişisel fikirlerini örnekleyen çok sayıda soyut resim yarattı ve binalar, oda dekorasyonları, vitray, mobilya ve ev eşyaları tasarladı. Geometrik soyutlama ve De Stijl hakkında çok sayıda makale ve inceleme yazdı, dergiler yayınladı ve De Stijl sanatçılarının ve ilgili hareketlerin eserlerinin yer aldığı birçok sergi düzenlemiştir.

1926'da Hans ve Sophie Tauber Arp, Van Doesburg'u Strazburg'daki L'Aubette Binası'nda yeni bir eğlence kompleksinin tasarımı ve dekorasyonu üzerinde çalışmak üzere davet ettiler ve proje üzerinde iki yıl geçirdi. Kompleksin bir kısmı 1929'da inşa edildi ancak halk tarafından pek beğenilmedi ve bu nedenle hemen daha geleneksel bir stile dönüştürüldü. Yukarıdaki renkli tasarım, binanın hiç inşa edilmeyen bir kısmına aittir. Mimariye uygulanan estetiğinin saf ve oldukça etkili bir görselleştirmesidir. Büyük ölçüde bu kadar etkilidir çünkü pratik

uzlaşmalara ve sınırlamalara gerek kalmadan teorik bir çizim olarak kalır. Van Doesburg dinamik köşegenlerini ön plana ve merkeze yerleştirmiştir. Bunlar tasarımın odak noktasıdır. (Kaynak:http:47)



**Görsel 36: Theo Van Doesburg-Cornelis Van Easternern tarafından üniversite konser salonu için renkli perspektif çizimi, 1926-28**

Kaynak: http-48

20.yüzyılın mimariye dokunan sanatçılarından biri de Jean René'dir. JR, 1983 yılında Fransa'da doğmuş ve şu anda Paris ve New York'ta çalışmalarını sürdüren bir sanatçıdır. Sanat ve eylemi harmanlayan çalışmaları, bağlılık, özgürlük, kimlik ve sınır gibi konuları ele almaktadır. 2001 yılında Paris metrosunda bir kamera bulduktan sonra Avrupa'yı dolaşarak duvarlarda ve cephelerde ifade eden insanlarla tanışmış ve onların portrelerini Paris'in sokaklarına yapıştırmıştır. 2004-2006 yılları arasında "Bir Kuşağın Portresi" serisini yaratmış ve 2007 yılında Marco ile birlikte Face 2 Face adlı yasa dışı sergiyi gerçekleştirmiştir. JR, Face 2 Face projesiyle sekiz Filistin ve İsrail şehrinde devasa portreler yayınlamış ve bu proje ile çoğu zaman çatışmaların hedefi olan kadınların onurunu vurgulamıştır. 2008 yılında "Kadınlar Kahramandır" projesi için uluslararası bir geziye çıkan JR, Cartagena, Şangay, Los Angeles, Havana, Berlin ve İstanbul gibi şehirlerde "Şehrin Kırıksıklıkları" adlı çalışmaları yaratmıştır. 2010 yılında "Kadınlar Kahramandır" adlı filmi Cannes Film Festivali'nde gösterilen JR, aynı yıl "Çerçevesiz" projesini hayata geçirmiştir. 2011 yılında TED Ödülü'nü alan sanatçı, "Ters Yüz" projesini başlatmış ve New York City Ballet ile işbirliği yaparak "Les Bosquets" adlı bale ve kısa filmi yaratmıştır. 2014 yılında Paris'teki Pantheon'un içinde ve üzerinde 4.000 yüzün yer

aldığı bir enstalasyon yaratan JR, sanat çalışmalarını dünyanın dört bir yanındaki halka açık yerlerde sergilemektedir. (Kaynak:http-49)

La Ferita adındaki devasa fotoğraf kolajı, İtalyanca'da "Yara" anlamına gelmektedir ve Palazzo Strozzi'nin cephesine yerleştirilmiştir. Bu 28 metre yüksekliğinde ve 33 metre genişliğindeki optik illüzyon, izleyicilere Botticelli'nin ünlü eserleri olan Venüs'ün Doğuşu ve Primavera'yı görebilmeleri için binanın dışında hayali bir çatlak yaratmaktadır. Bu enstalasyon, geçtiğimiz yıl kültür kurumlarının karşılaştığı zorluklara da atıfta bulunmaktadır. La Ferita'nın enstalasyonu, İtalya'nın yeni bir tecrit dönemine girmesiyle tüm kültür kurumlarının kapılarını bir kez daha kapatmasının ardından, Fondazione Palazzo Strozzi ve hayırsever Andy Bianchedi tarafından şehir için yeni bir kamusal sanat girişimini başlatmaktadır. Bu optik illüzyon, sanat eserlerinin insanlar üzerindeki etkisini vurgulamakta ve kültürel mirasın korunması ve desteklenmesi gerekliliğine dikkat çekmektedir. İtalya'nın kültürel zenginliğini ve sanatsal mirasını kutlayan bu devasa fotoğraf kolajı, izleyicilere görsel bir şölen sunmaktadır ve sanatın toplum üzerindeki olumlu etkilerini hatırlatmaktadır.( Kaynak:http-50)



**Görsel 37:Jean René, Floransa, 2021**

Kaynak:http:51

Jean René, Galleria Continua tarafından dış duvarında bir çalışma yapması için davet edilmiştir. Sanatçı, yeni Giants projesinin kahramanı olarak küçük bir çocuk olan Alain'i seçmiştir. Jean René, projesinde Alain'i merkeze alarak onun hikayesini ve hayal dünyasını duvarlara yansıtmıştır. Bu çalışma, hem Alain'in hem

de Havana'nın sokaklarında yaşayan diğer çocukların hikayesini anlatmayı amaçlamaktadır. Jean René'nin çalışması, Havana'nın toplumsal ve kültürel dokusunu yansıtırken, aynı zamanda çocukların masumiyetini ve hayal gücünü ön plana çıkarmaktadır. Alain'in portresi, duvarda devasa boyutlarda yer alırken, etrafında çocukların oyun oynadığı ve sokaklarda koştuğu sahneleri canlandırmaktadır. Bu eser, sokak sanatını ve toplumun içinde var olan güzellikleri vurgulamaktadır. Jean René'nin sanatı, sadece fiziksel duvarları süslemekle kalmıyor, aynı zamanda insanların duygularını ve düşüncelerini de etkilemektedir. (Kaynak:http-52)



**Görsel 38:Jean René. Havana, 2019**

Kaynak:http-53

Sanatçı Jean René, son halka açık sergisinin ardından 'Şehrin Kırıışıkları' sergisinden oluşan özel bir enstalasyon etkileyici işler üretmeye devam etmektedir. İlk kez 2008 yılında başlatılan seri, dünyanın en büyük şehirlerinde soylulaştırma ve hızlı kentleşmeden etkilenen yüzleri görsel olarak tasvir etmeyi amaçlamaktadır. JR, İstanbul'un sokaklarında çatılarında iki hafta geçirerek sakinleri yaşlıların kişisel hikayeleriyle tekil görüntülerle yüzleşmeyi teşvik etmektedir. Jean René "Şair olsaydım İstanbul'dan bahsedirdim. Müzisyen olsaydım müziğim İstanbul'un olurdu. Ressam olsaydım İstanbul'u resmedirdim." (Kaynak:http-54)



**Görsel 39:Jean René, İstanbul, 2008**

Kaynak:http-55

20.yüzyıl mimari çalışmalara yeni bir bakış açısını kullandığı teknolojik altyapısıyla geliştiren sanatçı ise Refik Anadol'dur, Türk medya sanatçısı ve tasarımcıdır. Mimariyi ve medya sanatlarını veri bilimi ve yapay zeka ile birleştiren çalışmalar üretmektedir. Dünyadaki yapay zekâ sanatının gelişmesine katkıda bulunan sanatçılardan birisidir. Çalışmalarını Refik Anadol Studio adlı şirket altında gerçekleştirmektedir. Ayrıca Kaliforniya Üniversitesi Medya Sanatları Okulu'nda ziyaretçi araştırmacı olarak da görev yapmaktadır. Anadol, öğrencilik yıllarında görsel-işitsel yerleştirmeler ve performanslarla dikkat çekmiş ve uluslararası etkinlikte yer almıştır. Sanatçı, yapay zeka ile medya sanatlarını bir araya getirerek benzersiz ve etkileyici eserler ortaya koymaktadır. Bu sayede Anadol, yapay zekânın sanat dünyasındaki potansiyelini keşfetmekte ve bunu eserlerine yansıtmaktadır. Refik Anadol, medya sanatları alanında yaptığı çalışmalarla uluslararası alanda tanınan bir sanatçı haline gelmiştir. Yapay zeka ile mimariyi bir araya getirerek benzersiz eserler üreten Anadol, sanat dünyasında önemli bir yere sahiptir. Ayrıca, Kaliforniya Üniversitesi Medya Sanatları Okulu'nda yaptığı araştırmalarla da akademik alanda etkili bir şekilde faaliyet göstermektedir. (Kaynak:http-56)

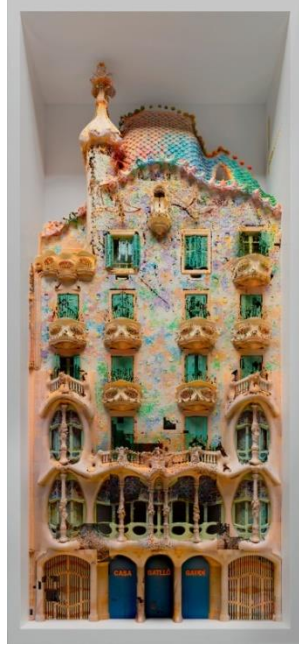


**Görsel 40:Refik Anadol, İstanbul, 2011**

Kaynak:http-57

Refik Anadol'un Living Architecture: Casa Batlló adlı eseri, Christie's 20. / 21. yüzyıl Marquee Week etkinliği kapsamında New York'taki Rockefeller Plaza'nın dışında sergilenmiştir. Bu eser, 10 Mayıs'ta gerçekleşecek olan Christie's New York'un 21. yüzyıl akşam satışında satışa sunulmuştur. Gaudí'nin ikonik binasının cephelerini yeniden tasarlayan bu dinamik NFT eseri, Barselona'dan gerçek zamanlı toplanan iklim verilerini kullanmaktadır. UNESCO dünya mirası olan Casa Batlló'nun daima değişen bir NFT forumunu almasıyla dikkat çeken eser, Barselona'nın iklim verileri ve gök günlüğünden oluşan eş zamanlı verilerle oluşturulmuştur. Refik Anadol'un Living Architecture: Casa Batlló eseri, Casa Batlló'nun dış cephesini kanvasa dönüştürerek benzersiz bir sanat eseri yaratmıştır. Bu eser, Barselona'nın iklim verilerinden ve gök günlüğünden ilham alarak dinamik bir NFT olarak tasarlanmıştır. Casa Batlló'nun tarihi ve mimari özelliklerini modern bir şekilde yansıtan bu eser, sanatseverlerin ve koleksiyonerlerin ilgisini çekmektedir. Christie's New York'ta gerçekleşecek olan müzayede, Living Architecture: Casa Batlló'nun sanat dünyasında önemli bir yere sahip olduğunu ve değerli bir eser olarak kabul gördüğünü göstermektedir. (Kaynak:http-58)





**Görsel 41:Refik Anadol NFT New York'ta, 2022**

Kaynak:http-59

**Görsel 42: Refik Anadol , Casa Batlló, 1912**

Kaynak:http-60

### **2.2.3. Güncel Sanat Ortamında İllüstrasyon - Resim Etkileşimi**

2000'lerin ardından tasarımcılar ve illüstrasyon sanatçıları, geleneksel çizim tekniklerini dijital platformlarla birleştirmeye yönelik yeni yöntemler aramaya başlamıştır. İllüstrasyon sanatçıları, dijital eğitimler alarak geleneksel yöntemleri günümüz teknolojileriyle birleştirerek kullanmışlardır. Kalem, fırça, boya, mürekkep, tarayıcı, yazıcı, fotoğraf makinesi ve bilgisayar gibi araçları aynı anda kullanarak eserler üretilmiştir. Bununla birlikte çağdaş illüstrasyon için çeşitli teknikler ve çalışma alanları ortaya çıkmaya başlamıştır. Geleneksel kuralların ve baskı tekniklerinin sınırları kalkarak, bilgisayar ekranının sunduğu avantajlarla tasarımlar geliştirilmiş ve moda, web tasarımı, reklamcılıkta da kullanılmaya başlamıştır. İllüstrasyon sanatçıları için, illüstrasyon dışında da diğer disiplinlere hakim olabilmek ve bu disiplinleri illüstrasyonla birleştirebilmek önemlidir. Gerçeklik ile temsil edilen arasındaki dengeyi sağlayan tasarımcılar, artık kağıt ve ekranın ötesine geçerek farklı işler üretmeye başlamışlardır. Sınırların kalkmasıyla birlikte tasarımcılar farklı malzemelere ve tekniklere yönelmiştir.



**Görsel 43: Morgana Wallace, Kağıt Kesme, 2015**

Kaynak:http-61

Morgana Wallace, çocukluğundan beri kitap resimlerine hayrandır. Bir çok sanatsal tekniği bir arada kullanan sanatçı çoğunlukla kağıt kolaj tekniğini kullanmıştır. Görsel 43 de görüldüğü gibi kolaj tekniğine farklı boyalarla boyut kazandırarak kendi tekniğini geliştirmiştir.

Yeni her türlü malzeme ve teknik, tasarımcılar için dijital ortamın dışında illüstrasyon çalışmalarına yeni bir soluk getirmiştir. Bir illüstratöre genellikle "hangi teknikle üretiyorsunuz?" sorusu sorulur. Çünkü tüm illüstrasyon sanatçılarının kendilerine has metotları vardır. Kendilerine özgü bir çalışma ortaya koymak için çeşitli yöntemler ve teknik uygulamak gerekmektedir. Bir illüstrasyon sanatçısı, tekniğini kendine özgü bir üslupla geliştirdikten sonra istediğine ulaşabilir.

Amerikalı Pop Art sanatçısı Mecier, illüstrasyon sanatında farklı bir yaklaşım benimseyerek, görsel eserlerinde objeleri kullanarak özgün bir tarz yaratmaktadır. Sanatçı Jason Mecier, kendi işini el yapımı mozaik olarak ifade etmektedir. Diğer birçok sanatçı da ifade biçimlerinde farklı olarak özgün eserler ortaya koymuştur.



**Görsel 44: Mecier Tarafından Çalışılmış Jeremy Irons, Dergi Kapağı Tasarımı, Hazır Nesne Kullanımı, 2023**

Kaynak:http-62



**Görsel 45: Gabriel Moreno, Kitap Kapağı İllüstrasyonu Yapım Aşaması, Kuruboya ve Kağıt Kesme, 2021**

Kaynak:http-63

Birçok tasarımcı günümüz trendlerine uyum sağlamak için çaba göstermektedir. Doğru ve güzel bir tasarımın kalitesi, sadece malzeme veya tekniğe bağlı değildir. Günümüzde, bilgisayarların sunduğu araç paletleri sayesinde tasarımlar kumaşlar veya hatta çöpe atılmak üzere olan malzemeler kullanılarak da gerçekleştirilebilmektedir. Her dönemde olduğu gibi, illüstrasyon sanatında da beceri önemli bir faktördür. Bu nedenle, teknik ve malzemeyi iyi kavramak, illüstrasyon sanatçısının en önemli görevlerinden biridir. Günümüz sanatçıları,

bilgisayar teknolojilerini erken yaşlardan itibaren kullanmaya başladıkları için dijital araçları geleneksel tekniklerle aynı görmektedirler. Adobe Illustrator gibi programlar kullanarak illüstrasyon çalışmalarına başlayan sanatçılar, daha sonra elle çizim ekleyerek veya dijitale aktararak yaratıcılıklarını sürdürebilmektedirler.

Schellnack “Steampunk Şıklığı. Grafik Sanatlar Üzerine Yazılar” isimli kitabında dijital tasarımdan şu sözlerle bahseder , “Bir gözlemci olarak belli bir eserin ardındaki esinlenme kaynağının tam olarak nereden geldiği veya hangi tekniğin kullanıldığını kesin bir şekilde söyleyemediği zaman, bu durum heyecan verici bir hal almaktadır. Örneğin, ‘eski’ ve ‘yeni’, dijital ve geleneksel tekniklerin bir eserde kaynaşması veya birbirine tezat giden parçalar olarak etkileşmeleri gibi. Bir eser çok farklı çağrışımlara hizmet ettiğinde, bizim için canlanıyor, hayat buluyor ve işte o zaman, ‘retro’, ‘modern’, ‘dijital’ veya ‘geleneksel’ gibi kategoriler ortadan kayboluyor. Hepsi birleşerek yeni bir şey yaratıyorlar.” ifadelerini kullanmıştır. (Schellnack , 2011, s.1-3)”



**Görsel 46: Robert Romanowicz, Sihirli Flüt Konser Afişi, Tünel Tekniği, 2017**

Kaynak:http-64



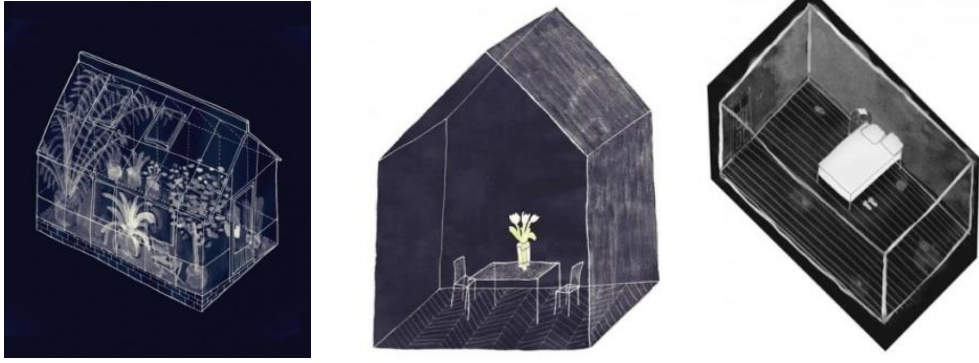
**Görsel 47: Ewert Eiko Ojala and the Two Dragons Albüm Kapağı, Kağıt Kesme, 2015**

Kaynak:<http-65>

Schellnack'ın ifadesinde dijital ve geleneksel teknikler arasında bir tercih yapılmasının önemli olmadığı, asıl önemli olanın istenen etkinin sağlanması olduğu belirtilmektedir. Fransız İhtilali döneminde yaşanan gelenekten kopuş, sanatçıların yaşam ve çalışma koşullarını değiştirmeye başlamıştır. Akademiler, sergiler, eleştirilenler ve sanat uzmanları, sanat ile zanaat arasındaki farkı belirlemek için çaba sarf etmiştir. Ancak günümüzde sanatın temelleri farklı bir yönde sarsılmaktadır. Sanayi Devrimi, kaliteli zanaatkarlığın tüm geleneklerini yok etmeye başlamış, el işçiliğinin yerini mekanik üretim almıştır. Bu değişim öncelikle mimaride görülmeye başlanmıştır. Mimari alanda kaliteli zanaatkarların azalmasıyla birlikte 'üslup' ve 'güzellik' gibi kavramların öne çıkması, mimariyi olumsuz etkilemiştir. 19. yüzyılda inşa edilen yapıların sayısının, tüm geçmiş dönemlerin toplamından daha fazla olduğu belirtilmektedir. Sanayi Devrimi, atölyelerin yerini fabrikalara bırakmış, mekanik üretim el işçiliğinin önüne geçmiştir. Bu durumun mimari alanında yarattığı etkilerin büyük olduğu ve mimarinin neredeyse yok olma noktasına geldiği vurgulanmaktadır. Sanayi Devrimi'nin sanat alanında yarattığı değişikliklerin, özellikle mimari alanda büyük etkilere yol açtığı belirtilmiştir.

XXI sanal dergisindeki sanatçıyla ilgili yazıda özellikle son çalışmalarına yer verilmiştir. “Portekizli mimar Ana Frois, çizimlerinde kullandığı malzemeleriyle izleyiciye yeni bir mimari dünya sunmuş bulunmaktadır. Çocuksu bir tarzda ele aldığı illüstrasyon çalışmaları, kimi zaman Louise Bourgeois'in çizimlerini hatırlatmaktadır. Frois'in illüstrasyon serisi, küçük ölçekli yaşam alanları üzerine

geliştirdiği tez çalışmasının bir uzantısını taşımaktadır. Henry David Thoreau'nun 1854 yılında kaleme aldığı, ormandaki bir kulübede yaşayan Walden adlı başkahramanın evi, Valerio Olgiati'nin 2007 yılında bir müzisyen için tasarladığı konut ve Absalon tasarımı hücre de Frois'in çizimlerine konu olmuş bulunmaktadır. Sanatçı çalışmalarında yoğun olarak şehirleri ve konutları ele almıştır. Mekanla kullanıcı arasındaki ilişkiyi basit çizgilerle yansıttığı illüstrasyonlarında bitkileri ve insanları karşılaştırmakta ve tek bir insanın paylaştığı mekanı çok sayıda bitkinin paylaşabildiğini vurgulamaktadır. (Kaynak:http-66)”



**Görsel 48: Ana Frois'un Mimari İllüstrasyon Çizimleri, 2020**

Kaynak:http-67

Sanatçı Dionisio Gonzáles'in son tasarladığı mimari illüstrasyon serisi “Trans-actions” ismiyle yayınlanmıştır. Kent dokusu ve çarpıklaşmış yapısal kurgular konu edinilmektedir. Sanatçı, yaşanabilir ve sürdürülebilir yeni mimarlık sistemlerini önermektedir.



**Görsel 49: Ana Frois'un Mimari İllüstrasyon Çizimleri, 2020**

Kaynak:http-68



**Görsel 50: Dionisio Gonzáles'in Doğa ve Mimarlık Etkileşimi, 2015**

Kaynak:<http-69>



**Görsel 51: Dionisio Gonzáles'in Doğa ve Mimarlık Etkileşimi, 2015**

Kaynak:<http-70>



**Görsel 52: Dionisio Gonzáles'in Doğa ve Mimarlık Etkileşimi, 2015**

Kaynak:<http-71>

Dionisio Gonzáles, "Trans-actions" adını verdiği yeni bir mimari

görselleştirme serisi tasarlamaktadır "Bu strüktürler, yaşanabilir modern mekanlar mı yoksa unuttuğumuz tarihi peyzajlar mı?" sorusunun cevabını aramaktadır.(  
Kaynak:http-72)

Bu çalışmalarda, muğlak büyüklükler, panoramik sahneler ve gerçeküstü strüktürler arasında çevrenin yarattığı arka plan, aslen içerikle ilgili bilgiler sunmaktadır. Gonzáles, binalarında yatayda ilerleyen ve zemine oturmeyen doğa dostu mimarlık önerileri sunmaktadır. Mimari detayların bozulması ve malzemelerin ilişkisi, doğa ve mimarlık arasındaki etkileşimde ortaya çıkabilecek sistemlerle ilgilenmektedir. Ülkemizde yeni illüstratörler, geleneksel ve dijital teknikleri kullanarak etkileyici eserler oluşturmaktadır. Son yüzyılın gelişen teknolojisi ve sosyal ağlar sayesinde, illüstratörlerin çalışmaları dünya çapında daha fazla tanınmaktadır. Gonzáles gibi sanatçılar, bu teknolojik gelişmeleri kullanarak, doğa ve mimarlık arasındaki ilişkiyi sorgulayan eserler ortaya koymaktadır. Modern ve doğanın bir arada olduğu daha yaşanabilir binalar tasarlamaktadır. Bu sayede, izleyiciler, modern mekanların ve tarihi peyzajların bir arada nasıl var olabileceğini düşünmeye teşvik edilmektedir.



**Görsel 53: Mimari İllüstrasyon Örneği, 2021**

Kaynak:http-73





**Görsel 54: Mimari İllüstrasyon Örneği, 2017**

**Görsel 55: Mimari İllüstrasyon Örneği, 2018**

Kaynak:http-74

Kaynak:http-75

Türkiye'de mimari çizimler yapan Necdet Çatak bu alanda bilinen mimarlardandır. Son yüzyılın ihtiyaçlarını ve estetik değerlerini göz önünde bulundurarak yapı tasarımları gerçekleştirmektedir. İllüstrasyon çalışmalarıyla sanatı ve estetiği bir araya getiren Çatak, özgün illüstrasyonlarıyla pek çok genç mimara, sanatçıya ve illüstratöre öncü olmaktadır. Mimar özellikle İstanbul temalı illüstrasyonlarıyla öne çıkmaktadır. İstanbul'un eski pasaj ve mimarilerinin yer aldığı illüstrasyonları Zümrütanka isimli kitabında derlemiştir.



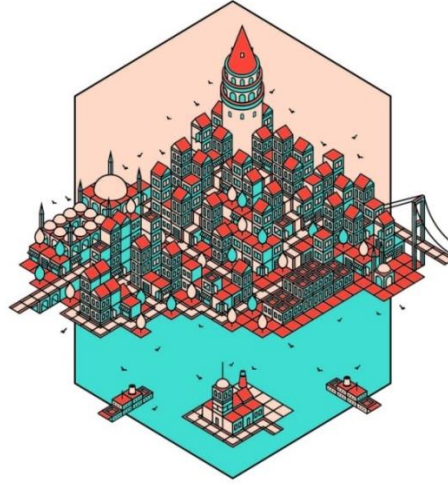
**Görsel 56: Aydın Apaydın'ın Mimari İllüstrasyonu**

**Görsel 57: Aydın Apaydın'ın Mimari İllüstrasyonu**

Kaynak: (Çam, 2012,s.432)

Kaynak: (Çam, 2012,s.432)

Türkiye’de Mimari illüstrasyon çalışmalarında en büyük ilham kaynağı şüphesiz geçmişten günümüze İstanbul’un mimarisi, peyzajıdır. Amatör ya da profesyonel birçok kişinin illüstrasyonlarında olmazsa olmazlarındandır. Özellikle İstanbul temalı yapılan illüstrasyon çalışmalarında Mustafa Alcan’ın “Minimal İstanbul” çalışması oldukça güzel bir örnektir. Diğer bir örnekte Sevdâ Kaçtı’nın “Kalbim İstanbul” dur.



**Görsel 58: Mustafa Alcan’ın “Minimal İstanbul”, 2017**

Kaynak:http-76



**Görsel 59: Sevdâ Kaçtı’nın “Kalbim İstanbul”, 2017**

Kaynak:http-77

## 2.2.4. Mimari İllüstrasyon Çalışan Türk Sanatçılar Ve Eserleri

Türk Resim Sanatına çalışmalarıyla katkı sağlamış ressam ve illüstratörlerin yer aldığı bu bölümde sanatçıların kısaca hayat hikayelerine yer verilmiştir. Diğer bölümlerde geçen sanatçılar konu akışına göre örneklerine yer verildiğinden bu bölümde bulunmamaktadır. Türk Resim Sanatına farklı illüstrasyon türleri ve konularıyla kendi üsluplarıyla katkı sağlamış sanatçıların eserlerine de yer verilmiştir.

Sanatçıların hayat hikayelerinin yanı sıra içinde buldukları dönemin tekniklerine yer verilmiştir. Sanatçı ve illüstratörlerin çalışmalarında kullanılan tekniklere ayrıntılı olarak yer almaktadır. Eserlerde özellikle mimarının kullanıldığı kompozisyonlar bulunmaktadır.

Farklı üsluplara sahip sanatçıların illüstrasyona bakış açılarını eserleriyle birlikte incelemektedir. Mimari illüstrasyonun özellikle geleneksel ve dijital metotlarla nasıl kullanıldığı çalışmalar üzerinden ayrıntılı olarak görülmektedir. Kronolojik bir sırayla günümüze doğru sanatçıların bakış açılarını illüstrasyonlarında nasıl kullandıkları görülmektedir. Geçmişten günümüze Türk Resim Sanatının içinde yer alan illüstrasyonun gelişimini ve değişimini sanatçıların örnekleriyle sunmaktadır.

### 2.2.4.1. Münif Fehim Özerman

Münif Fehim Özarman, içinde yaşadığı dönemde en fazla eser veren sanatçıdır. Üstelik birçok dergi ve kitap kapağına karikatür ve illüstrasyon çizimleri yaptığından Türk kültür tarihinde de çok önemli bir yere sahiptir.

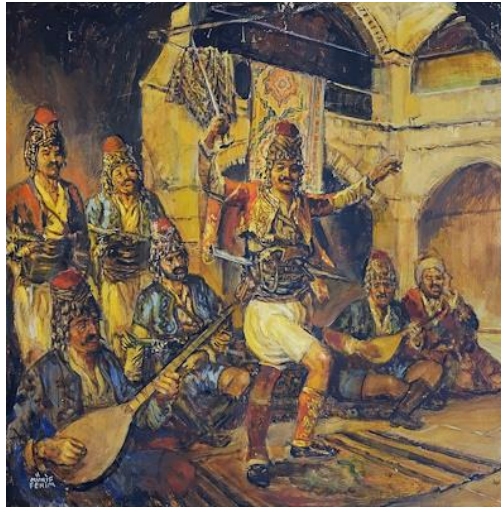
Durmaz “İstanbul’un 100 Grafik Tasarımcısı ve İllüstratörü” isimli kitabında sanatçı Ahmet Fehim’in hayatından bahsederken şu satırlara yer vermiştir. “Tiyatrocu Ahmet Fehim’in oğlu olan sanatçı, 1899’da İstanbul’da dünyaya gelmiştir. Yaşadığı dönem itibariyle de Kurtuluş, Balkan ve Birinci Dünya savaşını görmüş olması ile birlikte babasının mesleği nedeniyle entelektüel bir çevrede yetişme imkânı bulmuştur. Üsküdar Sultanisi’nden mezun olan sanatçı üniversite eğitimini Sanayi-i Nefise Mektebi’nde (günümüzde Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi) tamamlamıştır. Münif Fehim bütün sanat dallarına ilgi duymuş

olmakla birlikte en fazla üretimi illüstrasyon alanında yapmıştır.( Durmaz, 2011, s. 42)”

Reklamcılığın henüz günümüzdeki haline ulaşmaması nedeniyle yayıncılık yapmaya başlamıştır. Üstelik o dönemde matbaacılık, karikatüristlik, ressamlık ve hattatlık gibi alanların iç içe girmesine rağmen hepsini deneyerek kendini bu yönde geliştirmiştir ve edindiği bu tecrübelerle kariyerini devam ettirmiştir.

Yine sanatçının afiş ve reklam çalışmalarına başlaması 1916, ilk karikatür yayını ise 1918 yılına denk gelmektedir. Daha sonraki süreçte de Ümit dergisinde çalışmalarına devam eden Münif Fehim İleri Gazetesi’yle basım alanına da giriş yapmıştır. İllüstrasyonları reklam ve afiş çalışmalarına başlaması 1916’dır. 1918’de ilk karikatürleri yayınlanır. Daha sonra Ümit derginde çalışmaları ile devam eder. İleri Gazetesi ile basım alanına giriş yapmış olur. İllüstrasyon çalışmaları ise Afacan, Akbaba, Aydede, Cumhuriyet, Çocuk Sesi, Hafta, Hayat, Mizah, Posta, Salon, Son, Tan, Vakit, Yedigün, Yirminci Asır, Zümrüdüanka, yayınlarında yer almaktadır.

Son olarak 6 Kasım 1983 yılında vefat eden sanatçının diğer çalışmaları şu şekildedir; 1937 yılında ilk sergi (bu sergi aynı zamanda ülkemizde ilk fotoğrafın sergilenebilecek ölçekte bir sanat olduğunun da tartışılmasını da sağlamıştır), 1940 yılında Eminönü Halkevinde ilk fotoğraf sergisi, 1950 yıllarında Resimli Tarih Mecmuası için çizim, 1970 yılında Günaydın Gazetesinde Hz. Muhammed’in hayatı ilgili resimlerin çizimi ile Tarihteki Güzel Kadınlar, Elli Türk Büyüğü ve Dünden Hatıralar kitaplarının resimlerini yapmasıdır.



**Görsel 60: Münif Fehim Özerman İllüstrasyonu**

Kaynak:http-78

#### 2.2.4.2. İhap Hulusi Görey

Türk resim tarihinin en büyük üstatlarından biri olan İhap Hulusi özellikle Cumhuriyet döneminde birçok esere imza atmıştır. Eserleri günümüzde dahi halen kullanılmaya devam etmektedir. Grafik tasarımın Türkiye tarihinde gelişimine büyük katkı sağlamıştır.

Çam “İllüstrasyon” isimli kitabında bir grafik tasarımcı ve illüstratör olarak İhap Hulusi’den şu satırlarla bahseder. “Ülkemizin önemli illüstrasyon sanatçısı ve tasarımcılarından olan, aynı zamanda mesleği illüstratörlük ve grafik tasarımcılığı olan İhap Hulusi Görey, 1898 yılında dünyaya gelmiştir. En çok tanınan eserleri ulusal boyuttaki firmalar için gerçekleştirdiği afişlerdir. Sanatçının en büyük katkısı ise resmi dairelerin kurumsal kimliklerini oluştururken diğer yandan daha yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti’nin kurumsal kimliğini de yaratmış olmasıdır. (Çam, s.2012, 25-26)”

Bu bakımdan incelendiğinde Görey’in afiş tasarlamaya başladığı zamanlarda ülkemizde sanayi daha gelişmiş durumda değildir. Dolayısıyla gelişmeye başlayan sanayi ve endüstri kalkınma hareketleri sanatçının kariyerinin hızlı bir şekilde ilerlemesini sağlamıştır.

Türk ressam ve grafik tasarımcısı Görey, Alman Prof. Ludwig Hohlwein’in öğrencisi olmuş ve ondan büyük ölçüde etkilenmiştir. Hohlwein’in güçlü desen anlayışı ve "Proto-art deco" tarzı çalışmaları Görey üzerinde derin bir etki bırakmıştır. Hohlwein’in kesin hatları olmayan gölgelerle kurduğu kompozisyonlar, Görey’in çalışmalarında da görülmektedir. Görey, özellikle afişlerinde kullandığı bu yöntem sayesinde fotoğraf montajlarından daha etkin bir şekilde faydalanmış ve sade, titiz sanat işçiliği ile hedef kitleyi afişlerine özdeşleştirmiştir. Ayrıca suluboya ve portre çalışmalarında da grafik çalışmalarına benzer gerçekçi bir yaklaşım sergilemiştir. Görey’in çalışmaları, taşbaskı çalışmaları aracılığıyla dönemin ticaret, sosyal yaşam, kalkınma ve endüstri gelişmelerini belgelemiş ve Cumhuriyet kuşaklarının hafızalarında yer etmiştir. Hohlwein'in "Proto-art deco" tarzı, Görey'in afişlerinde ve diğer çalışmalarında kendini göstermiş ve sanatçının eserlerinde dönemin karakteristik özelliklerini yansıtmıştır. Görey'in taşbaskı çalışmaları ise o dönemin dönüşüm sürecini belgelemiş ve Türkiye'nin Cumhuriyet dönemindeki gelişimine tanıklık etmiştir. Bu nedenle Görey, Türk sanat tarihinde önemli bir yere sahip olan bir sanatçı olarak değerlendirilmektedir. (Kaynak:http-79)

Mahir'in eserlerini anlattığı İhap Hulusi'nin çalışmalarını şu satırlarda anlatmaktadır. “Son olarak 1932 yılında Kulüp Rakısı'nın günümüzde de kullanılan ve ürünün marka haline gelmesini sağlayan etiketini tasarlayan sanatçı, bahsi geçen etiketi bir fotoğraftan realist tarzla tasarlamıştır. Ancak sanatçı imzasının tasarımından silindiğini de ifade etmiştir. Yine de sanatçı sadece ülkemizde değil yurtdışında da kendinden bahsettirmiştir. Mısır turizm şirketleri, İtalyan içki fabrikaları, Alman Bayer firması, sigara üreticileri ve havayolları için afiş tasarımları yapmıştır. Sanatçının ölüm tarihi ise 27 Mart 1986 olup İstanbul'da 88 yaşında vefat etmiştir. (Mahir,2005,s.68)”



**Görsel 61: İhap Hulusi Görey Afiş**

Kaynak:http-80

### 2.2.4.3. Mengü Ertel

Durmaz'ın hayat hikayesini yazdığı Mengü Ertel'in eğitim hayatından çalışma hayatına ve eserlerine varan tüm öyküsünü anlatılmaktadır. DGSA Afiş Atölyesi mezunu Mengü Ertel, 16 Mart 1931'de İstanbul'da doğdu ve tasarıma adım atmıştır. Muhsin Ertuğrul'un teşvikiyle, 1959'da tiyatro afişleri yapmaya başlayan Ertel, Şehir Tiyatroları, Devlet Tiyatroları ve özel tiyatrolar için 150'den fazla afiş tasarlamıştır. İlk tiyatro afişleri sergisini 1969'da, İstanbul Türk-Alman Kültür Merkezi'nde açtı. Uluslararası sergilere katılan ve ödüller alan Ertel, 1974'te Cannes Film Festivali afiş yarışmasında ilk uluslararası ödülünü kazandı. Aynı yıl Çekoslovakya Devlet Tiyatrosu için Brno kentinde sahnelenen Keşanlı Ali

Destan'ın dekor ve giysilerini hazırladı. 1975'te Paris'teki I. Uluslararası Sinema Festivali Film Afişleri Yarışması'nda Jeanne d'Arc'in Çilesi filminin afişiyle büyük ödülü kazandı. 1979'da İstanbul Devlet Tiyatrosu'nun sergilediği Deli Dumrul adlı oyununun dekorlarını hazırlayan Ertel, 1980'de Moskova Olimpiyatları uluslararası afiş yarışmasında üçüncü oldu. Birinci İhap Hulusi Afiş Ödülü'nü, tek seçicisi İhap Hulusi Görey'den aldı. 1988 yılında İstanbul Şehir Tiyatroları'nın sahnelediği Keşanlı Ali Destan'ın dekor tasarımıyla "Tiyatro ve TV Yazarları Derneği" ödülünü aldı. 1989'da Colorado Uluslararası Afiş Sergisi'ne davet edilen Ertel, yurtiçinde olduğu gibi yurtdışında da Varşova, Brüksel, Amsterdam, Brno gibi merkezlerde kişisel sergiler açtı. Afiş tasarımları Varşova ve Münih şehir müzeleriyle Wilanov Afiş Müzesi'ne alındı. Mengü Ertel, sanat kariyeri boyunca tiyatro afişlerinin yanı sıra sinema ve festivaller için de afişler tasarladı. 1988 yılında İstanbul Şehir Tiyatroları'nın sahnelediği Keşanlı Ali Destan'ın dekor tasarımıyla "Tiyatro ve TV Yazarları Derneği" ödülünü aldı. Uluslararası alanda da başarılı olan Ertel, Varşova, Brüksel, Amsterdam, Brno gibi merkezlerde kişisel sergiler açtı ve afiş tasarımları Varşova ve Münih şehir müzeleriyle Wilanov Afiş Müzesi'ne alındı. Mengü Ertel, Türk tiyatrosu ve sinemasına yaptığı katkılarla tanınan başarılı bir afiş tasarımcısıdır ve sanat dünyasında önemli bir yer edinmiştir. (Durmaz,2011,s.132)



**Görsel 62: Mengü Ertel Afiş**

Kaynak:http-81

#### **2.2.4.4. Said Maden**

Durmaz'ın hayat hikayesini yazdığı Sait Maden'in eğitim hayatından çalışma hayatına ve eserlerini içeren tüm öyküsü anlatılmaktadır. Sait Maden, Türkiye'de

çağdaş tipografi anlayışının öncüsü olarak kabul edilir. 1932 yılında Çorum'da doğan Maden, şair, çevirmen, ressam, fotoğrafçı ve grafik tasarımcı olarak tanınmıştır. İlk ve orta öğrenimini Çorum'da tamamlayan Maden, sanat eğitimini İstanbul'da almıştır. 1949 yılında girdiği DGSA Resim Bölümü'nün Bedri Rahmi Eyüboğlu Atölyesi'ni 1955 yılında bitirmiştir. 1955-1960 yılları arasında pano ve sergileme tasarımları, tiyatro dekorları, sinema afişleri gibi çalışmalar yapmıştır. Grafik tasarım çalışmalarına 1957 yılında başlayan Maden, 1960'tan sonra ağırlıklı olarak bu alana yönelmiş ve yayın tasarımı alanında yoğunlaşmıştır. Birçok yayınevine 8.000'den fazla kitap ve dergi kapağı tasarlamış, 500'e yakın logo, süreli yayın, broşür, ambalaj ve etiket tasarımı yapmıştır. Maden, grafik tasarım alanında Türkiye'de önemli bir isim olmuş ve birçok kuruluş için hizmet vermiştir. 1968 yılında Grafik Sanatçıları Derneği'nin kurucuları arasında yer almış ve bir süre derneğin başkanlık görevini üstlenmiştir. Yapı Kredi, İş Bankası, Akbank, Denizcilik Bankası gibi kuruluşlarla çalışmış ve grafik tasarım alanında birçok başarılı proje gerçekleştirmiştir. Maden'in çalışmaları yurtdışında da tanınmış ve 1979 yılında Türk Grafik Sanatı adlı kitap projesine başlamıştır. Bu araştırma projesi Türkiye'deki grafik tasarımın geçmişine yönelik önemli bir kaynak olmuş ve Maden'in alanında uzmanlığını bir kez daha kanıtlamıştır. Cahit Sait Maden'in çalışma alanı grafik tasarımın yanı sıra edebiyatla da iç içedir. Maden, logo tasarımlarını 1990 yılında yayımlanan "Simgeler" adlı kitabında toplamış ve bu alandaki deneyimlerini paylaşmıştır. Maden'in grafik tasarımındaki özgün ve yaratıcı çalışmaları, Türkiye'de bu alandaki gelişmelerde önemli bir rol oynamıştır. Edebiyatla olan bağlantısı ise kitap kapağı tasarımları ve yazı fontları üzerindeki çalışmalarıyla kendini göstermiştir. Maden, Türk grafik sanatının gelişimine büyük katkı sağlamış ve Türkiye'de çağdaş tipografinin temellerinin atılmasında önemli bir role sahiptir. (Durmaz,2011,s.142-143)





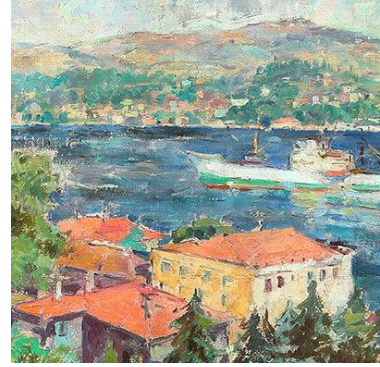
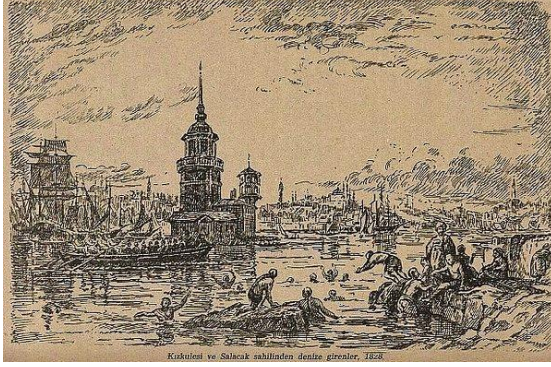
**Görsel 63: Sait Maden Kitap Kapağı Tasarımı**

Kaynak: [http-82](http://82)

#### **2.2.4.5. Sabiha Rüştü Bozcalı**

Durmaz'ın hayat hikayesini anlattığı Sabiha Rüştü Bozcalı'nın eğitim hayatından çalışma hayatına ve eserlerine varan tüm öyküsünü anlatılmaktadır. 1903'te İstanbul'da dünyaya gelmiştir. Ali Sami Boyar'dan resim eğitiminin temellerini almıştır. Babası tarafından Almanya'ya gönderilerek resim eğitimine devam etti. Berlin'deki Heimann atölyesinde çalıştıktan sonra Münih Akademisi'ne giderek Karl Kaspar'ın öğrencisi oldu. Namık İsmail'le birlikte Corinth'in atölyesine devam eden genç ressam, Türk Ressamlar Cemiyeti'nin Galatasaray Sergisi'ne desenlerini gönderdi. Türkiye'ye döndükten sonra Namık İsmail'in atölyesinde resimler yapmaya devam eden sanatçı, 1931 yılında Paris'e giderek Paul Signac'in atölyesinde çalıştı. Roma'da Giorgio de Chirico'nun atölyesinde de çalışmalarını sürdüren sanatçı, Türkiye'ye döndükten sonra Müstakil Ressam ve Heykeltıraşlar Birliği'ne katıldı. Müstakil Ressam ve Heykeltıraşlar Birliği'ne katılan sanatçı, Halkevleri Genel Merkezi'nin düzenlediği "Yurt Gezileri" etkinliğinde yer alarak Zonguldak'a gitti. Bu kentte makineleri, işçileri ve fabrikaları konu alan resimler yaptı. Yurt içinde ve dışında birçok koleksiyona eserleri giren sanatçı, 1951 yılında Milliyet gazetesinde "basın ressamlığı"na başladı. Sanatçının çalışmaları geniş kitlelere ulaşmış ve tanınmışlığı artmıştır. Türk Resim Sanatında önemli bir yere sahip olan sanatçı, farklı atölyelerde aldığı eğitimlerle kendini geliştirmiştir. Sabiha

Rüştü Bozcalı, resimleme yapan kadınların Türkiye'deki öncülerindendir Yurt içinde ve dışında birçok sergiye katılan sanatçı, Türk Resim Sanatının gelişimine katkı sağlamış ve tanınmış bir isim haline gelmiştir. (Durmaz,2011,s.15)



**Görsel 64: Sabiha Bozcalı İllüstrasyonları, 1828**

**Görsel 65: Sabiha Bozcalı İllüstrasyonları,**

Kaynak:http-83

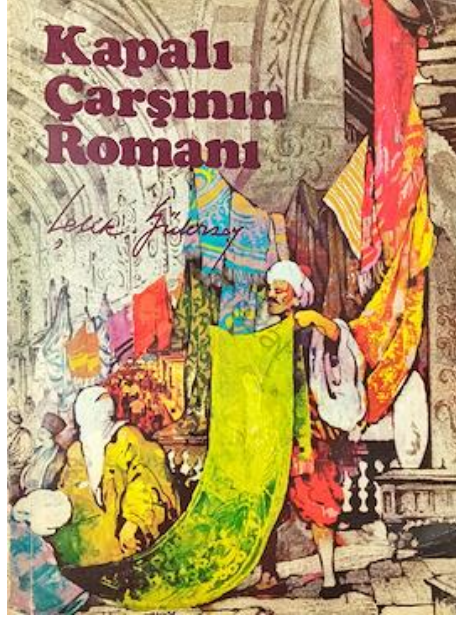
Kaynak:http-84

#### **2.2.4.6. Aydın Erkmen**

1943 yılında Aydın'da doğan Aydın Erkmen Devlet Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek Okulu Grafik bölümünü birincilik ile bitirmiştir. Mezun olduktan sonra da illüstrasyon ve serbest grafik üzerine asistanlık yapan Erkmen, kariyerini ülkemizdeki önemli reklam ajanslarında sanat yönetmenliği ile sürdürmüştür.

Sanatçının illüstratörlüğünü ve tasarımcılığını yaptığı birden fazla kitap Kültür Bakanlığınca yayımlanmış olmakla birlikte özel ve resmi kurumların çoğu içinde çalışmalar gerçekleştirmiştir. Bahsi geçen çalışmaların arasında ödül alanları da mevcuttur. Bunlardan bazıları GMK'nın Grafik Ürünler Sergisi ve Atatürk ve Kurtuluş Savaşı Müzesi" Sanatçı, Genel Kurmay Başkanlığı Büyük Ödülü'nü kazanan işleriyle tanınmaktadır. Ayrıca 2003 yılında Akşehir'de "Cephelerden Kurtuluşa" adlı illüstrasyon sergisini açmış ve 2006'da Marmara Üniversitesi'nde aynı sergiyi gerçekleştirmiştir2007 yılında ise İstanbul Avusturya Kültür Ofisi'nde "Ömer Hayüzyılam Şiir İllüstrasyon Sergisi"ni açmıştır. Cumhuriyetin 80. yılı ve İstanbul'un Fethinin 550. yıldönümü için hazırladığı pullar PTT tarafından

basılmıştır. Nemrut ve Hititler belgesellerinde de sanatçının illüstrasyonlarına yer verilmiştir.



**Görsel 66: Aydın Erkmen İllüstrasyonu Kapalı Çarşı Romanı, Çelik Gülersoy, Desenler  
Aydın Erkmen, İstanbul Kitaplığı 1979, 74s.+ 74s. Resim Bölümü**

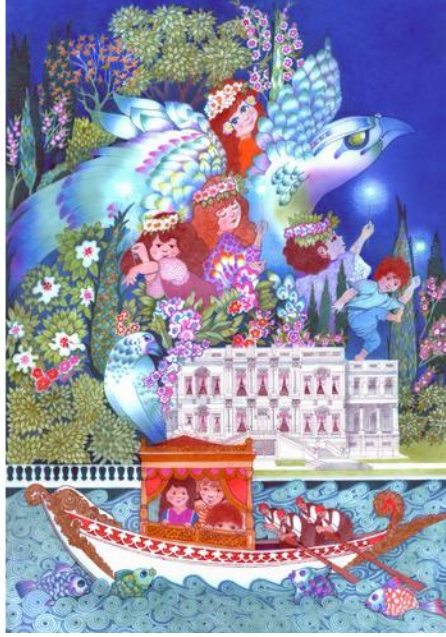
Kaynak:http-85

#### **2.2.4.7. Nazan Erkmen**

Nazan Erkmen, 1945 yılında Balıkesir'de doğmuş ve eğitim hayatını Amerikan Kız Koleji'nde tamamlamıştır. Piyanoyu da alan Erkmen, lisans ve doktora eğitimini Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesinde almıştır. Üniversitede dekan yardımcılığı ve grafik bölüm başkanlığı gibi görevler üstlenmiştir. Ayrıca Kadın Eserleri Kütüphanesi Bilgi Merkezi Vakfı'nın Yönetim Kurulu Başkanlığı'nı yapmış ve sonrasında dekan olarak görev yapmıştır. Uzmanlık alanı illüstrasyon olan sanatçı, 100'den fazla kitabın illüstrasyonunu yapmış ve birçok gazete ve dergide eserleri yayınlanmıştır. Andersen Ödülü'ne aday gösterilen ve birçok ödül kazanan Erkmen, ayrıca PTT Uluslararası Intercept pulları - Masallar ve Efsaneler Serisi pullarını da hazırlamıştır. Asya ve Avrupa ülkelerinde sanat etkinliklerine katılan sanatçı, yurt içinde 27 kişisel sergiye ve yurt dışında 23 karma sergiye katılmıştır. Ayrıca ulusal ve uluslararası birçok özel koleksiyonda ve müzede eserleri bulunmaktadır. Nazan Erkmen, aktif olarak yer aldığı birçok dayanışma derneğinde de rol almış ve sanat alanında önemli bir iz bırakmıştır. Ancak 16 Ekim

2017 yılında vefat etmiştir. Erkmen'in sanatı ve başarıları, Türkiye'de ve dünya genelinde tanınmış ve takdir edilmiştir.

Sanat ve illüstrasyon konusundaki eserleriyle büyük beğeni toplamış ve günümüz genç sanatçılarının esin kaynağıdır. Ölümünden sonra da eserleri ve mirası sanat dünyasında önemli bir yer tutmaya devam etmektedir.



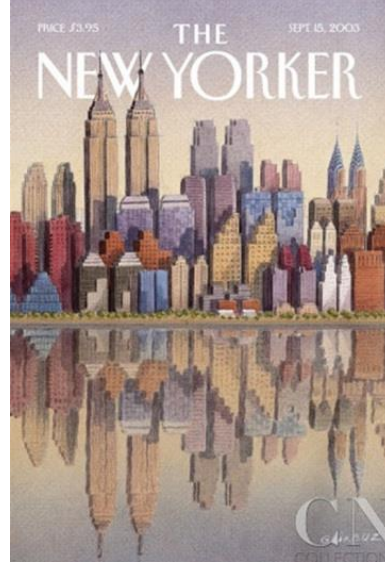
**Görsel 67: Nazan Erkmen İllüstrasyonu**

Kaynak:http-86

#### **2.2.4.8. Gürbüz Doğan Ekşioğlu**

1954 yılında doğan Gürbüz Doğan Ekşioğlu, Ordu'nun Mesudiye'de yaşamıştır. Yüksek eğitimini Yıldız Teknik Üniversitesi'nde İnşaat Mühendisliğine gitmiştir, fakat daha sonra Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Grafik Tasarım bölümünde devam ettirmiştir. İlk kez çalışmaya Ajans Ada'da bir yıl grafik tasarımcısı olarak başlamıştır ve 1981 de asistan olarak göreve başlamıştır. 1992 yılında sanatta yeterlilik sınavını geçerek yardımcı doçent unvanını almıştır. Daha sonra 2006 yılında Yeditepe Üniversitesi'ne görev almış öğretim hayatına burada devam etmiştir. Sanatçının atölyesindeki çalışmaları Türkiye'de ve 15 farklı ülkede yayımlanmıştır. Çalışmaları Forbes Dergisi'nde bir kez, The New Yorker dergisinde altı kez ve Times Gazetesi'nin Book Review eki ve OP-ED sayfasında beş kez yayımlanmıştır. Ayrıca UNICEF tarafından kartpostallarda kullanılan iki çalışması

bulunmaktadır. Ekşioğlu, kendi atölyesinde yaptığı çalışmaların yanı sıra 15 farklı ülkede  kişisel olmak üzere toplamda on adet sergi açmış ve birçok ulusal ve uluslararası karma sergiye katılmıştır. Sanatçı, 23 uluslararası ve 43 ulusal ödüle sahip olup, 1997 yılında Sedat Simavi Plastik Sanatlar dl'nü almıştır. Gürbüz Doğan Ekşioğlu, sanat hayatı boyunca başarılı bir grafik tasarımcı ve akademisyen olarak çalışmalarını sürdürmüş, ulusal ve uluslararası alanda birçok ödül kazanmış ve sergilere katılmıştır, Antalya Film Festivali 2006 için Ekşioğlu'na özel bir jest yapmıştır. Ayrıca uluslararası sergilerde ve ödüllerde yer alarak sanat dünyasında önemli bir konuma sahip olan Ekşioğlu, grafik tasarım alanında başarılı çalışmalarıyla adından sıkça söz ettirmiştir.



**Görsel 68: Gürbüz Doğan Ekşioğlu İllüstrasyonu, 2012**

Kaynak:http-87

#### **2.2.4.9. Necdet atak**

Necdet atak,1956 doğumlu Necdet atak, 1982 de İstanbül Devlet Güzel Sanatlar Akademisi Mimarlık Fakültesi'nden mezun oldu. Resme olan ilgisi ve yatkınlığı onu meslek olarak mimari illüstrasyona yönlendirdi. İstanbül'a ve resim sanatına olan aşkı, O'na, günümüze değin birçok ileri gelen özel kuruluşların yönetim birimlerinde, otellerde ve özel koleksiyonlarda yerini almış bulunan; 2500'n üzerinde yapıtı ortaya çıkarma fırsatı verdi. Formula 1 yarış alanı yapılarında yer alan 120 metre uzunluğundaki tanıtım ve güzelleştirme panolarını gerçekleştiren sanatçı, Dolmabahçe Sarayı'nın yapılışının 150. yılı dolayısıyla T.B.M.M.' ye bağlı

Milli Saraylar Müdürlüğü'nün siparişi üzerine 100 adet büyük boy tablo hazırladı. İstanbul resimlerini kişisel sergileri aracılığıyla Beş kez sanatseverlerle buluşturan "İstanbul aşığı Necdet Çatak" Kasımpaşa / İstanbul'ludur.



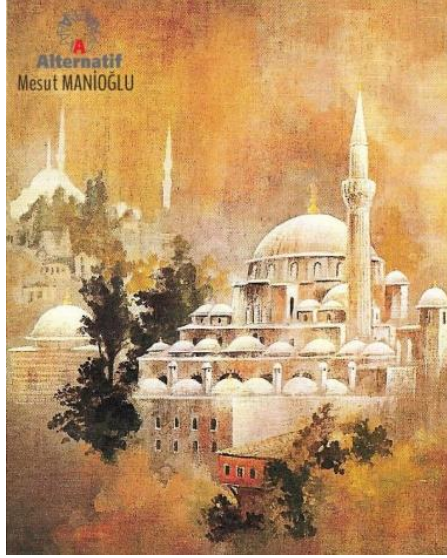
**Görsel 69: Necdet Çatak İllüstrasyonu**

Kaynak:http-88

#### **2.2.4.10. Mesut Manioğlu**

13 Şubat 1927'de İstanbul'da doğan Mesut Manioğlu, 1943-1949 yıllarında Devlet Güzel Sanatlar Akademisi'nde sürdürmüştür. Sanatçının öğrencilik dönemlerinde oluşturduğu "3 Mart Baloları" etkinliği için ilk çalışmasıdır. 1946 yılında Birleşmiş Milletler'in düzenlediği afiş yarışmasında dereceye girmiştir. 1949'da sokak çalışmaları yapmış ve "İstanbul Sergisi" için yaptığı çalışmalarla takdir toplamıştır. 1950 yılında modernleşmeyle birlikte üretim kapasitesindeki ilerleme ve ekonomik hareketlilik tüketicilerin hayatlarında farklılık olarak yansımıştır. Bu dönemde Manioğlu'na hükümet tarafından kendisine afiş tasarımı görevi verilmiştir. Ayrıca ulusal ve uluslararası birçok kimya firması adına da projeler yapmıştır. Manioğlu, yaptığı çalışmalarla birçok ödül almıştır. Eti, Emlak Kredi Bankası, Garanti Bankası ve THY için yaptığı logolar ile PTT için hazırladığı pullar, sanatçının ödül aldığı önemli çalışmalardır. Ayrıca Manioğlu, toplumsal içerikli ve sektörel tasarımlar da yer vermiştir. 30 yıl boyunca gönüllü olarak Verem Savaş Derneği ve onunla ilişkili kurumların afişlerini hazırlamıştır. Sanatçı, 19 Ocak 2001 yılında vefat etmiştir. Manioğlu'nun kariyeri, eğitim aldığı Devlet Güzel Sanatlar Sanatçı, Afişlerden logolara, pullardan kurumsal kimliklere kadar geniş bir yelpazede çalışmalar gerçekleştiren sonra dahi eserleri sergilenen ve hatırlanan

sanatçı, Türk tasarım dünyasında iz bırakan önemli isimlerden biridir. Toplumsal içerikli ve sektörel tasarımların yanı sıra gönüllü olarak Verem Savaş Derneği'ne destek veren sanatçı, 2001 yılında vefat etmiş olsa da eserleri hala hatırlanmakta ve Türk tasarım dünyasında önemli bir isim olarak anılmaktadır.



**Görsel 70: Mesut Manioğlu Cami İllüstrasyonu**

Kaynak:http-89

#### **2.2.4.11. Şahin Karakoç**

Adapazarı'nda doğan Şahin Karakoç, illüstrasyon alanında binlerce kitap kapağı, film afişi ve reklam tasarımı yapmış bir sanatçıdır. Ona göre, illüstrasyon sadece sanatsal bir içeriğe sahip olmakla kalmaz, aynı zamanda güçlü bir anlatım özelliğine de sahiptir. Fotoğrafın yavaş ilerlemesine rağmen, teknolojik gelişmelerin yaşanmasına rağmen, illüstrasyon her zaman gücünü korumuştur. Medya, reklamcılık, yayıncılık ve sinema sektörleri de illüstrasyonu en iyi şekilde kullanmaktadır. Grafikle paralel bir şekilde ilerleyen illüstrasyonlar, ticari platformda büyük bir artış yaşamıştır ve bu ivme sayesinde yeni illüstratörler de kazanılmıştır. "İllüstrasyonun gücü ve etkisi hiçbir zaman azalmayacak, çünkü sanatın en güçlü ifade biçimlerinden biridir." Karakoç'un çalışmaları, illüstrasyonun sadece sanatsal bir ifade biçimi olmadığını, aynı zamanda güçlü bir anlatım aracı olduğunu göstermektedir. Teknolojik gelişmelere rağmen, illüstrasyonun önemi ve etkisi her zaman devam edecektir. Bilgisayarların hayatımıza girmesiyle birlikte, illüstrasyon alanında yeni yöntemler geliştirilmiş . Karakoç'un çalışmaları, illüstrasyonun sanat

dünyasındaki önemini ve değerini vurgulamaktadır: “İllüstrasyonla resim arasındaki tek fark ‘sipariş’ olgusudur benim düşünceme göre. Hiçbir illüstratör durduk yerde ‘Bugün oturayım da bir illüstrasyon yapayım’ demez. Konusunu kendi belirlerse eğer, yaptığı illüstrasyon değil resimdir(Kaynak:http-90)”

Bütün bunlarla birlikte sanatçı çalışmalarına halen İstanbul Moda’daki atölyesinde sürdürmektedir.



Görsel 71: Şahin Karakoç Terk edilmiş Boyama , 60 G x 70 Y x 1 D cm

Kaynak:http-91

#### **2.2.4.12. Ratip Tahir Burak**

Çizgi roman ve karikatür illüstratörü olan Ratip Tahir Burak eğitimini Heybeliada’daki Yüksek Denizcilik Okulunu da tamamladıktan sonra Aydede Dergisi’de 1922’de ilk çalışmasını yayımlamıştır. Eğitimine İsmet İnönü’nün desteği ile Paris’te devam eden sanatçı ülkesine geri geldikten sonra çeşitli yayın alanlarında illüstratörlük ve resim eğitimliği yapmıştır.

Diğer yandan 1936’da Ankara’ya taşınan sanatçı, Ulus Gazetesi için karikatürler ve devlet kurumlarında ressam olarak çalıştı. 1950 yılında İstanbul’a geri dönmüştür ve Hürriyet Gazetesinde göreve başlamıştır. Fakat 1956 yılında Ulus Gazetesi için yaptığı siyasi içerikli karikatür nedeniyle 18 ay hapis cezası verilmiştir. Hapishaneden çıktından sonra da CHP üyesi olarak Kurucu Meclis’e girmiştir.



Bütün bunlarla birlikte bazı yapıtları kitaplaştırılan Burak, 1961-1965 tarihleri arasında CHP milletvekilliği yapmıştır ve Yeni İstanbul ve Akşam Gazetelerinde çizgi roman serileri çizmiştir.



**Görsel 72: Ratip Tahir Burak 'Ergenekon II', 1933-1937**

Kaynak:http-92

#### **2.2.4.13. Mustafa Delioğlu**

Mustafa Delioğlu'nun sanat kariyeri, 1946 yılında Erzincan'da doğmasıyla başlamıştır. Çocukluk yıllarında tabelacılık ve çeşitli işler yaparak geçimini sağlamıştır. 23 yaşında Beyoğlu Galeri'sinde ilk resim sergisini açmış ve aynı dönemde bir reklam şirketinde çalışmaya başlamıştır. Bu süreçte çizgi film fonu resimleme yöntemiyle profesyonel olarak illüstrasyon yapmaya başlamıştır. 1972 yılında ilk kitap kapağını hazırlayan sanatçı, 1974 yılında atölyesinde çocuk kitapları için illüstrasyonlar çizmeye başlamıştır. Bu dönemde Delioğlu, 1.500'den fazla çocuk roman ve kitabına kapak çizimleri yapmıştır. Sanatçının resim ve illüstrasyonları, kendi özgün tarzıyla benzersiz eserler oluşturmuştur. Kendi stilinden uzaklaşmadan ve izleyicilere yeni şeyler sunarak, çağdaş yorumlar katan Delioğlu, ayrıca karma sergilere katılarak ödüller almış. Mustafa Delioğlu'nun sanat hayatı boyunca hem illüstrasyon hem de resim alanlarında birçok ödül kazandığı ve çağdaş yorumlar kattığı belirtilmektedir. Kendine özgü stiliyle eserlerinde büyük beğeniye sahiptir. Halen İstanbul Cağaloğlu'daki atölyesinde çalışmalarına devam eden Delioğlu, sanat dünyasında önemli bir isimdir.

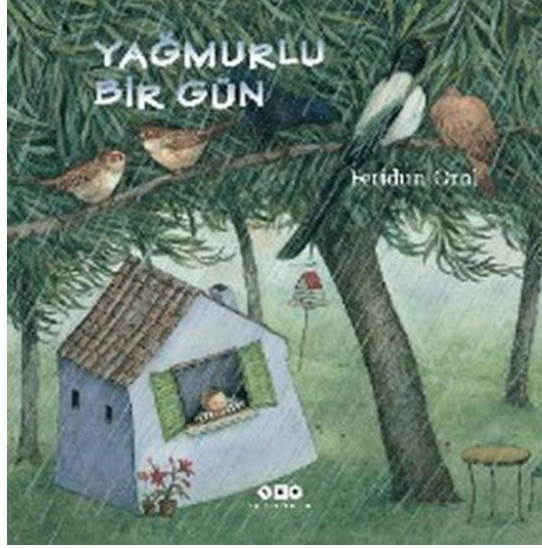


**Görsel 73: Mustafa Delioğlu İllüstrasyonu**

Kaynak:http-93

#### **2.2.4.14. Feridun Oral**

Feridun Oral, 22 Temmuz 1961 tarihinde Kırıkkale'de doğmuş ve 1985 yılında Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi'nden mezun olmuştur. Mezun olduktan sonra çocuk kitaplarına resim yapmaya başlayan Oral, bu alanda kendi eserlerinin yanı sıra başkalarının yazdığı kitaplara da resimler yapmıştır. Hem ulusal hem de uluslararası düzeyde pek çok yarışma, sergi ve bienale katılan sanatçı, eserleri hem ülkemizde hem de yurtdışında basılarak okuyucularla buluşmuştur. Feridun Oral'ın sanat kariyerinde çocuk kitaplarına resim yapması büyük bir önem taşımaktadır. Kendi eserlerinin yanı sıra başkalarının kaleme aldığı kitapları resimlendiren sanatçı, bu sayede çocukların hayal dünyasına katkıda bulunmuş ve onları kitap okumaya teşvik etmiştir. Ayrıca Oral, ulusal ve uluslararası alanda düzenlenen yarışma, sergi ve bienallere katılarak eserlerini geniş kitlelere tanıtmış ve beğeni toplamıştır. Bu sayede Türk çocuk edebiyatının gelişimine de katkıda bulunmuştur. Feridun Oral'ın eserleri, hem Türkiye'de hem de yurtdışında büyük ilgi görmüş ve birçok okuyucu tarafından takdir edilmiştir. Ayrıca Oral'ın ulusal ve uluslararası alanda aldığı ödüller, sanat dünyasındaki başarısını ve etkisini kanıtlamaktadır. Feridun Oral, Türk çocuk edebiyatında önemli bir yere sahip olan bir sanatçıdır ve eserleri uzun yıllar boyunca okuyucularla buluşmaya devam edecektir.



**Görsel 74: Feridun Oral Kitap Kapağı İllüstrasyonu**

Kaynak:http-94

#### **2.2.4.15. Firuz Aşkın**

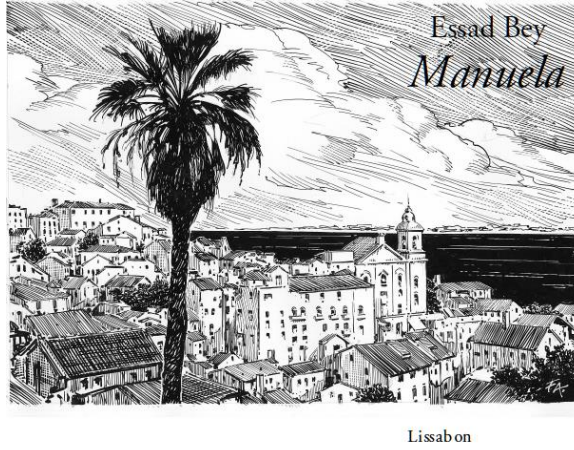
Firuz Aşkın, Sanayi-i Nefise Mektebi'nin kurucusu Osman Hamdi Bey'in ilk kadın öğretmeni Mihri Hanım'ın öğrencisidir. Sanat tarihi ve resim bilgilerini annesinden, çizim araçları ile ilgili aşinalığını ise babası olan harita subayından almıştır. Ortaokulu Ankara'da bitiren Aşkın, 1943 yılında DGSA resim bölümünde eğitimine başlamıştır.

Üniversite eğitimine başlamadan önce 1941 yılında Akbaba dergisinde çizimler yaparak başlayan sanatçı, üniversite yıllarında Türkiye Yayınevi'ne geçerek çeşitli dergilerde çizimler gerçekleştirmiş. Ayrıca 52 adında bir dergi çıkarmış ve birçok yayınevinin tanıtım ve kapak işlerini üstlenmiştir. 1954 yılında Tef dergisinin teknik yönetimini üstlenen Firuz Aşkın, Çağlayan Kitaplarının tanıtımı ve kapaklarını da tasarlamıştır.

1954-1956 yılları arasında Havadis Gazetesi ve Hayat Dergisi'nde çalışmıştır. 1957 yılında Amerika'ya giderek çalışmalarına devam eden sanatçı, Türkiye'ye döndüğünde Akşam Gazetesi ile birlikte Hayat Dergisi'nde çalışmalarını devam ettirmiştir. 1960 yılında Almanya Münih'te ressam The Blesser'in yardımcısı olarak dergiler ve sinema afişleri için illüstrasyon yapmaya başlayan Aşkın, 1970 yılında Türkiye'ye geri döndüğünde Hürriyet Kitapları ve Milliyet yayınlarıyla illüstrasyonlar yaparak devam etmiştir.

Firuz Aşkın, yurtiçi ve yurtdışında birçok markaya ambalaj, afiş ve basım ilanı tasarımları yapmıştır. 2000 yılından sonra BMG/Sony ve Tiana-Medien için CD kapakları hazırlamaya başlayan sanatçı, 1970 yılından itibaren özgün resimler de yapmıştır. Eserlerinde genellikle İstanbullular, Boğaziçi ve İstanbul'un günlük hayatından ilham alan Aşkın, sanat kariyeri boyunca farklı alanlarda çalışmalar gerçekleştirmiştir ve çeşitli markalar için tasarımlar üretmiştir.

Sanatçı kariyeri boyunca birçok ulusal ve uluslararası firmayla çalışmalar gerçekleştirmiştir ve ülkemize büyük gurur yaşatmıştır. Eserleriyle kendinden söz ettiren sanatçı günümüzde birçok genç sanatçıya da örnek olmaktadır



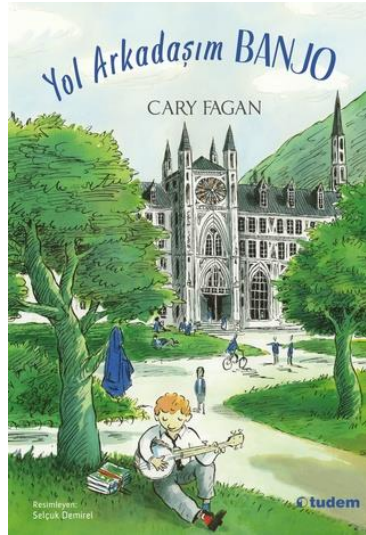
**Görsel 75: Firuz Aşkın Skeç „Lisbon“**

Kaynak:http-95

#### **2.2.4.16. Selçuk Demirel**

Selçuk Demirel, 18 Mayıs 1954 tarihinde Artvin'de doğmuştur ve lise öğrencisiyken 1973 yılında ilk çizimlerini yayımlamıştır. Üniversitede mimarlık eğitimi alan Demirel, aynı dönemde politik desenler, afişler ve broşürler hazırlayarak birçok dergide çalışmıştır. İlk sergisini 1974 yılında Akla Kara 7 adıyla açmış ve 1978 yılında üniversite eğitimini tamamlamadan Paris'e gitmiştir. Paris'e geçtikten sonra 1978 yılına kadar yaptığı çizimleri Bir acayip adlı kitapta bir araya getirmiştir. Ayrıca, Demirel, çocuk kitapları yazarken aynı zamanda bu kitapların resimlemelerini de yapmıştır. Eğitim hayatını yarım bırakmasına rağmen Fransa'da L'Ecole des Beaux Arts'a kabul edilmiş ancak 1984 yılında yine eğitimini yarıda

bırakmıştır. Paris'te yaşamına devam eden sanatçının desenleri Avrupa'daki çeşitli ülkelerde yayınlanmıştır. Demirel'in eserleri Corriere della Sera, The Guardian Weekly ve The Observer gibi önemli yayın organlarında da yer almıştır. Zamanla eserlerini düzenli olarak kitap haline getiren sanatçının çizimlerine Abidin Dino, Cevat Çapan, Claude Julien, Enis Batur, Ferit Edgü, Hıfzı Topuz, Ignacio Ramonet, İlhan Berk, John Berger, Onat Kutlar gibi sanatçı arkadaşları da katkıda bulunmuştur. Selçuk Demirel'in sanat hayatı boyunca çeşitli eserler vermesi ve dünya çapında tanınmış yayın organlarında çizimler gerçekleştirmesi, onu uluslararası alanda önemli bir konuma taşımıştır. Sanatçının çocuk kitaplarından politik çizimlere, kitaplara resimlemelerinden sergi açmaya kadar geniş bir yelpazede eserler vermesi, onun sanat dünyasında çok yönlü bir sanatçı olarak tanınmasını sağlamıştır. Demirel'in eserleri, Avrupa'da ve dünya genelinde birçok kişi tarafından takdir edilmekte ve yayınlanmaktadır.



**Görsel 76: Selçuk Demirel İllüstrasyonu**

Kaynak: <http-96>

#### **2.2.4.17. Faruk Geç**

Faruk Geç, 1961 yılında Adapazarı'nda doğmuştur ve Galatasaray Lisesi'nde eğitim görmüştür. Daha sonra Devlet Güzel Sanatlar Akademisi'nden mezun olan sanatçı, illüstratör olarak çalışmaya başlamıştır. Gençlik döneminde Mandrake çizgi romanlarının siyah-beyaz baskılarını oluşturmuş ve Türkiye Yayınevi tarafından yayımlanan Hafta Dergisi'nin kapak illüstrasyonlarını tasarlayan Geç, ayrıca 20. Asır

ve Bütün Dünya gibi dergilerin çıkardığı romanlarına kapak çalışmaları yapmıştır. Ülkemizde önemli yere sahip olan Doğan Grubu ve Türkiye Yayınevi'nde bu alanda çalışmıştır. Ancak sanatçının tanınması 1950'li yılların son döneminde Nebioğulları Yayınları tarafından piyasaya sürülen M. Necati Yazar'ın çizdiği "Resimlerle Atatürk'ün Hayatı" adlı çizgi roman çalışması için çizdiği kapak illüstrasyonu ile olmuştur. Sanatçının yakın akrabaları olan çizgi romancı ve illüstratörler Serkan Burak ve Ersin Burak da sanat dünyasında tanınmaktadır. Sanatçı da onlar gibi illüstrasyona büyük bir tutkuyla bağlıydı ve bu alanda birçok önemli eser meydana getirdi. İlk olarak Hürriyet Gazetesi'nde yayınlanan "Aşk Arzusu" isimli çizgi serisiyle tanınan Faruk Geç, daha sonra Fransız yayın ajansı Opera Mundi ile anlaşarak yurtdışında çalışmaya başlamıştır. Burada da çeşitli kısa aşk öyküleri çizmeye devam eden sanatçı, Genç İletişimler Vakfı, Burhan Felek ve Basında 50 Yıl ödüllерinin yanı sıra Basın Şeref Kartı sahibi olarak da bilinmektedir. Emekliliğinde ise daha çok Atatürk resimleriyle uğraşan sanatçının eserleri, değerli galeri ve koleksiyonlarda da yer almıştır. Faruk Geç, Türkiye'de önemli bir illüstratör olarak tanınmaktadır. Türk illüstrasyon sanatının önemli isimlerinden biridir. Sanat hayatına çeşitli dergilerde kapak illüstrasyonları yaparak başlayan Geç, ilerleyen yıllarda uluslararası alanda da tanınmış ve başarılı eserler ortaya koymuştur



Görsel 77: Faruk Geç "Geriye Bakmayacağım" Adlı Resimli Romanından

Kaynak:http-97

#### 2.2.4.18. Gürcan Özkan

Gürcan Özkan, 25 Eylül 1963 tarihinde Bulgaristan'ın Kırcaali kentinde doğmuştur. Dönemin zorunlu şartları nedeniyle 1972 yılında Türkiye'ye gelerek

ilköğretimini Pendik ve Arifiye okullarında, lise eğitimini ise Kartal Lisesi'nde bitirmiştir. 1975 yılında Sanat yaşamına Milliyet Çocuk ve Gırgır Gazetesi'nde başlayan sanatçı, 1979 yılında Gırgır'da tam zamanlı olarak iş yaşamına başlamıştır. Ayrıca 1980 yılında Gırgır'ın yanı sıra Ekonomik Panorama, Hıbrant Tempo, İktisat, Limon ve Yeni Gündem gazetelerinde de çalışmıştır. Kitap kapak tasarımlarının yanı sıra Lemn dergisinde de çalışan devam ederken, 1993 yılından beri yana bilgisayar üzerinden serbest illüstratör olarak eser üretmektedir. Özgün illüstrasyonlar üreten ilerlemeye devam etmektedir. (Kaynak:http-98)



**Görsel 78: Gürcan Özkan İllüstrasyonu**

Kaynak:http-99

#### **2.2.4.19. Kerem Beyit**

Kerim Beyit, illüstratör ve grafik tasarımcısıdır. 1980 yılında Ankara'da doğan Beyit, eğitimini Gazi Üniversitesi Grafik Tasarım bölümünde tamamlamıştır. İllüstrasyon ve grafik çalışmalarını çeşitli alanlarda yapan Beyit, özellikle çocuk kitap kapakları, kitap kapakları ve dergiler için çalışmalar gerçekleştirmiştir. Ayrıca son dönemlerde popüler hale gelen oyun firmaları olan Blizzard Entertainment, Lucasart, Sony Online Entertainment ve Wizards of the Coast gibi firmalar için de illüstrasyon çalışmaları gerçekleştirmektedir



**Görsel 79: Kerem Beyit Fantastik İllüstrasyonu, 2005**

Kaynak:http-100

#### **2.2.4.20.Emrah Elmaslı**

Emrah Elmaslı genç sanatçılarımızdan olup illüstrasyona erken yaşlarda ilgi göstermeye başlamıştır. Dijital tekniği kullanan illüstratör farklı türlerde illüstrasyonlar çalışmaktadır.

“İzmir’de dünyaya gelen Emrah Elmaslı, yeteninin farkına vardıktan sonra Dokuz Eylül Üniversite’sinde Grafik Tasarım Bölümün de öğrenim görmeye başlamıştır. Dijital resmi keşfetmesi ve bu şekilde çalışmaya başlaması da yine üniversite yıllarında olan sanatçı, İstanbul’a yerleştikten sonra reklam alanında serbest illüstratör olarak çalışmaya başlamıştır. Ancak çalışmaları genellikle konsept ve story boardlar üzerindedir. Yine de bu işi yapmak istemediğini fark edince oyun videoları yapmak için İngiltere’ye taşınan sanatçı video oyunlarını konsept sanatçı kimliği çerçevesinde yapmaktadır. Son olarak serbest stil çalışmalar da gerçekleştiren Elmaslı bu çalışmalarını Osmanlı hikâye ve kültürünün etkileri ile gerçekleştirmektedir. (Kaynak:http-101)”

Üniversite 2. sınıftayken illüstrasyonla amatör olarak ilgilenmeye başlayan sanatçı, mezun olduktan sonra 2005 yılında tam bir illüstratör olarak bu alanda çalışmaya başlamıştır. İllüstrasyonu, grafik sanatların önemli bir dalı olarak gören sanatçı, özellikle grafik tasarım ve tipografi ile birlikte kullanıldığında çok etkili sonuçlar doğurduğunu düşünmektedir. Bu nedenle illüstrasyonu, diğer sanat dallarıyla aynı kulvarda giden bir kardeş dal olarak konumlandırmaktadır. Genellikle dijital olarak çalışan sanatçı, eskizlerini yalnızca kalem ve kağıt kullanarak gerçekleştirmiştir, dijital tasarım araçlarını 2001 yılında kullanmaya başlamıştır. Bir çok çalışmasını dijital ortamda oluşturmaktadır. Dijital imkanların sanatçılara büyük kolaylık sağladığı günümüzde etkili eserler görülmektedir.





**Görsel 80: Emrah Elmaslı Oyun İllüstrasyonu, 2012**

Kaynak:http-102

#### **2.2.4.21. Sadi Tekin**

Ankara'da dünyaya gelen Sadi Tekin bir süre burada yaşadıkdan sonra ailecek İzmir'e taşınmışlardır. Orta ve lise eğitimini burada bitirdikten sonra İstanbul'a taşınmışlardır. Üniversite eğitimini Marmara Üniversitesi GSF'de Endüstri Ürünleri Tasarımı okumuştur.

“Karikatür çizdi, ürün tasarladı, illüstrasyon yaptı. Pick Me! markasıyla akrilik takılar, Mr.Chickpea adında beyaz leblebiden adamlar yaptı. 2012 senesinde New York'a taşındı; orada Monsters of New York'u yarattı. halen New York'ta serbest olarak illüstrasyon ve kurşun kalem/suluboya teknikleriyle deneyler ve çalışmalar yapmakta, kahve içip peçetelere bir takım kediler ve başka şeyler çizmekte.(Kaynak:http-103)”



**Görsel 81: Sadi Tekin İllüstrasyonu**

Kaynak:http-104

İnternet çağında artık gerçek anlamda bir uzaklık kavramından bahsedilemeyeceği düşünülüyor. Yazar, İstanbul'daymış gibi hissettiğini ve evden pek çıkmadığını belirtiyor, fakat uzaklık hissiyatının pek farklı olmadığını ifade ediyor. Özellikle ülke gündemini takip etme açısından online işlerin varlığı ve freelance çalışma hayatının etkisiyle, uzaklık hissetmediğini ekliyor. Ancak yaşam tarzı, insan ilişkileri ve iş yapış biçimlerinin daha ideal bir durumda olduğunu vurguluyor. Yazar, ailesiyle 4 yaşındayken çıktığı bir tatilde kediler tarafından kaçırıldığını ve onlarla büyüdüğünü anlatıyor. Kedilerin kendisini beslediğini, okula yazdırdığını ve bildikleri her şeyi öğrettiklerini belirtiyor. Üniversiteyi kazandığında ayrıldığı kedileriyle bağını hiç koparmadığını ifade ediyor ve hala onlarla görüştüğünü söylüyor. Kedilerin onlara geldiğini, annesinin onlara süt verdiğini ve sevdiğini paylaşıyor. Ancak taşındığından beri bu ziyaretlerin zorlaştığını da belirtiyor.

## 3.YÖNTEM

Bu çalışmanın amacı, tarihi gelişimiyle başlanarak 19.yüzyıldan günümüze esas alınarak resim ve mimari illüstrasyonun gelişimini araştırmaktır. Bu doğrultuda kullanılan yöntem nitel araştırmadır. Bu çalışmayla ilgili belirlenen konu başlıkları çeşitli kitaplardan, dergilerden, kütüphanelerden ve internetten alınmış bilgilerle ilişkilendirilerek bir literatür taraması yapılmıştır.

### 3.1 Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada resim sanatı ve illüstrasyonun etkileşiminin 19.yüzyıl sanatçılarına teknolojik gelişmelerin etkisi üzerine incelenerek nitel araştırma modeli kullanılmıştır.

### 3.2 Evren ve Örneklem

Bu çalışma belirli bir bilgi yönteminden yararlanılarak yapılmamıştır. Bu sebeple araştırmanın evreni ve örneklemini bulunmamaktadır.

### 3.3 Veri Toplama Araç ve Teknikleri

Bu çalışmada, verilerin toplanması sırasında belirli bir toplama aracı ve teknik kullanılmamıştır. Araştırma tümüyle literatür kaynaklarının taranmasıyla oluşturulmuştur. Literatür taraması resim ve illüstrasyon ilişkisi ve 19.yüzyılı konu alınarak analiz edilmesi amacıyla oluşturulmuştur

### 3.4 Veri Toplama Süreci

Veri toplama süreci, resim sanatında mimari illüstrasyon ilişkisi incelemek için yazılı kaynaklardan taranarak araştırılmıştır. Tezin konusuyla ilgili olan kitaplar, dergiler, makaleler, tezler, dergi yayınları ve diğer bilimsel kaynaklar ve diğer yazılı materyaller taranmış ve incelenmiştir. Bu kaynaklar, mimari illüstrasyonun resim sanatı içerisinde dönemsel ve teknik olarak nasıl yer aldığı çalışmalarını incelemektedir. Çalışma içerisinde sanatçıların eserlerinde mimariye nasıl yer verdikleri ikonolojik ve ikonografik olarak değerlendirilmektedir.

### **3.5 Verilerin Analizi**

Veri analizi oluşturulurken literatür taraması yöntemi kullanılmıştır. Bilgiler çeşitli kaynaklardan, tezlerden, akademik makalelerden, kitaplardan, dergilerden ve internet veri tabanından yararlanılarak yapılmaktadır. Toplanan verilerin analizi nitel araştırma yöntemi ile gerçekleştirilmiştir. Sanatçı ve eserlerin çalışmaları konusu içerisinde kronolojik ve konu sıralamasına göre yapılmıştır. Resim sanatı içerisinde mimari illüstrasyon konusu ayrıntılı olarak karşılaştırmalı ve örnekli olarak belirtilmiştir. Günümüz sanat anlayışı ile son dönem sanatçılarına yer verilerek mimari illüstrasyonun son dönemi araştırmada yer almaktadır.

## 4. BULGULAR VE YORUMLAR

Resim ve Grafik disiplini tarihsel süreçte etkilenecek başlayan bu etkileşim son yüzyılın sanatçılarında da yer almaktadır illüstrasyon gibi melez alanlar oluşmuştur. İnsanoğlu ve mimari ilişkisi ile. Özellikle mağara duvar resimleri ile başlayan resim sanatının günümüze uzanan gelişimini incelemektedir.

İllüstrasyon ve resim ilişkisinde, illüstrasyonun resimden farklılaştığı noktalara dikkat çekilmeye çalışılmıştır. Resim sanatının farklı yüzyıl ve akımlarında bir düşüncenin en etkili biçimde ifade edilmesini illüstrasyon sağlamaktadır. İllüstrasyon daha çok kitap metinleri arasında metindeki kurgunun daha iyi anlaşılması için birçok eserde yer almaktadır. Kitap kapak ve iç sayfa tasarımlarında kullanılan süsleme ve bezeme illüstrasyonları en yaygın kullanılanlarıdır. Günümüze kalan en eski örnekleri “Chines Diamod Sutra of AD 868”dır. “Ramessum Papyrus” ve “The Egyptian Boks of The Dead” illüstrasyon rulolarıdır. Bu örnekler bilinen en eski örnekler arasında bulunmaktadır. 15.Yüzyıl matbaanın icat edildiği ve çoğaltımın kolaylaştığı bir dönemdir. Kitapların yüksek baskı tekniği ile yüzlerce kopyası basılmıştır. Bu gelişimin arkasından 16. ve 17. Yüzyıl baskının en çok yeni gelişmeler kullanmaya başladığı bir dönemdir. Bu yüzyılda gravür ve metal baskı teknikleri ile yeni kitap baskıları yer almaktadır.

18.Yüzyılda özellikle baskı alandaki yeni gelişmeler seri ve ucuz kopyalama sayesinde kitapların bu yöntemle çoğaltılmasında büyük kolaylık sağlamaktadır.19. yüzyıl bitimine yakın başlayan ve özellikle “İllüstrasyonun Altın Çağı” olarak da adlandırılmaktadır. Bu yüzyılda resim ve afiş çalışmaları ile Henri de Toulouse-Lautrec dikkat çekmektedir.

Bu bulgular günümüz sanat anlayışı içinde değerlendirildiğinde illüstrasyonun tarihinde nasıl bir gelişim izlediği incelenmektedir. Sanatçıların eserlerinde mimari yapılara nasıl yansıtıldıkları görülmektedir.

18.Yüzyıl resim sanatı ve mimari ilişkisi açısından önemli eserlere yer verilmiştir. Mimarının en göz alıcı yapıtlarından olan Kristal Saray gösterilebilir.

Dönemin makineleşmesiyle yapıda dökme demir, beton ve cam kullanılarak bir saray inşa edilmiştir. Sanayinin gelişimiyle mimari alana yansıyan en büyük gelişme modernizmdir. Yapılar eski anlayışı terk edip yeni dönemin malzemeleriyle bambaşka mimarilere dönüşmektedir. Modern mimari gelenekselden bu dönemde ayrılmaya başlamış ve sanayinin ürettiği yeni yapı malzemeleri mimari yapılarda modernizmin etkisiyle inşa edilmektedir. Resim sanatı bu yeni mimari yapıları sanatçıların eserlerinde görmeye başlamıştır.

Rönesans, Avrupa'da büyük bir kültürel ve sanatsal değişimi temsil etmektedir. Bu dönemde, insanlar Antik Yunan ve Roma kültürlerine olan ilgilerini yeniden keşfetmiş ve bu kültürlerin entelektüel ve sanatsal mirasını canlandırmışlardır. Sanatçılar, insan vücudunu ve doğayı daha gerçekçi bir şekilde tasvir etmeye başlamışlardır. Dönemin görkemli kubbeli mimarilerini daha doğru resmetmek için ressam Masaccio da Brunelleschi'nin perspektif alanında önemli çalışmaları bulunmaktadır. Bu dönemde ortaya çıkan eserler, perspektifin kullanımı, ışık ve gölge oyunları ile detaylı figürler içermesiyle dikkat çekmiştir. Leonardo da Vinci, Michelangelo, Rafael ve Donatello gibi isimler Rönesans sanatının en ünlü sanatçıları arasında yer almaktadır. Rönesans yaşandığı dönem itibariyle sadece sanat alanında değil bilim ve felsefe alanında da birçok yeniliği beraberinde getirmiştir.

Mimari yapısı ve sanat anlayışı ile tüm dünyaya ilham olan Bauhaus önemli temsilcilerdedir. Mimarı Gropius özellikle mimarinin geçmişle tüm bağlarını koparması gerektiği fikrini savunmuştur. Bauhaus okulu son derece modern bir anlayışı savunuyordu. Bu yönünden modernizmin en önemli sembollerinden biri olmaktadır.

19. yüzyıl geleneksel resim anlayışı içerisinde minyatür çalışan sanatçılar bu dönemde artık yağlıboya tablolar üretmeye başlamaktadır. Bu dönemde pirimitif ressamlar olarak bilinen sanatçılar özellikle mimari yapılara yönelerek saray ve köşkeri tablolarına resmetmişlerdir. ”Şeker Ahmet Paşa, Hüseyin Zekia Paşa, Süleyman Seyüzyilit, Osman Hamdi, Halil Paşa, Şevket Dağ” gibi sanatçılar sokakları, cami ve çeşmeleri, ormanları ve pek az sayıda insan figürünü resme aktarmışlardır.

Yeni yüzyıl içerisindeki birçok sanatçı eserlerinde temel resim ve perspektif kurallarına yer verirken özellikle teknolojiden faydalanmaktadır. 19.yüzyıl fotoğrafı

tekniklerinin kalıp hazırlama işleminde kullanılmaya başlamasıyla ofset ve klişe baskıların kullanılmasını sağlamaktadır. İllüstrasyon çalışan sanatçılar yeni yöntemlerden biri olan airbrush tekniği kullanmaya başlamıştır. Sanatçılar bu sayede daha etkili ve canlı illüstrasyonlar oluşturmaktadır. Pixel ve vektörel bazlı programlar kullanılmaya başlanmış ayrıca tablet kullanımı ile illüstratörlere çizimler esnasında birçok kolaylık sağlayan uygulamalar kullanılmaktadır. Dijital dünyanın ve internet kullanımının yaygınlaştığı son dönemde eserler dijital ortamda hazırlanıp aynı anda dijital platformlarda global olarak eşzamanlı sergilenmektedir. Bu da sanatçıya daha fazla ifade özgürlüğü sunmaktadır.

Bu bulgular resim sanat anlayışı içinde değerlendirildiğinde illüstrasyonun tarihinde dönemsel sanatçıların eserlerinde konu ve tekniği mimari kompozisyonlara nasıl aktardığı görülmektedir. Mimari yapıların sanatçıların eserlerine dönemin teknikleri kullanılarak daha özgür kullanım olanakları sunduğu görülmektedir. Yüzyılın teknolojik ve internet kullanımı sayesinde bir çok eserin daha hızlı ve teknik olarak global ağda sergileme şansı bulunduğu görülmektedir.

20.yüzyıl sanat anlayışı olarak modern ve postmodern görüşün dijital dönemle tam harmanladığı bir süreci yaşamaktadır. Sanatçılar eserleri dünyanın her yerinde farklı konu ve uygulamalarla meydana getirmektedir. Theo Van Doesburg, Hollanda'da başlayıp savaş arası dönemin en önemli hareketlerinden biri haline gelen Piet Mondrian ile birlikte De Stijl'in kurucularından ve önde gelen teorisyenlerinden biriydi . Görsel sanatlarda basitleştirilmiş, geometrik ve indirgeyici bir estetiği savundu ve resim, tasarım ve mimarinin tam olarak entegre olması gerektiğini savundu.Bu alanda etkili çalışmalar gerçekleştirmiştir. Eserlerindeki avangart mimari anlayışını çalışmalarına yansıtmıştır.

JR (Jean René) 1983 de Fransa'da dünyaya gelmiş bir sanatçıdır. Eserlerini açık alanda farklı şehirlerde devasa duvar resimleri yaparak resmetmektedir. Kamusal alanda özgürce sanat ve ifade kullanan sanatçı birçok temada çalışmalar yapmaktadır. Özellikle Sanat ve Eylemi harmanlıyor; bağlılıktan, özgürlükten, kimlikten ve sınırdan bahsediyor. “Bir Kuşağın Portresi” Filistin ve İsrail şehrinde, “Şehrin Kırışıklıkları” Berlin ve İstanbul'da ve “hayali bir çatlak” Floransa gibi çalışmaları tüm dünyada yankı oluşturmaktadır. Sanatçının eserlerinde oluşan resim ve mimari ilişkisini illüstratif bir etki yaratarak günümüzde yepyeni bir ifade biçimini uygulamaktadır.

Refik Anadol Türk medya sanatçısı ve tasarımcısı olarak çalışmalarıyla dikkat çekmektedir. Mimariyi ve medya sanatları veri bilimi ve yapay zeka ile buluşturan çalışmalar üretmektedir. Mimari yüzeyleri dijital yazılmış kodlarla yüzey illüstrasyonları yapan sanatçı ayrıca dijital atmosferde yazılımla oluşturulmuş farklı hacimsel algıya sahip eserlere yer vermektedir.

Bu bulgular doğrultusunda 20.yüzyıl Türk Resim Sanatında çalışan sanatçılar özellikle teknolojiyi yüksek oranda kullanmaktadır. Teknik olarak özellikle çok daha özgür oldukları ve konuların anlatım biçimlerinin özgün olarak ifade edildiği anlaşılmaktadır. Gelenekselden modernizme her alanda tüm dünyayı içine alan bir sanat anlayışı olduğu görülmektedir. Bu etkileşimin aynı zamanda eserlere yansıdığı görülmektedir.

#### **4.1 Elde Edilen Sonuçlar ve Yaratıcı Süreç Hakkında İnceleme**

Sanat tarihsel gelişimi boyunca birçok dönemde yeni teknik gelişimler göstermektedir. İnsanın gelişimi ve beraberinde gerçekleşen değişimi sanatçının eser algısını etkilemiş ve her döneme göre özgün eserler yaratmaya imkan sağlamıştır.

Resim sanatının farklı tekniklerini kullanarak eserlerinde kendi manifestonu oluşturmayı amaçlamaktadır. Sonsuzluk, zaman ve mekan sorgusuyla başlayan çalışmaları litografi(taş baskı),şablon baskı ve dijital çalışmalar olmak üzere bu teknikler kullanılarak oluşturmuştur. İmgeye bakışımın konu içerisinde yepyeni bir bakış kazandığı görülmektedir. Sonsuzluk, zaman ve mekanın çalışıldığı konu da insanın bu kavramla olan ilişkisinin irdelenmesine önem verilmiştir. Sonsuzluk gibi kült bir kavram olan konu insanın somut bir şekilde kavrayamayacağı güçlü bir imgedir. İnsan bu sebeple zamana bakarak sonsuzluk hakkında ancak fikir üretebilmektedir. Seçilen tüm imgeler bu kavramları anlatan yorumları içermektedir. Sonsuzluk ve mekan ilişkisiyle illüstrasyonun farklı teknikleri kullanılarak mimari illüstrasyon örnekleri oluşturulmasına önem verilmiştir.





**Görsel 82: Esmâ Tatar, Galata Kulesi, 2019**

Galata Kulesinin farklı teknik uygulamalarının yanında Görsel 82'deki şablon baskı tekniği kullanılarak çalışılmıştır. Kulenin sola doğru yanında bulunan zaman çarklarına doğru eğildiği görülmektedir. Zaman kavramının işlendiği illüstrasyonda en güçlü yapıların bile zamanın karşısında eğildiğini anlatmaktadır. Kompozisyon mimari illüstrasyon ile zaman çarklarını birleştirerek zamanın gücüne vurgu yapmaktadır.



**Görsel 83: Esmâ Tatar, AI İllüstrasyon Çalışması, 2024**

Sonsuzluk, zaman ve mekanın konusunun ele alındığı Görsel 83’de yapay zeka kullanılarak oluşturulmuş mimari illüstrasyon çalışmalarıdır. Bu çalışmalar şehir ve zaman konusunu birlikte yorumlamaktadır. Yapay zekaya verilen metin içeriği şehir, gökdelen, köstekli saat , saat kadranı, Galata Kulesi ve gül gibi imgelerin yazılması sonucu farklı bir çok kombinasyon arasından konuya en uygun bulunanları seçilmiştir. Şehir mimarisinin içinde yer alan saatler ise hızlı akan zaman döngüsünü anlatmaktadır. Özellikle Galata Kulesinin etrafını saran güller saatlerle birlikte kullanılarak zamanın getirdiği güzellik anlatılmaya çalışılmıştır. Üç görselde ortak olan mimari illüstrasyon çalışmalarına özgün bir bakış açısı sunmayı amaçlamaktadır.



**Görsel 84: Esmâ Tatar, Zaman VII, Şablon Baskı 50x70, 2016**

Sonsuzluk, zaman ve mekan konusunun işlendiği Görsel 84’de ki çalışma bu kez farklı bir teknik olan şablon baskı ile oluşturulmuş bir çalışmadır. Kafatası mekan algısıyla işlenmeye devam ederken hacimsellik daha keskin fakat formun hissedildiği bir algıya dönüşmüştür. Zincirlerin sonunda asılı duran kafatasları lekesel olarak birbirine bağlı fakat bütünsel bir duruş sergilemektedir. Saat tüm ayrıntıları ile ince bir işçilikle görülmektedir. Saat ve kelebeğin birlikteliği yine zamanın insan için nasıl bir akışta olduğunu simgelemektedir. Çalışmanın şablonuna bakıldığında leke değerinin şablon tekniğiyle uyum içinde olduğu görülmektedir.



**Görsel 85: Esmâ Tatar, Zaman Çarkları, Şablon Baskı 50x70, 2017**

Sonsuzluk, zaman ve mekan konusunun teknik farklılaşmasıyla birlikte konuda da yeni arayışlar kendini göstermektedir. Şablon çalışmalarından biri olan Görsel 85’de Zaman Çarkları şehrin kalabalık, karmaşa, yoğunluk, telaş ve gürültüsünün insanları nasıl içine alarak zamanın görünmeyen çarklarına karıştığını anlatmaktadır. İstanbul silüetinin görüldüğü çalışmada bu karmaşanın en çok yaşandığı şehir olması sebebiyle konunun içinde yer almaktadır. Şehrin en büyük sembollerinden olan ve zamana açık ara meydan okuyan Galata kulesi çalışmanın en göze çarpan mimari yapılarından biridir. Şehir mimarisi kompozisyon olarak üçgen bir yapı oluştururken üst bölümde şehri içine alan zamanın dönen çarkları yer almaktadır. Tek renk olarak basılan çalışma tamamen elle kaşık baskı yöntemi kullanılarak kağıda aktarılmıştır. Çalışma mimariye şablon baskı tekniğiyle olabilecek tüm ayrıntılara özen gösterilerek hazırlanmıştır.



**Görsel 86: Esmâ Tatar, Zaman Çarkları Triptik, Şablon Baskı 6x10, 2016**

Zamanın çarkları konusu bu kez mini print triptik olarak çalışılmaktadır. Konu özellikle pencere imgesinden yola çıkılarak Görsel 86 oluşturulmuştur. Stilize edilmiş binaların pencereleri ve her pencerenin bir hayatı temsil ediyor olmasıyla zamanın eğip büküp kendi çarkları arasına aldığı metaforunu anlatmaktadır. Tüm çalışmalarda farklı kompozisyonda yerleştirilen saatlerin binaları eğerek sanki kendi arkıymış gibi kendine dönüştürmesidir. Tek renk olarak çalışılan şablon baskılar tek tek de birer anlam taşırken birlikte de bütünsel bir anlamı içermektedir. Mimari yapıların anlatıldığı çalışma zaman konusu ile uyum içerisindedir.



**Görsel 87: Esma Tatar, İsimsiz, Dijital Baskı 42x30, 2019**

**Görsel 88: Esma Tatar, İsimsiz, Dijital Baskı 14x21, 2023**

Sonsuzluk, zaman ve mekan konusunun işlendiği Görsel 87'deki İstanbul yalılarından oluşan çalışma yeni bir teknikte dijital ortamda hazırlanmıştır. Yalı iki katlı bir yapı olmasına rağmen dijitalde çok katlı bir apartmana dönüştürülerek bir kuleyi anımsatması sağlanmıştır. Kuleler Babil'de olduğu gibi günümüzde de yüksek algıyı ve gücü temsil etmektedir. Bu mimari yapıların birlikte Galata kulesinin de kullanılmasıyla ardıllık hissiyatı yaratılmaya çalışılmaktadır. Zamana meydan okuyan Galata kulesi sayesinde daha gcl bir anlam yaratılması sağlanmaktadır. Sadece yapıda mimari değil mimarinin zamandan aldığı soyut anlama da yer verilmektedir. Kompozisyon siyah beyaz ağırlıkta kullanılırken tek bir kırmızıya vurgu yapılarak saat kadranı hissiyatı sağlanmaya çalışılmıştır. Dijital ortamda hazırlanan Görsel 88'de günümüz mimari illüstrasyon örneklerine yakın bir bakış açısı oluşurmaktadır.

Güzellik temasının işlendiği Görsel 88'de dijital çalışma yer almaktadır. Botticelli'nin eseri olan güzellik tanrıçası Venüs kullanılmıştır. Dijital kolaj olarak çalışmada Venüs'ün gözleri kapatılmıştır çünkü sanatçı eserinde güzelliğin insanın gözünü kör ettiği algısına gönderme yapılmaktadır. Hemen yanında tüm zarafetiyle bulunan pembe gül doğanın güzelliğini temsil etmektedir. Venüs'ün boynunun hemen yanında bulunan Pergamon antik mimarisi keskin bir duruşla mimari güzelliği sembolize etmektedir. Son olarak Venüs'ün ağzının hemen altında yer alan saat tüm güzelliklerin zaman karşısında yitip gideceğini tasvir etmektedir.

Sonsuzluk, zaman ve mekanın sanatsal olarak farklı tekniklerde çalışmalar üreterek böylece plastik değere sahip olmaları hedeflenmiştir. Geleneksel metotlardan litografî ve şablon baskı kullanılırken günümüz dijital ortamda da çalışılmalar oluşturulmuştur. Mekan ve mimarinin ilişkilendirilerek mimari illüstrasyon araştırmanın ana konusunu oluşturmaktadır. Geçmiş ve günümüz sanatçılarının eserlerinin harmanlandığı çalışma mimari illüstrasyona kaynak oluşturmayı hedeflemektedir.

## 5. SONUÇ VE ÖNERİLER

### 5.1. Sonuçlar

İllüstrasyon, kültürel bir misyonu olan ve toplumların değerlerini yansıtan bir iletişim aracıdır. Her toplum, illüstrasyon aracılığıyla kendini ifade etme çabası göstermektedir. Kullanılan kâğıdın yapısı, boya, teknik ve figür ifade etme biçimi gibi unsurlar, kültürün illüstrasyona yansımalarını sağlamaktadır. Grafik tasarım, iletişim araçlarından biri olarak tarihe dayanmaktadır ve teknolojik gelişmelere rağmen hala güncelliğini korumaktadır. Afişlerde kullanılan illüstrasyonlar, kültürel değerleri yansıtarak iletilmek istenen mesajı aktarmaktadır. Dijital çağın başlamasıyla birlikte sanat ve illüstrasyonda da yeni teknikler ortaya çıkmıştır. Bu dönüşüm, 1950'lerin ortalarında başlamış ve illüstratörler tarafından değerlendirilmiştir. İllüstrasyonun tarihçesi üzerine farklı fikirler sunulmuş olmasının nedeni, resimden farkının tam olarak ifade edilememesidir.

İllüstrasyonun amacı "açıklamak, örneklemek" olduğu için her toplum, sahip olduğu değerler doğrultusunda kendini ifade etmeye çalışmaktadır. İllüstrasyon, işlevsellik özelliği ile mağara duvar resimlerinden örnek alınarak ortaya çıkmıştır. Bu sanat dalı, kültürel bir misyon taşımakta ve kültürün birçok unsuru ile ilişkilendirilmektedir. İllüstrasyon, iletişim aracı olarak kullanıldığında başarılı bir şekilde kültürel değerleri aktarabilmektedir. İllüstrasyon gibi kitle iletişim amacı taşıyan bir sanat dalının dijital ortamda var olabilmesi için yeni teknikler geliştirilmiştir. Dijital çağın başlangıcıyla birlikte illüstrasyon alanında da dönüşüm yaşanmış ve yeni yaklaşımlar ortaya konmaktadır. 1950'lerde başlayan bu değişim süreci, illüstratörler tarafından yakından takip edilmiştir. Dijital çağ, sanat ve illüstrasyon alanında yeni bakış açısı sunarken, kültürel değerlerin yansıtılması ve iletilmek istenen mesajların aktarılması açısından da önemli bir rol oynamaktadır.

İllüstrasyon, farklı teknikler ve yaklaşımlar gelişmeye devam ettikçe kültürel değerleri yansıtmaya devam edecektir.

Resim sanatının Mimari İllüstrasyon ile ilişkisi sadece kompozisyonda bir arka plan olarak değil resmin bütünü oluşturan önemli bir öge olarak da yer almaktadır. Doğru açı ve perspektif kuralları ile her yüzyılda daha da gelişen yapılar birçok eserde ölümsüzleşmektedir. Mimarının resim sanatına yansması son yüzyılda dijital yorumlamaları ile bu konunun ne kadar önemle yer aldığını göstermektedir.

## 5.2. Öneriler

Bu çalışma, 19.yüzyıldan günümüze kadar resim sanatı ile mimari illüstrasyon arasındaki ilişkiyi incelemektedir. Resim sanatının tarihsel sürecindeki gelişmeler, mimari özellikleriyle birlikte incelenmiştir. Sanatçıların yaşadıkları döneme ait eserlerin konularını süsleyen mimariler yakından değerlendirilmiştir. Yapıların mimari oluşumları incelendiğinde, bazen zorunlu bir ihtiyaçtan doğduğu, bazen de güç sembolü olarak yapıldığı görülmektedir.

Araştırma 19.yüzyıl Türk Sanatçıların çalışmalarına ağırlıklı olarak yer verilmiştir. Sanatçıların kendi dönemlerini eserlerine teknik ve teknolojik olarak yansıttığı görülmektedir. Sanatçılar özellikle mimarının yapısal olarak doğru resmedilmesi için perspektif kurallarından faydalanmışlardır. Mimari yapıların kendi dönem şartlarında çok katlı, yüksek tavanlı, farklı pencere ve kapılardan ve çeşitli nişlerin yer aldığı uygulamalar görülmektedir. Her yüzyıl kendi gelişim ve değişimini bir ifade biçimi olarak öncelikle mimariye aktarmıştır. Böylece her dönemin yapısal mimari değişimi sanatçıların illüstrasyonlarına yansımış durumdadır. Tarih boyunca ilerleme kaydeden sanat bu değişimi arkeolojide ve mimari illüstrasyonlarda karşımıza çıkmaktadır.



## KAYNAKÇA

- Ambrose, G. and Harris, P. (2010). *Görsel grafik tasarım sözlüğü*. (Çev B. Barhana). İstanbul: Literatür Yayınları.
- Antmen, A. (2014). *20.yüzyıl batı sanatında akımlar*. İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Aslier, M. (1986). *Temel sanat eğitimi resim teknikleri*. Ankara: MEB.
- Başbuğ, Ö. (2007). *Türk illüstrasyon sanatının tarihsel süreç içerisinde teknik ve anlatım olarak incelenmesi*. İstanbul: Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Grafik Anasanat Dalı.
- Caplin, S., Banks, A. and Holmes, N. (2003) *The complete guide to digital illustration*. USA:Watson-Guptill.
- Cömert, B. (2007). *Croce'nin estetiği*. Ankara: De Ki Basım Yayım.
- Çam, A. T. (2012). *İllüstrasyon*. İstanbul: Alternatif Yayıncılık.
- Dağ, S. (2010). *İllüstrasyonun altın çağı*. Başkent Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Ders Notları, [http://gsf.baskent.edu.tr/duyuru/GRA413\\_01.pdf](http://gsf.baskent.edu.tr/duyuru/GRA413_01.pdf).
- Dalley, T. (1990). *The complete guide to illustration and design technique and materials*. London: Press.
- Durmaz, Ö. (2011). *İstanbul'un 100 grafik tasarımcısı ve illüstratörü*. İstanbul: Kültür AŞ.
- Eroğlu, Ö. (2003). *Resim sanatı sözlüğü*. İstanbul: Öke Yayınevi.
- Eczacıbaşı, N. F. (1993) *Eczacıbaşı sanat ansiklopedisi*. 2, İstanbul: Yapı-Endüstri Merkezi.

- Farting, S. (2012). *Sanatın tüm öyküsü*. (Çev G. Aldoğan) İstanbul: Hayalperst Yayınevi.
- Gikow, J, (1991). *Graphic illüstrasyon in black and white*. New York: Design.
- Gombrich, E.H. (2022). *Sanatın Öyküsü*. (Çev Ö. Erduran, E. Erduran) İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Hollingsworth, M. (2009). *Dünya sanat tarihi*. İstanbul: İnkılap Kitapevi.
- Kaptan, A. Y, (1996). *Afişte illüstrasyonun yeri ve önemi*. Yüksek Lisans Tezi, Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Keş, Y. (2001) *Görsel iletişimde illüstrasyonun kullanım alanlarına kuramsal bir yaklaşım*. Yüksek Lisans Tezi, Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- O'doherty, B. (2019). *Beyaz küpün içinde*. (Çev A. Antmen) İstanbul:Sel Yayıncılık
- Öncül, N. (1989). *İllüstrasyon yöntemleri ve çocuk masal kitaplarında biçimsel çözümler (bir masal kitabı örneği)*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Pektaş, H. (1988). *Basın ilânlarında grafik tasarımın yeri ve önemi, bir basın ilânı tasarımı*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Rollo, M. (2012). *Yaratma cesareti*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Sarı, N. (2006). *Çocuk kitapları illüstrasyonları üzerine bir araştırma ve bir örnekleme*. Yüksek Lisans Tezi, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Schellnack, H.D, (2011). *Steampunk şıklığı. Grafik sanatlar üzerine yazılar*. (Çev. A. Mertan) Grafikerler Meslek Kuruluşu, İstanbul.
- Sözen, M. ve Tanyeli, U. (2011) *Sanat sözlüğü*. İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Tansuğ, S, (1973). *Resim kılavuzu*. İstanbul: Milliyet.

Tepecik, A. (2002). *Grafik Sanatlar*. Ankara: Detay.

Tuna, S. (1997). *İlk okuma ve yazma öğretiminde illüstrasyondan faydalanma*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Tunalı, İ. (2008). *Eстетik*. İstanbul: Remzi Kitapevi 11.Baskı.

Tunalı, İ. (2011). *Modern resim sanatı*. İstanbul: Remzi Kitapevi 8.Baskı.

Wigan, M. (2012) *Görsel illüstrasyon sözlüğü*. (Çev: M.E. Uslu). İstanbul: Literatür Yayınları.

Yılmaz, M. (2013). *Modernden postmoderne sanat*. Ankara: Ütopya Yayınları.

#### **http-1**

<https://furkangedik.com.tr/mimaride-enstalasyon-kavrami>(Erişim Tarihi:20.05.2024)

#### **http-2**

<https://kanalkultur.blogspot.com/2015/10/nazan-erkmeden-dusler-efsaneler.html> (Erişim Tarihi:20.05.2024)

#### **http-3**

<https://sedatgirgin.com/illustrations> (Erişim Tarihi:20.05.2024)

#### **http-4**

<https://sedatgirgin.com/illustrations> (Erişim Tarihi:20.05.2024)

#### **http-5**

<https://www.illustratorsplatform.net/tr/onursal-ve-danisma-kurulu-uyelerimiz/mustafa-delioglu/>(Erişim Tarihi:20.05.2024)

**http-6**

[https://tr.wikipedia.org/wiki/Pantheon\\_\(Roma\)](https://tr.wikipedia.org/wiki/Pantheon_(Roma))/(Erişim Tarihi:20.05.2024)

**http-7**

<https://archi101.com/yapilar/kaldigi-yerden-kristal-saray/>(Erişim Tarihi:20.05.2024)

**http-8**

<https://kavrakoglu.com/cagdas-sanata-varis-163-sinai-uretim-ve-mimari/>(Erişim Tarihi:20.05.2024)

**http-9**

<https://archi101.com/yapilar/kaldigi-yerden-kristal-saray/>(Erişim Tarihi:20.05.2024)

**http-10**

<https://www.istanbulsanatevi.com/sanatcilar/soyadi-t/toulouse-lautrec-henri-de/henri-de-toulouse-lautrec-jane-avril-afisi-9268/> (Erişim tarihi:20.08.2024)

**http-11**

[https://www.wga.hu/html\\_m/t/toulouse/2/4misc02.html](https://www.wga.hu/html_m/t/toulouse/2/4misc02.html)(Erişim Tarihi:20.05.2024)

**http-12**

<https://www.arkhedergisi.com.tr/lascaux-magaras%C4%B1>  
(Erişim Tarihi:20.05.2024)

**http-13**

<https://www.worldhistory.org/trans/tr/1-11600/altamira-magaras/>(Erişim Tarihi:20.05.2024)

**http-14**

<https://suatkardas.medium.com/platonunma%C4%9Faras%C4%B1ndan%C3%A7C4%B1kmak-24fa3a327257>(Erişim Tarihi:20.05.2024)

**http-15**

<https://mozartcultures.com/platonun-magara-alegorisi/>(Erişim Tarihi:20.05.2024)

**http-16**

<https://nereye.com.tr/antik-misirin-kadim-nefes-kitabinin-yeniden-dogusu/>(Erişim Tarihi:20.05.2024)

**http-17**

[https://en.wikipedia.org/wiki/Ambrosian\\_Iliad](https://en.wikipedia.org/wiki/Ambrosian_Iliad)(Erişim Tarihi:20.05.2024)

**http-18**

<https://fr.m.wikipedia.org/wiki/Fichier:VaticanVergilFolio04vBullsFighting.jpg> (Erişim Tarihi:20.05.2024)

**http-19**

[https://tr.wikipedia.org/wiki/Elmas\\_Sutra#/media/Dosya:Jingangjing.jpg](https://tr.wikipedia.org/wiki/Elmas_Sutra#/media/Dosya:Jingangjing.jpg)(Erişim Tarihi:20.05.2024)

**http-20**

<https://www.metmuseum.org/art/collection/search/365313>(Erişim Tarihi:20.05.2024)

**http-21**

<https://www.tutunamayanlar.net/resim/manset/1-albrecht-durer>(Erişim Tarihi:20.05.2024)

### **http-22**

<https://buhurdanlik.blogspot.com/2018/06/fresk-stanza-delta-segnaturaimza-odas.html>(Erişim Tarihi:21.05.2024)

### **http-23**

<https://www.fruugo.com.tr/floransa-brunelleschi-filippo-brunelleschinin-floransa-italyadaki-santa-maria-del-fiore-katedralinin-kubbesi-icin-tasarlad%C4%B1g%C4%B1-ncross-bolumu-cagdas-cizim-lodovico-cardi-da-cigoli-poster/p-21578694-141539934?language=tr>(Erişim Tarihi:20.05.2024)

### **http-24**

[https://wallhere.com/tr/wallpaper/1658939#google\\_vignette](https://wallhere.com/tr/wallpaper/1658939#google_vignette)(Erişim Tarihi:20.05.2024)

### **http-25**

<https://www.gorselsanatlar.org/gorsel-sanatlarda-bicimlendirme/cini-murekkebi-ile-resim-lavi-teknigi/> (Erişim Tarihi:20.05.2024)

### **http-26**

<https://gsfresim.wordpress.com/wp-content/uploads/2017/03/sunu2.pdf>  
(Erişim Tarihi:20.05.2024)

### **http-27**

<https://www.ankasanat.com/sivi-sulu-boya-ecoline>(Erişim Tarihi:20.05.2024)

### **http-28**

<https://www.hakikatirtasiye.com/blog/icerik/akrilik-boya-sanati>(Erişim Tarihi:20.05.2024)

### **http-29**

<https://depositphotos.com/tr/vector/the-human-knee-structure-human-anatomy-medical-illustration-isolated-on-a-white-background-303328058.html>(Erişim Tarihi:21.05.2024)

**http-30**

<https://www.istockphoto.com/tr/search/2/image-film?phrase=elektrik+motoru>  
(Erişim Tarihi:20.08.2024)

**http-31**

<https://bionluk.com/freelancer-vitrin/81c7baab1447>(Eriřim  
Tarihi:20.08.2024)

**http-32**

<https://www.amazon.com.tr/Day-Stones-Walked-Easter-Island/dp/0399242635> (Erişim Tarihi:20.08.2024)

**http-33**

<https://www.isabellearsenault.com/>(Erişim Tarihi:20.08.2024)

**http-34**

<http://www.etymonline.com/index.php?term=fantas>(Eriřim  
Tarihi:20.08.2024)

**http-35**

<https://blog.monsternotebook.com.tr/lies-of-p-inceleme/>(Eriřim  
Tarihi:20.08.2024)

**http-36**

<https://kavrakoglu.com/sanat-ve-edebiyatta-labirent/>(Eriřim  
Tarihi:20.08.2024)

**http-37**

<https://tr.pinterest.com/pin/914862414078633/> (Erişim Tarihi:20.08.2024)

**http-38**

<https://www.pxfuel.com/tr/desktop-wallpaper-ivgox>(Erişim Tarihi:21.05.2024)

**http-39**

<https://www.dezeen.com/2020/05/06/anna-gibb-isolation-escapes-architecture-montage-coronavirus/>(Erişim Tarihi:21.05.2024)

**http-40**

<https://federicobabina.com/work>(Erişim Tarihi:21.08.2024)

**http-41**

<https://www.linkedin.com/pulse/nosce-te-ipsum-yani-kendini-bil-zeynep-ko%C3%A7ak-%C3%B6zer/>(Erişim Tarihi:21.05.2024)

**http-42**

[https://tr.wikipedia.org/wiki/Vladimir\\_Tatlin#/media/Dosya:Tatlin's\\_Tower\\_maket\\_1919\\_year.jpg](https://tr.wikipedia.org/wiki/Vladimir_Tatlin#/media/Dosya:Tatlin's_Tower_maket_1919_year.jpg)(Erişim Tarihi:21.05.2024)

**http-43**

<https://mimarobot.com/haber/wiki/bauhaus/> (Erişim Tarihi:21.05.2024)

**http-44**

<https://mimarobot.com/haber/wiki/bauhaus/> (Erişim Tarihi:21.05.2024)

**http-45**

<https://www.kulturportali.gov.tr/portal/osman-hamdi-bey>(Erişim Tarihi:21.05.2024)

**http-46**

[www.muratsahingoz.com](http://www.muratsahingoz.com)(Erişim Tarihi:21.05.2024)



**http-47**

<https://www.theartstory.org/artist/van-doesburg-theo/>(Erişim Tarihi:21.08.2024)

**http-48**

<https://www.theartstory.org/artist/van-doesburg-theo/>(Erişim Tarihi:21.08.2024)

**http-49**

<https://www.metalocus.es/en/news/wrinkles-city-istanbul-jr-paris-middle-east>  
(Erişim Tarihi:21.05.2024)

**http-50**

<https://www.themaggar.com/jr-enstalasyon-inceleme/>(Erişim Tarihi:21.05.2024)

**http-51**

<https://www.themaggar.com/jr-enstalasyon-inceleme/>(Erişim Tarihi:21.05.2024)

**http-52**

<https://www.stirworld.com/see-features-jean-rene-pays-a-giant-tribute-to-a-little-boy-through-his-wall-mural-in-havana> (Erişim Tarihi:21.05.2024)

**http-53**

<https://www.stirworld.com/see-features-jean-rene-pays-a-giant-tribute-to-a-little-boy-through-his-wall-mural-in-havana> (Erişim Tarihi:21.05.2024)

**http-54**

<https://www.metalocus.es/en/news/wrinkles-city-istanbul-jr-paris-middle-east>(Erişim Tarihi:21.05.2024)

**http-55**

<https://signedforcharity.org/product/jr-artist-signed-photo-the-wrinkles-of-the-city-istanbul-turkey-2015/>(Erişim Tarihi:21.05.2024)

**http-56**

<https://signedforcharity.org/product/jr-artist-signed-photo-the-wrinkles-of-the-city-istanbul-turkey-2015/>(Erişim Tarihi:21.05.2024)

**http-57**

<https://salonarchitects.com/projects/augmented-structures-v1-1/>(Erişim Tarihi:21.05.2024)

**http-58**

<https://www.artfulliving.com.tr/sanat/refik-anadol-gunumuz-ve-gelecegin-dehasi-i-22978>(Erişim Tarihi:21.05.2024)

**http-59**

<https://www.artfulliving.com.tr/neler-oluyor/refik-anadolun-living-architecture-casa-batl-eseri-new-yorkta-i-25423>(Erişim Tarihi:21.05.2024)

**http-60**

<https://www.designboom.com/art/dynamic-nft-gaudi-casa-batllo-refik-anadol-christies-05-12-2022/>(Erişim Tarihi:21.05.2024)

**http-61**

<https://www.thisiscolossal.com/2015/09/new-mythical-cut-paper-collages-by-artist-morgana-wallace/>(Erişim Tarihi:21.05.2024)

**http-62**

<https://thejasonmecier.com/> (Erişim Tarihi:21.05.2024)

**http-63**

<https://www.artsper.com/us/contemporary-artists/spain/68820/gabriel-moreno>  
(Erişim Tarihi:21.05.2024)

**http-64**

<https://www.robertromanowicz.com/> (Erişim Tarihi:21.05.2024)

**http-65**

<https://ploom.tv/ewert-and-the-two-dragons-album-cover>(Eriřim  
Tarihi:21.05.2024)

**http-66**

<https://xxi.com.tr/i/mekani-yeniden-dusunmek> (Erişim Tarihi:21.05.2024)

**http-67**

<https://www.anafrois.com/> (Erişim Tarihi:21.05.2024)

**http-68**

<https://www.anafrois.com/> (Erişim Tarihi:21.05.2024)

**http-69**

<https://xxi.com.tr/i/doga-ve-mimarlik-etkilesimi> (Erişim Tarihi:21.05.2024)

**http-70**

<https://xxi.com.tr/i/doga-ve-mimarlik-etkilesimi> (Erişim Tarihi:21.05.2024)

**http-71**

<https://xxi.com.tr/i/doga-ve-mimarlik-etkilesimi> (Erişim Tarihi:21.05.2024)

**http-72**

<https://x.com/odokaancorbaci/status/1766515006781247993>(Eriřim  
Tarihi:21.05.2024)

**http-73**

<https://www.hepsiemlak.com/proje/istanbul-beylikduzu/brand-istanbul-park-projesi-52411766515006781247993> (Erişim Tarihi:21.05.2024)

**http-74**

<https://residenceindex.com/tr/proje/270/kartal-wings.html>

(Erişim Tarihi:21.05.2024)

**http-75**

<https://www.tresmimarlik.com/projeler/> (Erişim Tarihi:21.05.2024)

**http-76**

<https://kultur.istanbul/arsiv/www.kultur.istanbul/tr/4-hediyem-istanbul-illustrasyon-yarismasi-sonuclandi-haber-276.html>(Erişim Tarihi:21.05.2024)

**http-77**

<https://kultur.istanbul/arsiv/www.kultur.istanbul/tr/4-hediyem-istanbul-illustrasyon-yarismasi-sonuclandi-haber-276.html>(Erişim Tarihi:21.05.2024)

**http-78**

<https://www.ankaraantikacilik.com/urun/6083695/munif-fehim-ozerman-1899-1983-efeler-duralit-uzeri-yagliboya-imzali-70-x-70> (Erişim Tarihi:21.05.2024)

**http-79**

<https://www.kocaelilife.com/yasam-alanlarimizda-imzasi-var-aydin>

(Erişim Tarihi:21.05.2024)

**http-80**

<https://www.leblebitozu.com/afis-sanatinin-turkiyedeki-uncusu-ihap-hulusi-gorey/>(Erişim Tarihi:21.05.2024)

**http-81**

<https://wannart.com/icerik/8002-afislerin-yalin-ve-guclu-ustasi-menguel>(Erişim Tarihi:04.08.2024)

**http-82**

<https://www.flickr.com/photos/saitmaden/8340879223/>(Erişim Tarihi:21.05.2024)

**http-83**

<https://indigodergisi.com/2015/12/turkiye-nin-ilk-kadin-illustratorlerinden-sabiha-rustu-bozcali-salt-global-yatirim-sergi-istanbul/>(Erişim Tarihi:21.05.2024)

**http-84**

<https://artam.com/makaleler/konular-konuklar/dogaya-bagli-bir-ressam-sabiha-bozcali>(Erişim Tarihi:21.05.2024)

**http-85**

<https://www.bitmezat.com/en/product/6432130/kapali-carsi-romani-celik-gulersoy-desenler-aydin-erkmen-istanbul-kitapligi-1> (Erişim Tarihi:21.05.2024)

**http-86**

[https://www.mimarizm.com/haberler/nazan-erkmen-bratislava-illustasyon-bienali-ne-juri-uyesi-secildi\\_118031](https://www.mimarizm.com/haberler/nazan-erkmen-bratislava-illustasyon-bienali-ne-juri-uyesi-secildi_118031)(Erişim Tarihi:21.05.2024)

**http-87**

<https://www.adadergi.com/post/2018/01/31/gurbuz-dogan-eksioglu>(Erişim Tarihi:21.05.2024)

**http-88**

<https://x.com/odokaancorbaci/status/1766515006781247993>  
(Erişim Tarihi:21.05.2024)

**http-89**

<https://www.tuvar.net/modern-sanatlar?lightbox=dataItem-j1hk1113>(Erişim Tarihi:04.09.2024)

**http-90**

<http://www.bakmagazine.com/sahin-karakoc/>(Erişim Tarihi:21.05.2024)

**http-91**

<https://www.behance.net/sahinkarakoc>(Erişim Tarihi:21.05.2024)

**http-92**

<https://www.kulturportali.gov.tr/portal/ratip-tahir--burak>(Erişim Tarihi:21.05.2024)

**http-93**

<https://www.illustratorsplatform.net/tr/onursal-ve-danisma-kurulu-uyelerimiz/mustafa-delioglu/>(Erişim Tarihi:21.05.2024)

**http-94**

<https://www.maurer.press/firuz-askin-grandmaster-of-pulp-novel-art/>  
(Erişim Tarihi:21.05.2024)

**http-95**

<https://www.maurer.press/firuz-askin-grandmaster-of-pulp-novel-art/>(Erişim Tarihi:21.05.2024)

**http-96**

[https://www.tudem.com/yazar/1006/selcuk\\_demirel.aspx](https://www.tudem.com/yazar/1006/selcuk_demirel.aspx)(Erişim Tarihi:21.05.2024)

**http-97**

[https://www.instagram.com/gec\\_faruk/p/CLT7W7\\_AqDd/](https://www.instagram.com/gec_faruk/p/CLT7W7_AqDd/)(Erişim Tarihi:21.05.2024)

**http-98**

<http://www.gurcanozkan.com/biography.asp>(Erişim Tarihi:21.05.2024)

**http-99**

<https://www.karikaturculerdernegi.com/gurcan-ozkan/>(Erişim Tarihi:21.05.2024)

**http-100**

<https://www.tr3d.com/dersler/ders/dk/> (Erişim Tarihi:21.05.2024)

**http-101**

[www.emrahelmasli.com](http://www.emrahelmasli.com), 2010 (Erişim Tarihi:21.05.2024)

**http-102**

<https://conceptartworld.com/artists/emrah-elmasli/>(Erişim Tarihi:21.05.2024)

**http-103**

<http://www.dadasalon.com.tr/sadi-tekin> (Erişim Tarihi:21.05.2024)

**http-104**

<https://www.illustratorsplatform.net/tr/onursal-illustratorler/sadi-tekin/>  
(Erişim Tarihi:21.05.2024)

